సామాజిక ప్రయోజనమే విప్లవ రచయిత...

సాహిత్యానికి పరమార్థం

"సంఘం" ఏర్పాటు

16 ఆగష్టు 1970

సృజన

THE STATESMAN, 6 JULY

Split In Pro-C.P.I. Telugu Writers' Association

Our Special Representative

HYDERABAD, July 5.—Well known Telugu writers today parted company with the CPI-inclined Progressive Writers' Association.

This sudden, dramatic revolt against the parent body was masterminded by a renowned poet and Soviet Land Nehru award winner 60-year-old Sri Srirangam Srinivasan, who himself revolted against the established order three decades ago and created a genre of "progressive" writing in Telugu literature.

The split in the Progressive Writers' ...

... which is more progressive ... meaningful ...

... Progressive Writers' Association as a "back number".

According to sources close to the Association, the revolt staged by Sri Sri was ... young writers ...

... been writing under the name of "Digabara Kavulu" (nude poets) and their poems and writings ... the Naxalite ideology and programme.

Despite the split, the Association ... its scheduled ... by 72-year-old ... Dharma ..., a founder of the Association ...

... Mr. ... Nageswara Rao, presided over the seminar. The ...

అభ్యుదయ రచయితల సంఘంతో శ్రీ శ్రీ ప్రభృతుల తెగదెంపులు

కొత్తగా విప్లవ రచయితల సంఘం స్థాపన

Sri Sri plea to ...

City seminar on Telugu literature

అభ్యుదయ కవిత్వానికి ఆత్మ ...

సాహితీ మిత్రులు

రూపాయి పావలా

సృజన

ఆధునిక సాహిత్య వేదిక

16

ఆగస్టు - అక్టోబర్ 1970

నిర్వహణ

''సాహితీ మిత్రులు''

116 పేజీలు 125 పైసలు

కవర్ డిజైన్
" చంద్ర "

ప్రతులకు, వివరాలకు :
" సృజన "
పోస్ట్‌బాక్స్ నెం. 67
వరంగల్-2 (ఆం.ప్ర)

సంవత్సర చందా : ఐదు రూపాయలు
ఈ సంచిక : రూపాయి పావల

ముద్రణ :
వెంకటరమణ ముద్రణాలయము,
వరంగల్ - 2.

సృజన

ఆధునిక సాహిత్య వేదిక

ఆగస్ట్-అక్టోబర్ 1970 త్రైమాసిక 16

కవితలు :

ఝంఝ	శ్రీ శ్రీ	
ప్రపంచం నిండా...	చెరబండరాజు	1
మండుతున్న అడవి	నిఖిలేశ్వర్	3
"విప్లవం ఆగదు సత్యం"	జ్వాలాముఖి	5
గానుగెద్దు	పురుషోత్తం	29
రెండు కవితలు	ఏ. బసలింగప్ప	30
ఒక అంచు కలం, ఒక అంచు కత్తి	శ్రీ భాష్యం	31
సాక్షిగా నేనక్కడే ఉంటాను	"బుజ్జి"	32
మీకు తెలియదు	టి. భానుమూర్తి	33
విప్లవిద్దాం! రా!	సి. వి. రమణ	34
చెలీ! ఇప్పటికిక గుడ్‌బై	ఎం. ఎచ్. అవారి	36
యాచించే బతుకెందుకు	"జ్వలిత్"	38
చీకట్లో సైతం కళ్ళు తెరిచి...	అమ్మంగి వేణుగోపాల్	39
జాగ్రత్త!	మోహన్	50
తప్పుకో!		57
ప్లస్ అండ్ మైనస్	గిరీశం	67
కష్టజీవి ప్రశ్నలు	ఎ. బి. కె.	69
జైళ్ళు నోళ్ళు తెరుచుకున్ననాడు	సి. వి.	71
నగరమే పులి అయినప్పుడు...	పి. వి.	78
ఉద్యోగపర్వం	యానగిరి	80
విప్లవశాసనాలు	ఎక్స్-రే	81
శాంతి?	అశోక్	82
రైట్ టు ఓట్ కాదు	లోచన్	83
ఆయుధాగారం	శివకుమార	85

విమర్శ - వ్యాసాలు :

రాముడు	రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి	12
విప్లవ రచయితల సంఘం పూర్వాపరాలు	కె. వి. రమణారెడ్డి	14
సాహిత్యంలో విప్లవోద్యమం	కొడవటిగంటి కుటుంబరావు	23
అ.ర.సం. నుంచి వి.ర.సం. వరకు	రహి	40
విప్లవ సాహిత్యం—సైద్ధాంతిక ప్రతిపాదన	శివకుమార్	43
అంపశయ్య-మినీ విమర్శ	త్రిపురనేని మధుసూదనరావు	45
దిగంబర కవుల పరస్పర విమర్శలు ;		21
నిజాయిజాల మంచిచెడ్డలు	అట్లూరి రంగారావు	46
అంపశయ్య-మినీ ప్రశంస	కె. వెంకటనారాయణ	104

కథలు :

ముమూర్ష	భమిడిపాటి అనంతనారాయణ	57
వారసుడు	"లీపారియా"	58

సమీక్షలు :

చితి-చింత	లక్ష్మీపతి	91
స్పందన	ఎ	94
ఐదుగురు లోఫర్లు		97
నీలం నోట్ బుక్		100
లాంగ్ మార్చ్	ఆర్. బి. ఆర్.	102

సాహిత్య లేఖ :

విప్లవకారుడి వీలునామా-ఫైడల్ కాస్ట్రోకు చే గువేరా రాసిన లేఖ	అను: చలసాని ప్రసాదరావు	105

శ్రీ శ్రీ

ఝంఝ

ఘోషించాను
మంచిగా ఉండండ్రా అంటూ
గోలపెట్టాను
అమాయకుల జోలికి పోకండ్రా అంటూ
కల్మషాలని మానసాలలోంచి
కడిగేసుకోండ్రా అన్నాను.
కళ్ళల్లో కాంతులు
పోగేసుకొమ్మన్నాను.
గతాన్ని నెమరేసుకోవడం
మానేసుకొమ్మన్నాను.
మొరపెట్టాను,
మొత్తుకున్నాను,
మెత్తగా బతిమాలుకున్నాను.

విన్నారు కారు.
వేలాడుతున్నారు
భూతకాలం చూరుపట్టుకొని,
విలువలకి వింత వ్యాఖ్యానాలు చేస్తున్నారు.
పాతని బతికించడానికి
కొత్తచిట్కాలు వెదుకుతున్నారు:
కొత్తని హతమార్చడానికి
పాతకత్తులు నూరుతున్నారు:
ఊరుకుంటానా నేను.

కసిగా కసాయిగా
ఉపద్రవంలాగ ఉవ్వెత్తుగాలేచి
సంహారాన్ని స్యందనంచేసి
ఉద్రేక తరంగాలే తురంగాలుగా
ఆగ్రహం కొరడాని చేబూని
సాయుధ విప్లవ బీభత్సుని సారథినై
భారత కురుక్షేత్రంలో
నవయుగ భగవద్గీతా ఝుంఝుని ప్రసరిస్తాను
మంటలచేత మాట్లాడించి
రక్తంచేత రాగాలాపన చేయిస్తాను.

ప్రపంచం నిండా....

ఆకాశం కింద విశాల హృదయంతో
వస్త్రహీన దేహాలతో
మండే కడుపులతో
రక్తాన్ని ఇంధనంగా మార్చి
పాలకుల రైలు ఇంజన్ని ఈడ్చుకుపోతున్న
కార్మికులం కర్షకులం నిరుపేదలం మనమే

స్నేహానికీ ప్రేమకూ చేతులందిస్తే
రోగాలూ నొప్పులూ ఆప్తులతో గోడుగోడునా చెప్పుకుంటే
మనిషికి మనిషేగా తోడునీడా అంటే
పోరాటం మినహా బతుకూ భవిష్యత్తూ అసలే లేదంటే
కంఠాలనిండా ఇనపముళ్ళు కుక్కే చట్టం
కంటిరెప్ప లెత్తితే కాల్చేస్తామంటోంది

కడలితప్ప కన్నీటిని బోధపర్చుకునేదెవరు
కడుపు బాధలకు నేల తప్ప
కరుణా ప్రేమలతో చెవియొగ్గేదెవరు

ప్రపంచం నిండా మన చేతుల్లో
ఆకలి ఆక్రందనలెత్తించిన పతాకాలు
ఒకే లక్ష్యసాధనకై
ఒకే ధర్మ స్థాపనకై
మానవతా సంకేతాలై
మంటల్లో పడి లేచీ
వానల్లో నాని ఎండి
తుఫానుల్ని అడ్డుకొనీ

భూగోళం గుండెపైన
అవిగవిగో అవిగవిగో అనవరతం ఎగిరేను
మరికొంచెం మరికొంచెం మరికొంచెం
సరిహద్దులు అధిగమించి
శ్రామికరాజ్య సందేశాన్ని వినిపిస్తున్నాయ్
మనం హరిజనులం గిరిజనులం
అనాగరికులం అడవిమనుషులం
నీగ్రోలం బానిసలం

కాయకష్టంచేసి కనాకష్టంగా బతికేవాళ్ళం
అన్నానికీ ఆనందానికీ
కౌటుంబిక అనుబంధానికీ
సభ్యతకూ సంఘంలో
సమానత్వ హక్కులకూ
అనర్హులం భయస్థులం
నోరులేని జీవులం

జైళ్ళూ కోర్టులు చట్టాలు సంకెళ్ళూ పోలీసుల బయినెట్లూ
అవునవునూ
మన శాంతికి మన భావికి
మన జీవిత సౌఖ్యానికి

అర్ధరాత్రి రేడియో విప్పండి
ఏ ఉదయమైనా వార్తాపత్రిక తిప్పండి

పొలాల్లో అడవుల్లో
ఫ్యాక్టరీల సమ్మెల్లో
చంపబడ్డ రాక్షసులం
రాజద్రోహులం హంతకులం
ఉరికంబంఎక్కేవాళ్ళం అంతా మనమే

అరో పరకో అటో యిటో
మన నేరాలన్నీ ఒకే సెక్షనుకిందికొస్తాయి
అందుకే
దారితప్పిన సోదరులందరిదీ ఒకేదారి.

—చెరబండరాజు.

మండుతున్న అడవి

మండుతున్న అడవులు
పిలుస్తున్నాయి నగరాలను
పారుతున్న మంటలు
కాలుస్తున్నాయి బంధనాలను
తరతరాలుగా అప్పులో పుట్టి
వడ్డీతో పెరిగి
అసలుతో అసవాలు మాసి
బానిసలుగాతప్ప జీవించలేని
నికృష్ట జీవితాల చేతుల్లో మంటలు.

మహానగరాలుగా వ్యాపించి
వేనవేల నాలుకలు చాచి
దోచుకునే అడవుల్ని వదలి
మండుతున్న అడవులచుట్టూ తుపాకులు,
చెట్టు చెట్టుకు
గుట్ట గుట్టకు ఎగిసే
మానవుల మంటలను
అరికట్టే విఫలయత్నంలో
అధికారం తొత్తులు.

భజన సంఘాల తిత్తులు నిండిన
ఉపన్యాసాల-కీర్తనల అజ్ఞానంలో
మనిషిని రాయికి - రంకుకు
ఎత్తైన గోడలకు భక్తుడిగా మార్చిన
గుడి గర్భాలయాల నేతినై వేద్యాలలో
రేగిన మూలవిరాట్టు వస్త్రాల దహనంలో
భస్మమై గోలపెడుతున్న గీత గోవిందుడు,
కత్తులతో కండ్లు పెరికి
ఎడారుల్లో దాహాన్ని పెంచుతున్న కురాన్ ప్రవక్త
దేశాలనే తినేస్తున్న బైబిలు పఠనం
క్రీస్తు సిలువలోని మేకులను
ప్రపంచమంతా పరుస్తున్న అగ్రదేశాలు.

ఇంక వద్దు
ఇంక మంటలు ఊరుకోవు
మతగ్రంథాల మౌఢ్యాన్ని మంటపెట్టి
వాటికన్ ప్రభుత్వాల
శంకరాచార్యుని పీఠాల
మస్జీదుల కామందుల
కావరాన్ని కరిగించి
దిక్కులేని దీనుల ఇళ్ళల్లో
వెలిగిస్తాయి
ఏనాటికీ ఆరిపోని దీపాలను

నగరాలలో సాగుతోంది
నరాల పోరాటం
చుట్టుముడుతున్నాయి అడవులు
అనుమానాలతో జీవించే నగరాలను,

రోగికి బలవంతంగా పడుతున్న
మురిగిన మహాత్ముని మందును
వాంతిచేసుకొంటున్నాయి నగరాలు,

శాశ్వతంగా మ్యూజియమ్‌లలోకి
ఎగిరిపోడానికి అంతిమయత్నంలో
కర్ర ఆడిస్తున్న విగ్రహాలు
అడుగడుగునా మట్టిలో
కొట్టుకుంటున్నాయి
కేలండర్‌లకెక్కి
చిరిగిపోయిన సూక్తులు.
చుట్టూ ఉధృతంగా వీస్తోంది
రాజీపడని జ్వాలల గాలి.

— నిఖిలేశ్వర్.

'విప్లవం ఆగదు సత్యం'

రాత్రి
విప్పుకున్న భయభీతావహం
క్రూరంగా కురుస్తూన్న దోపిడి
పామరులను చీకట్ల పోట్లతో
వేధిస్తున్న స్వతంత్ర రాత్రి
అమానుష ప్రజాస్వామి
అతిభయంకర మర్యాదా పురుషోత్తముడు
రాత్రి పరిపాలన
చీకటి బలగాల పీడన
ఉదయం రాకుండా
ఊరంతా కాపలా
పామరులు
శ్రమజీవులు
ఆకలి సంచారులు

బతుకులేదు
తెరువులేదు
నిలకడలేదు
నిలువ నీడలేదు
కాలినడక ఆగలేదు
కాయకష్టం మాసలేదు
ఆశల చీమల బారుల
అనంత ఆకలి యాత్ర
కాళరాత్రి చీకటి వరదలు
తలదాచుకోవడానికి పరుగులు
మధ్య మధ్య మజిలీలు
ఐదడుగులకోసారి
దోపిడీ గుడారాలు
విలాస సభాసంరంభాలు
కసురుతూన్న శాసన జాగిలాలు
వెంటాడుతూన్న రాత్రి సేసలు
మిగిలినవి
కన్నీటి పరంపరలు
నిట్టూర్పుల తరాలు
ఆరని ఆకలి
తీరని దాహం
దట్టమౌతూన్న చీకటిలో
రగిలిన ఆక్రందనలో
ఎదురొచ్చిన కాగడాతో
పామర పాంథుల ప్రశ్న—
—"బతుకు తెరువు బాటసారులం
ఆకలితో అలసిన ప్రాణాలం
అనంత శ్రమజీవన యాత్రికులం
కటికచీకటి కోటలో బతుకుచెడిన బానిసలం
విముక్తిమార్గం కావాలి?
మాబతుకుల గమ్యస్థానం ఎక్కడ?"

—"మీరు వదలి వచ్చిన గూడెం
మీరు చేరవలసిన చలివేందిర
మిమ్మల్ని తరిమేసిన చీకటి స్వాములు
మీ ఆశల నమిలేసిన అనాది శత్రువులు
తిరగబడి పోరాడండి
గత్యంతరంలేదు
లేకుంటే గమ్యంలేదు
ఎంత నడచినా
రాత్రి ఆవలి తీరంరాదు
పోయిన చోటల్లా చీకటికోట
ఇక్కడ అనంతమైన కాళరాత్రి
ఇది భయంకర దోపిడీ ధృవం
చీకటిసామ్రాజ్యం యధేచ్ఛగాసాగుతూంది.
దీన్ని క్రాంతి గునపాలతో కూల్చాలి.
ఉదయం దానంతటదేరాదు
చుక్కలన్నీ ఒక్కటై పోరాడుతాయి
తూట్లుపడ్డ రాత్రి
ఉదయ సంధ్యలో ఊపిరొదులుతుంది
అప్పుడే ప్రభాతం వెలుగుతుంది.—"

—"ఎవరుమీరు?
ఏ యుద్ధంలో క్షతగాత్రులు?
ఆ నెత్తురు కాల్వలేమిటి?
ఏ సేనలో సిపాయీవి?
మిగతా వారేరి?
మీ విజయం సంగతేమైంది?
మీ వూరు పేరేమి?

—"మనదంతా ఒకేవూరు
మనదంతా చీకటి మండలం అంతేవాసులం
సస్యశ్యామల బహిష్కృతులం
ప్రపంచ దేశంలో మనదొక కుగ్రామం

వెలుగు చూడని గుడ్లగూబలు
బతుకుల్ని తలకిందుల తూచే గబ్బిలాలు
మన గ్రామదేవతలు
ప్రపంచ చీకటి ప్రతినిధి
మన గ్రామ మునసబు
మన గ్రామ పంచాయితీ
చిక్కని చీకటి మండలం
వెలుగు రానీయకుండా
ఏకగ్రీవ జాతీయ తీర్మానం—
ఎర్రలాంతరు పట్టుకొని
పంచాయితీలో ప్రవేశించి
చీకటి భగ్నం చేయదలచిన
సోదర శూరులంతా
ఎర్రలాంతరు బద్దలుకొట్టి
చీకటి చీర కుచ్చిళ్ళు సవరిస్తున్నారు
పామరుల క్రాంతిదాహం తాకట్టు పెట్టారు
పడుపుకూడుతో పొట్ట నిమురుకుంటున్నారు.

చిరిగిన విస్తరాకులు మన బతుకులు
విందు భోజనంమెక్కి పారేశారు చీకటి దొరలు
ఎంగిలాకులమై పెంటలనిండా ఎగురుతున్నాం
అధికారం కుక్కలు వెంటాడుతున్నాయి
చెట్టుకొకరం గుట్టకొకరం చెదిరిపోయాం
మాదంతా ఆకలి కొండల ఆదివాసుల ప్రాంతం
ఇరులగిరుల్లో వెలుగు మంటలు మండిస్తున్నాం
రాత్రి స్వాములతో సమరం సాగిస్తున్నాం

నావాళ్ళు
ఆకలిగొన్నవాళ్ళు
అన్యాయం వాతబడ్డవాళ్ళు
అంధకారం అసహ్యించుకునేవాళ్ళు

దీర్ఘ విముక్తి యుద్ధం రగిలిస్తున్నారు
ఆ త్యాగధనులంతా
నిర్మల నక్షత్రాలు
సంపూర్ణ మానవతా మూర్తులు
చీకటిని ఛేదిస్తున్న రాత్రి భాస్కరులు
పామర గణాలను పదిల పరుస్తున్న గణపతులు
క్రాంతి పాణిగ్రహణానికి
పరితపించిన విప్లవ శ్రామికగీతాలు
కష్టజీవుల కైలాసాలు
అన్నార్తుల అంగరక్షకులు
గిరిజన క్రాంతి కేసరులు
సమతా సుందరతేజేశ్వరులు
కొందరప్పుడే వెలిగి రాలిపోయారు
కొందరింకా చీకటిని చీలుస్తున్నారు
లక్ష నక్షత్రాలు రాలందే
ఉజ్వల ఉదయం ప్రవహించదు
రాలిన నిర్మల నక్షత్రకాంతులే
రేపటి సూర్యోదయ కిరణాలు
నేటి నిర్మల త్యాగాలు
రేపటి తూరుపు సౌరభాలు
అదిగో అటుచూడండి
అవీరవిహారాలు కనండి
రణన్నినాదాలు వినండి
తూరుపు కొండలు మండుతున్నాయి
చీకటి చావుతెలివి కదంతొక్కుతూంది
రాత్రి రూపం పగులుతూంది
ఆకాశం ఎర్రబడుతూంది
రాత్రి ఉదయాల సమరం సాగుతూంది
కాళరాత్రి విషసర్పాన్ని
జ్వలిత నక్షత్రాలు ఛేదించాయి
రాత్రి ఉరగం నెత్తురు వాంతులు చేసుకుంటూంది

ఉజ్వల ఉదయం ఉధృతంగా రాబోతూంది
మీరంతా మిగిలిన నక్షత్రాలతో చేరండి
తూరుపు ఎరుపు హోరుకోసం
నిర్మల నక్షత్రాలై పోరాడండి
వెళ్తాను శెలవు
విజయం మనకు తప్పదు
విప్లవాలు సుదీర్ఘ సాయుధ ప్రయాణాలు
చీకటితో పోరాటం ఆపవద్దు
రాత్రితో రాజీలేకపోవడమే తిరుగుబాటు
ఉజ్వల ఉదయానికి ఎడతెగని పోరాటమే విప్లవం
శ్రామిక సమరంలో క్షతగాత్రుణ్ణి
నా నెత్తురు కాల్వలు
యువతరానికి స్వాగత సంగీతాలు
నేను శ్రామికలోకం సిపాయిని
విప్లవ ఆహ్వానంతో వెళ్తున్నాను
నాపాత్ర ముగిసింది
నేను సత్యం
మీరు సత్యం
నా మరణం అసత్యం
విప్లవం నిష్క్రమించదు
రాత్రి నశిస్తుంది
ఉదయం ఉజ్వలంగా వస్తుంది
మంచిచెడుల పోరాట పరిణామం ఇది
నా కాగడా అందుకోండి
ఊరి చీకటంతా కాల్చివేయండి
మీ గ్రామం మీరు ఏలుకోండి.''

-''మనకు కాగడా విముక్తి మార్గం చూపింది
శ్రామిక శాశ్వత సత్యం వెలిగింది
విప్లవ ఇంధనాలు వాళ్ళు
చరిత్ర దీప్తతారలు
రాత్రి సాయుధ వీరులు

ఉజ్వల ఉదయానికి దారులు
శ్రామికవిజయానికి విప్లవకారులు
విప్లవకారుల వీరనిష్క్రమణానికి
మానవచరిత్ర
విప్లవాభివందనలు చెబుతుంది.-
పదండి పోరాడుదాం
ఉజ్వల ఉదయానికి
నక్షత్రాలవంతెన వేద్దాం-"-

వేగుచుక్క రాలింది సత్యం
పొద్దు పొడుస్తుంది తథ్యం
సమతా సూర్యోదయం నిత్యం
విప్లవం ఆగదు సత్యం.

—జ్వాలాముఖి.

రక్తంలో మొలచిన రత్నాలను
ముచ్చెమటల్లో పూచిన ముత్యాలను
దోచుకునే పిండారీ!
అరల్లో
దాచుకునే బేహారీ!
నీకు తెలియదు వాటి విలువ.
నీకు తెలియదు ఆ
నెత్తుటి మంటల్లో
నిద్రించే కన్నీటి చలువ.

—డాక్టరు సి. నారాయణరెడ్డి

రాముడు

"విప్లవం" అనే మాట ఎక్కడ వినిపిస్తే అక్కడ తుపాకీలు పేలడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయని అందరికీ తెలిసిన విషయమే. ఎవరైతే ఎల్లప్పుడూ తుపాకులు పట్టుకు తిరుగుతారో వారు అహింసావాదులు కారనేది స్పష్టమే అయినట్లయితే మన "ప్రభుత్వంవారు" అహింసావాదులు కారనేది స్పష్టమేకదా. అయితే—

ఏది సాధించాలన్నా అది దండోపాయంవల్లనే సాధించాలని మన ప్రభుత్వం లాంటివారు తప్ప మరెవరూ కోరరని నేననుకుంటాను. (మన ప్రభుత్వం అయినా, మన దేశంలోని చిన్నలమీద దండెత్తుతుంది. పైదేశాల పెద్దల దగ్గర ముష్టెత్తుతుంది.) అయితే, ఏ శత్రువుతో ఏ విధంగా పోరాడాలన్నది ఆ శత్రువే నిర్ణయిస్తాడని నేను నాముందు వారి అనుభవంవల్ల తెలుసుకున్నాను.

భారత దేశం బ్రిటిషువారి బంధాలనుండి బైటపడడం, అది న్యాయం అయితే, అది ఏవిధంగా సాధించాలి? సాయుధ పోరాటంద్వారానా? లేక అహింసా మార్గం ద్వారానా?

అని ప్రశ్నిస్తే,

"అది బ్రిటిషువారే నిర్దేశించవలసి ఉంటుంది కాని మనం కాదుకదా!" అని ఆంధ్ర రత్న దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు గాంధీగారితో అనాడెప్పుడో అన్నారట. అంతేకాదు—

సబువుకి కట్టుబడే శత్రువుని -బలిచక్రవర్తిని- పోరాటం అవసరం లేకుండానే అధఃపాతాళానికి అణిచేసిన మహావిష్ణువు రక్తపాతంలేకుండా హిరణ్యకశిపుణ్ని అణిచేయలేకపోయేడుకదా అనికూడా గాంధీగారితో గోపాలకృష్ణయ్యగారు అన్నారుట, అలా ఆయన అన్నప్పటినుంచీకూడా ఆయనంటే గాంధీగారికి కొంచెం పక్కబెదురుండేదని ఆ కాలపు పెద్దమనిషొకరు నాతో చెప్పేరు.

ఆంధ్ర రత్నం చెప్పినదానికి చరిత్రలో చాలా దాఖలాలు కనిపిస్తాయని నేనను కుంటాను. ఉదాహరణకి, మనంకూడా ఆయనలాగే, భగవంతుణ్నే తీసుకుందాం.

మనిషిగా మారిన భగవంతునికంటే మనుష్యుల్లో మరెవ్వరూ ఎక్కువ్వారుండరు కదా. భగవంతుడు భూమ్మీదికి రాముడిగా దిగకుండానే రావణబ్రహ్మలో మానసిక పరివర్తన మంచికోసం తెచ్చేస్తే ఎంతబావుండును! కాని అంతటివాడుకూడా ధర్మస్థాపనకోసం రఘురాముడిగా రంగంలోకి దిగవలసి వచ్చింది. దిగేక, ఆయన ఆ రావణుణ్ని అడిగిందేమిటి? రావణాసురుణ్ని మానం, ప్రాణం ఇచ్చేయమన్నాడా? అతగాడి రాజ్యం అడిగేడా? అతగాడి అంతఃపురంలోని ఆడవార్ని ఇమ్మని అడిగేడా? దేశంలోని ధాన్యరాసులన్నీ ఇచ్చి తీరాలన్నాడా? బొక్కసంలోని బంగారంఅంతా ఇచ్చేస్తే కాని వీల్లేదన్నాడా? రాముడవేవి అడగనే అడగలేదు. "బాబోరే! నా పెళ్లాన్ని నాకిచ్చెయ్యిరా బాబు!" అని అంతమాత్రం అడిగేడాయన. అంతే అడిగేడు. అతను దేముడే. యుద్ధం జరిగితేనేకాని దేముడిభార్య దేముడికి దక్కిందికాదు.

అందుచేత—

విప్లవాలూ యుద్ధాలూ లేకుండా లోకంలో న్యాయం జరిగిపోతే దేముడికికాని, మనకీకాని అంతకంటె కావలసిందేముంది? దేశంలోని రావణబ్రహ్మలంతా పేదల సీతల్ని పేదలకి అప్పజెప్పేస్తే అంతా బాగానే ఉంటుంది. నా గుండెలమీద కూర్చున్న పెద్దపులి, మనసు మార్చుకుని, సన్యాసం పుచ్చుకొని, కమండలం పట్టుకొని, తావళం తిప్పుకొని వాయుభక్షణచేసుకుంటూ హరినామ సంకీర్తనలో కాలం గడుపుకుంటే దానికీ నాకూ పేచీవేలేదు. దిక్కుపోతేనే పేచీ.

ఇది చదివిన నా స్నేహితులు ఒకాయన చిరునవ్వునవ్వి, "మీ గుండెలమీద కూర్చున్నది పెద్దపులి కాబట్టి మారదు; కాని ఆ కూర్చున్నది మనిషైతే మారొచ్చు కదా" అన్నారు. అప్పుడు నా వంతు ప్రకారం నేను చిరునవ్వునవ్వి, "వాడే మనిషైతే అలా కూర్చోనే కూర్చోడుకదా!" అన్నాను.

— రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి.

విప్లవ రచయితల సంఘం పూర్వాపరాలు

"సంస్కరణవాదానికి కాలం చెల్లిపోయింది. సాంస్కృతిక వ్యవహారాల్లో నిస్తబ్ధత పేరుకొనిఉంది. అభ్యుదయ రచయితల ఉద్యమంకూడా శవప్రాయమైపోయింది. ఈ దుస్థితిని తొలగించుకొని జాతిని సమగ్ర విమోచనంవైపు నడిపించేందుకు విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడుతున్నది."

1970 జులై 4 నాటి సూర్యుడు పశ్చిమార్ధగోళాన్నింకా విడిచిపెట్టలేదు. పూర్వార్ధగోళం ఇంకా చిమ్మచీకటిచెరలో చిక్కి నానాహింసలకూ బాధలకూ గురౌతూఉంది. అలాంటి నిశిరాత్రివేళ హైదరాబాదునగరంలోని ఒకానొక హోటెలుగదిలో క్రిక్కిరిసిన యువరచయితలు ఒక ప్రకటన చేశారు. అందులోని భాగమే పైదిది. అది క్షేత్రారవమే. సందేహంలేదు.

ఉదయసూర్యుడు అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సుపేర ప్రభు ప్రాపకంతోటి జరుగనున్న అభ్యుదయ సాహిత్య సంప్రదాయ దుర్వ్యధకు సాక్షికాకముందే ఈప్రకటన విడుదలై వీధుల్లోకి వచ్చిపడింది. ఘరానా హోటెలు గోడలమీదికెక్కింది. సర్కార్ సాహిత్య సదస్సుకు ఆహూతులైన పెద్దమనుషుల చేతులకు నిప్పుకణికలా తగిలింది. రాసభ ప్రాంగణంలో అలజడి కలిగించింది. కుట్రమీది ముసుగును చీల్చి దాని నిజస్వరూపాన్ని ప్రదర్శించింది. నానాపత్రికలకూ ఇంత నిండైన దాణా పడవేసింది. విప్లవ రచయితల సంఘం ఆవిర్భవించింది!

అర్ధరాత్రి ముహూర్తమే దొరికిందా ఈ అవిర్భూతికి? చీకటి తెరచాటుచేసుకొనిగానీ ఇది చరించలేకపోయిందా? సిగ్గు వల్లనో తప్పుచేస్తున్నామనే భావంవల్లనో ముఖం చాటుజేసుకోవలసి వచ్చిందా ఈ సంఘస్థాపకులకు? ఇలా ప్రశ్నించేవాళ్లు వెర్రిమాలోకాలైనాకావాలి, లేదా పచ్చి కపటులైనాకావాలి. ఎందుకంటే, విప్లవ రచయితల సంఘం ముందు హెచ్చరిక ఇవ్వకుండానే బాంబులాడూకి పడలేదు. కళ్లూ చెవులూ సరిగా పనిచేస్తూ ఉన్నవాళ్లకు కొన్ని మాసాలుగా ఈ పరిణామంగురించిన సూచనలు అందుతూనే ఉండాలి.

అభ్యుదయ రచయితల సంఘం ఎత్తుబడిపోయి ఎన్నోఏళ్ళయింది. మాట్లువేసే ప్రయత్నాలన్నీ ఫలించకుండా పోయాయి. ఈ చిల్లికుండలో ఏ నీరూ నిలవలేదు, కొత్త నీరు దీని చాయలకేరాలేదు. చరిత్ర తొక్కసాగిన కొత్తపుంతను ఇది పట్టించుకోలేదు. స్వాతంత్ర్యోద్యమ మధ్యకాలంలో, నెహ్రూమార్కు సోషలిజానికి యువశక్తుల కళ్ళు భ్రమిసినవేళ, సీమచదువులకు వెళ్లి ఉండిన కలవారింటి దొరబిడ్డలు యూరపులో 'పాపులర్‌ఫ్రంట్' దశలో సాహిత్యరంగాన దూరివచ్చిన కల్తీసోషలిస్టుభావాలను తలకెక్కించుకొనివచ్చి లక్నో కాంగ్రెసు మహాసభాప్రాంగణంలోనే ప్రేమ్‌చంద్, సరోజినీ నాయుడువంటి జాతీయవాదుల ఆశీస్సులతో అభ్యుదయ రచయితల సంఘాన్ని స్థాపించారు. రెండవ ప్రపంచయుద్ధ మధ్యకాలానికిగాని అది ఆంధ్రదేశానికి చేరుకోలేకపోయింది. కమ్యూనిస్టుపార్టీ పెంపకంలో అది అచిరకాలంలోనే పెరిగి పెద్దదైంది. యుద్ధకాలంలో అటూ ఇటూ మారిపోసాగిన కమ్యూనిస్టుపార్టీ సిద్ధాంతాలను సాహిత్యరంగంలో ప్రతిబింబిస్తూ, సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకత ధ్వజచ్ఛాయల్లో ఇది నానాగోత్రీకులనూ కూడగట్టగలిగింది. "విశాలమైన ప్రాతిపదిక" అనే ఆత్మవంచనపూర్వకమైన నినాదంతోటి త్వరలోనే ఇది వర్గదృక్పథాన్నీ, మార్క్సిస్టు అవగాహననూ జాతీయవాదంతోటీ సంప్రదాయపరత్వంతోటీ అనుబంధించివేసింది. తనకు వచ్చిన వాపంతా బలుపనే అనుకొంది. 1955 నాటికిగాని తన బలమెంతో తనకు తెలిసిరాలేదు.

సంస్థగా అభ్యుదయ రచయితల సంఘం మీదూకిందూ అవుతున్న ఈకాలంలోనే (1943-1955), ఒక సాహిత్యపై ఖరిగా తెలుగు రచయితలను చాలాబలంగా తనపై పుకు మరల్చుకోగలిగింది. వాస్తవ వాదం రచనలలో బాగా చోటుచేసుకొంది. కవిత్వం ప్రజల పోరాటాలకు అంకితమైంది. భావకవిత్వపు మత్తువదిలేలా సాహిత్యమూ జీవితమూ పెనవేసుకుపోయాయి. కొత్త రచయితలలో ఎక్కువమంది ఇటేరాసాగారు. ఇలా అభ్యుదయ రచనా సంప్రదాయం ఒకటి విశిష్టంగా తెలుగులో ఏర్పాటై, బలీయమైన సాహిత్య ప్రభావంగా పరిణమించింది. సంఘసభ్యులుకాని రచయితలుగూడా ఈ ప్రభావానికి లోనయ్యారు. ప్రతి కొత్త ధోరణినీ అభ్యుదయధోరణిఅనడం పరిపాటి అయింది. సామ్యవాదులూ, జాతీయవాదులూ; వాస్తవవాదులూ, ఆదర్శవాదులూ; ప్రయోగపరులూ, సంప్రదాయపరులూ; అంతర్జాతీయవాదులూ, జాతీయవాదులూ— ఎలాంటి విచక్షణాలేకుండా అభ్యుదయ రచయితలనిపించుకోగలిగారు.

1955 తదనంతరం దేశజీవితంలో వచ్చిన మార్పులూ సాహిత్యంలో తలెత్తిన కొత్త ధోరణులూ, అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో ప్రతిబింబించలేదు దాని ప్రణాళిక వేసినచోటనే ఉండిపోయింది. దాన్నిమార్చి నూతనకాలావసరాలకు అనుగుణంగా

మార్చే ప్రయత్నాలమీద ఇన్ని చన్నీళ్లు కుమ్మరించడమే జరుగుతూవచ్చింది. కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంలో చీలికలు తలెత్తాక, ప్రభుత్వం వత్తాసుతో భారీయెత్తున మేళాల స్థాయిలో అట్టహాసంగా ఆర్భాటంగా జరుగుతూ వస్తున్న ఇస్కస్ మహాసభల్లాగే అభ్యుదయ రచయితల మహాసభకూడా జరుపుకోవాలనే తహతహ, ముఖ్యబాధ్యులలో కనిపించసాగింది.

ఈలోపల దేశం, కాలం కొత్తనవాళ్లను విసిరి, రచయితలలోకూడా అపూర్వమైన ధోరణులను కలిగించాయి. ఎన్నిక మన్నికలకూ, ఓటు సీటు బేరసారాలకూ, శాసనసభా ప్రధాన కార్యక్రమలకూ అంకితమై, ప్రజల అసంసిద్ధత పేరిట విప్లవకార్యాచరణను మాటలతో దాటవేస్తూ, సిద్ధాంత యుద్ధాలతోచే శక్తియుక్తులను వ్యయపరచుకొంటూ, ప్రజలను ఉత్తేజపరచి సంఘటితంచేసే ఆలోచనలేకుండా ఉండిపోయిన కమ్యూనిస్టు పార్టీతోటి ముఖ్యంగా యువకులు విసుగెత్తిపోయారు. ఓపిక తగ్గింది. ఆరాటం హెచ్చింది. ఇటీవలికాలానఉన్న ఒక్క ప్రజాపోరాటమైన గిరిజన ఉద్యమం మీద అభినివేశం పెరిగింది. ఆ ఉద్యమానికి అండదండలిచ్చే ఉద్దేశంతో వివిధప్రాంతాలలో జరగసాగిన దాడులగురించి సానుభూతి కలిగింది. దీనికి యువకులను నిందించి లాభంలేదు. మార్క్సిస్టు అవగాహన తమ వంటింటికుందేలు లెమ్మనుకొనే వైఖరి కమ్యూనిస్టు పార్టీలకు ఉన్నంతసేపూ, యువజనాందోళనగానీ వారి వ్యగ్ర మనస్కతగానీ వేరేదారి చూచుకొంటుంది. తప్పు ఆ పార్టీలది. విప్లవానికి అనుకూలించగల సాంఘిక శక్తులనన్నిటినీ, అందులోనూ యువశక్తిని, ఎప్పటికప్పుడు తమవైపుకు ఆకర్షించుకుని, ఆ పదార్థానికి అంటుకొని ఉండకతప్పని మురికినీ మైలనూ తొలగించి మెరుగుచేసుకొనేస్థితిలో అవి ప్రస్తుతం లేవు. ఆంధ్రదేశంలో కమ్యూనిస్టు ఉద్యమ ప్రారంభసమయానికీ ఈ నిశ్శక్త, నిస్తబ్దసమయానికీ ఉన్న ముఖ్యమైన భేదం ఇదే. పార్లమెంటరీ కార్యక్రమంతప్ప తక్కిన ప్రయోజనకరమైన పనులకు పూనికచెయ్యలేని దుస్థితిలోఉన్న కమ్యూనిస్టుపార్టీలు, ఫ్రాన్సుదేశంలోలాగా విద్యార్థి, యువజన, యువకార్మికశక్తులు ప్రారంభించి చాలావరకు విజయవంతంగా నిర్వహించిన మహోద్యమాలు విప్లవలక్ష్యం చేరకుండా అడ్డుదగిలిన సన్నివేశాలనుబట్టి, విప్లవ వ్యతిరేకశక్తులుగా పర్యవసిస్తాయేమోనన్న భయసంశయాలు యువకులకు లేవని చెప్పలేను.

అంతేగాదు. ఆరుద్రగారి మాటల్లో 1955 తర్వాత తెలుగు సాహిత్యంలో రాజకీయాల ప్రభావానికి "దింపుడుకళ్లాం" ఆశలుకూడా తీరిపోయాయని అభ్యుదయోద్యమ విరోధులు చంకలు గుద్దుకొంటూ వచ్చిన కాలం ఇది. సిద్ధాంతాల ప్రభావానికి తిలక్ కవిత్వం భరతవాక్యం పలికిందనికూడా చెప్పి ఇంకొకరు సంతోషించారు.

మార్క్సిజానికి కాలదోషంపట్టిందన్నారు మరికొందరు. మానవతావాదం పై మెట్టని చూపారు ఇంకా కొందరు. ఇంకా మార్క్సిజాన్ని పట్టుకు వేలాడుతున్నాడని శ్రీశ్రీని తప్పుపట్టి, ఆ గుప్పిటినుండి బయటపడి స్వేచ్ఛ సంపాదించుకొన్నందుకు ఆరుద్రనూ సోమసుందర్‌నూ అభినందించిన ప్రబుద్ధులుకూడా ఉన్నారు. గోముఖ వ్యాఘ్రాలుకొన్ని శ్రీశ్రీ ఒక్క చేతిమీద నెలకొల్పి నిర్వహించిన ప్రచండ విప్లవ సాహిత్య సంప్రదాయాన్ని పౌరాణిక ఐతిహాసిక సంప్రదాయంతోటి ముడివేస్తూ ఆత్మసంతృప్తి పొంద సాగారు. అభ్యుదయ రచనకు ప్రాణపదార్థమైన మార్క్సిస్టు అవగాహనకు యిలా తలోవైపునుంచీ ప్రమాదాలు ముసురుకువస్తున్నప్పుడు, అభ్యుదయ రచయితలసంఘం గానీ, "అభ్యుదయం" అంటే విశాలార్థాన్ని మాత్రమే చెబుతూ నన్నయ్య, తిక్కన, వేమన్న, కందుకూరి, గురజాడ, గిడుగులతో నేటి అభ్యుదయ సాహిత్యాన్ని అనుసంధానిస్తూ, చివరకు ప్రేమైక పరాయణమైన, శృంగారైక మగ్నమైన కాల్పనికవాద కవిత్వాన్నికూడా చేరబిలిచి బుజంచరిచి అందులోనూ అభ్యుదయాంశను దర్శించే పార్టీ వ్యాఖ్యాతలుగానీ ఒరగబెట్టిందేమిటి?

పైపెచ్చు "కమ్యూనిస్టు" పత్రికలలో శ్రీశ్రీ, కుటుంబరావుగార్ల నేటి అభిప్రాయాలమీదనేగాకుండా వాళ్ళ అక్షర సంపదమీదకూడా మూకుమ్మడి దాడి చేయడం ఉద్దేశరహితమేమీకాదు. రాజకీయ వ్యూహంలో ఇదొక అంశం మాత్రమే. మహాజర్లకూ మహావిజ్ఞాపన పత్ర సమర్పణలకూ రాజకీయోద్యమాలను దిగజార్చి, పాలకవర్గంచేసే చట్టాలలో అక్షరాల సవరణలు ప్రతిపాదించడంతోటి ఘనకార్యం ఏదోచేసి సాధించామని అల్పసంతృప్తి పొంది, "నిర్మాణాత్మక"మైన తోడ్పాటులాంటి నినాదాలతో పాలకవర్గాన్ని గద్దెమీద ఉంచేందుకు తోడ్పడుతూ, రాజకీయాలను రంకువేషాలుగా మార్చిన "విప్లవ"పూర్వసువాసినులే, అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమదురంతానికి బాధ్యులు, అభ్యుదయ రచనా సంప్రదాయంపట్ల అశేషగౌరవం కలిగిన రచయితలే, ఆసంఘాన్ని విడిచిపోవలసిన పరిస్థితిని కలిగించినందుకైనా ఈరాజకీయ కపటనాటక సూత్రధారులను అభినందించాలి. పరోక్షంగా, అసంకల్పితంగా, విప్లవరచయితల సంఘానికి వీళ్లు అనుకూల పరిస్థితులు కల్పించారు.

2

"తెలుగు సాహిత్యం అభ్యుదయ రచనలదశ దాటిపోయింది." అని శ్రీశ్రీ ఒక్కడే అంటే, పైత్యవికారంవల్లనో ఆత్మసమర్థనకోసమూ అన్నాడు కాబోలని చెప్పేవాళ్లు ఎందరైనా ఉంటారు. నిజానికిగూడా "అభ్యుదయ" రచనలదశ

ఇకనుంచి నిన్నటిదే. కమ్యూనిస్టుపార్టీ (మార్క్సిస్టు) కార్యదర్శి, శ్రీ మోటూరి హనుమంతరావుగారు తమ "ప్రజాశక్తి వ్యాసక్రమంలో (16-7-70) ఒక మాట అంటున్నారు.

"మానవసమాజంలో ఉద్భవించిన ఆశయాలలోకల్లా మహోన్నతమైనఆశయం మార్క్సిజం. ఆ ఆశయానికి అంకితమైనవాడు మార్క్సిస్టు. మార్క్సిస్టు అయిన వాడెవ్వడూ, అతడు రచయితో కవో అయితే, అభ్యుదయకవీ రచయితా కాకుండా వుండలేడు. అలాగే ఆ మహోన్నత ఆశయానికి వ్యతిరేక కంకణం కట్టుకున్న కమ్యూనిస్టువ్యతిరేకి ఎవ్వడూ వాడి జీవితంలో మంచి సంస్కర్త, అభ్యుదయరచయిత కాజాలడు... అభ్యుదయపంథా పట్టడం ఆరంభదశ. దాని ఉన్నతదశ మార్క్సిజం"

ఈ సూత్రీకరణతో (విడిచిపెట్టిన కావ్యాలతో మాత్రంకాదు.) నామట్టుకు నాకు అభిప్రాయం భేదంలేదు. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం యెన్నడూ మార్క్సిజం పట్ల తన విధేయత గురించి బాహాటంగా చెప్పలేదు సరిగదా, ఆ మాట వాడినందుచేత పదిమందికీ తాను భయంకొల్పుతానేమోఅని ముందుగా తానే భయపడింది. బిడియపడింది. ఇటీవల సెవెన్‌స్టార్స్ సిండికేటువారిచేత అచ్చువేయించిన పత్రాన్నిచూస్తే, అభ్యుదయ రచయితల సంఘ ప్రణాళికకుగల పరిమితులు తెలిసివస్తాయి. "లిబరల్" భావాలుగల ఏ సాహిత్యసంస్థఅయినా తన పరువు ప్రతిష్ఠలకు భంగంరానివిధంగా ప్రకటించగలిగిన ఆశయాలే అందులో ఉన్నాయి. ప్రపంచశాంతి, అంతర్జాతీయ సంఘటన, సర్వతోముఖమైన జాతీయాభివృద్ధి, కార్మిక జనశ్రేయస్సు, స్త్రీజనవిమోచన, సోషలిస్టుసమాజ స్థాపన, వాస్తవవాద, మానవతావాద దృక్పథం, సంఘప్రయోజనపరమైన కళ, శాస్త్రీయవైఖరి!

ఈ ఆశయాలు తమంత తాము మంచివే. అయితే అక్కడితోనే అభ్యుదయ రచయితల సంఘం సాఫల్యంపొందగూడదు. కాలం మారింది. మార్క్సిజం దొంగాట లాడనక్కర్లేదు. సాయుధ ప్రజాపోరాటాలకు ఆనుకూల్యం కలుగుతూవుంది. చిల్లర సంస్కరణలు ఈ వ్యవస్థను నిలబెట్టేవేగాని కూలదోసి మహత్తరమైన మరోవ్యవస్థను ఏర్పరచేవికావు. ఈ వ్యవస్థను నిలబెట్టే మాయోపకరణాలైన పార్లమెంటులాంటి సంస్థలద్వారా, దాన్ని కూలదోసే మార్పురాదు. అందుచేత విప్లవాన్ని బాహాటంగా తమ లక్ష్యంగా గుర్తించి, దీర్ఘకాలికమైన ప్రజల పోరాటాలకు ప్రోత్సాహాన్నికలిగించే విధంగా సాహిత్య సృజన చేసేందుకై, మార్క్సిజాన్ని సిద్ధాంతంగానూ కార్యచరణ విధానంగానూ నిర్ణయంగానూఅంగీకరించే రచయితలు అభ్యుదయరచయితల సంఘాన్ని

వదిలిపెట్టి బయటపడి రావలసివచ్చింది. ఒక లేఖలో కుటుంబరావుగారన్నట్లు, "అభ్యుదయ రచయితల ప్రణాళికలో ఈనాటి విప్లవ కవిత్వం ఇమిడేది కల్ల."

విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడకముందునుంచీ దాని అవసరంగురించి ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలలోనూ సంభాషణలలోనూ క్రమేపి ఒక గుర్తింపు కలుగుతూ వచ్చింది. విశాఖపట్నంలో శ్రీశ్రీ సన్మానం జరిగిననాటినుంచీ ఇది ఆచరణీయమైన ప్రతిపాదనగా రూపొందింది అభ్యుదయ రచయితల సంఘ కార్యదర్శి శ్రీ తుమ్మల వెంకటరామయ్యగారు ఈనాడు కాదనవచ్చునేమోగాని, ఆ సంఘంలో చీలిక రావచ్చునని చాలారోజులకిందటనే ఒక లేఖలో నేను హెచ్చరించానుకూడా. "తెరవెనుక భాగవతం"లోపడి ఆయన దీన్ని ఖాతరుచెయ్యలేదు.

ఈ పరిణామంలో యువకులు నిర్వహించిన పాత్ర అత్యంత ప్రముఖమైనది. శ్రీశ్రీనిగానీ మరొకరినిగానీ "అదరించి బెదరించి లొంగదీసుకోవాలని దిగంబరకవులూ వారి మిత్రులూ చాలారోజులుగా తీవ్ర ప్రయత్నంచేస్తూ ఉన్నారు" అని తుమ్మలవారు ఒక వ్యాసంలో (విశాలాంధ్ర 13-7-70) అన్నారు. ఇది నిజంకాదన్నా వారునమ్మరు. శ్రీ శ్రీకి ఉత్తరాలు వెళ్లినమాట నిజమే. సదస్సులో పాల్గొనవద్దని పదిమందీ పది మాటలు చెప్పిందీ నిజమే. పాల్గోడానికి ఆయన తన సంసిద్ధతను తెలిపినప్పుడు శ్రీశ్రీని విమర్శించిందీ వాస్తవమే. అయితే ఇవి బెదిరింపులేనా? తుమ్మలవారు వర్ణించినట్లు, సదస్సుముందూ వెనకా అచ్చుపడివచ్చిన "రంగురంగుల కరపత్రాలు" చూస్తే, ఇవి బెదిరింపులుకావు, కర్తవ్యబోధనలని తెలుస్తుంది, అవి శ్రీశ్రీనిమాత్రమే ఉద్దేశించి చెప్పినకావు, ఈ చారిత్రకదశలో రచయితలు— ముఖ్యంగా "అభ్యుదయ" రచయితలు నిర్వర్తించాల్సిన బాధ్యతలగురించి గుర్తు చేసినవనీ తెలుస్తుంది.

"సాహిత్యం కేవలం జీవితాన్ని నిర్వచించడానికా లేక అస్తవ్యస్తమైన యీ సాంఘిక జీవితాన్ని మార్చడానికా?"

ప్రపంచానికి రకరకాల అర్థాలుచెప్పి వ్యాఖ్యానాలు చేసే ఫిలోసఫర్లకూ, ప్రపంచాన్ని మార్చజూచిన మార్క్సుకూఉన్న భేదంలాంటిదే, అభ్యుదయ రచయితల సంఘం ఆశయాలకూ విప్లవరచయితల సంఘం ఆశయాలకూ మధ్యగలభేదం. కాలతోబాటు నడవలేకనే అభ్యుదయ రచయితలసంఘం వెనుకబడిపోయింది. జాతి జీవనగమనాన్ని ప్రగతి మార్గాన్ని నిర్దేశించవలసిన రచయితలు "ఎటువైపో తేల్చుకోవాలి, తమకమిట్‌మెంట్ ప్రజాపక్షం అనిరుజువుచేయాలి" అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సు కార్యదర్శి శ్రీ రాంభట్లకృష్ణమూర్తిగారికేమో, "కమిటెడ్ అయినవాడు కవెలా అవుతాడు?"అనే

శంక పట్టుకొని వేధిస్తున్న తరుణంలో, సాహిత్యంతో నేరుగా సంబంధంలేని యువకులు రచయితలకు— 'అభ్యుదయ' రచయితలకు?— కమిట్‌మెంట్‌గురించి గుర్తు చేయవలసివచ్చింది. కాల వైపరీత్యంఅంటే ఇదే.

రాజకీయానికీ సాహిత్యానికీ సంబంధమేమిటని 'కమ్యూనిస్టు' నామధారులు సవాలు వేస్తున్నకాలం దుష్కాలమేమరి! రాజకీయాలకు "అతీతంగా" సాహిత్యాన్నీ, తదితర భావవిశేషాలనూ దర్శిస్తున్న ప్రబుద్ధులుగోదా "మార్క్సిస్టుల"మనే అంటున్నారు. సాంఘికవ్యవస్థకుగల ఆధారపీఠమూ, దానిపై లేచే కట్టుబడీ ఒకదానినొకటి ప్రభావితంచేస్తాయన్న పాఠంకూడా మరచిపోయారు. జాతి జీవితానికి ప్రధానరూపాలలో ఒకటై, వర్గపోరాటానికి బాహిర రూపమైన రాజకీయాన్నీ, జాతిని ఉత్తేజితం చెయ్యగల సాహిత్యాది కళాప్రపంచాన్నీ విడదీసి తీర్థానికి తీర్థం ప్రసాదానికి ప్రసాదం అంటున్నారు. అందుకనే వీళ్లు "కుహనా" మార్క్సిస్టులూ, "కుహనా" అభ్యుదయవాదులూ అయ్యారు. ఆచెట్టుపేరుచెప్పుకుని కాయలమ్ముకుంటూ ఉండగోరుతున్నారు. యువకులకు ఉన్నపాటి జ్ఞానమైనా వీళ్ళకు లేకపోయింది.

ఈ పెద్దమనుషులు నిర్వహింపజూచిన "అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సు" అభ్యుదయ సాహిత్య సంప్రదాయానికి తలకొరివి పెట్టగోరినందుచేతనే విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడింది. లేకుంటే ఈ సంఘస్థాపన ఇలా ఇప్పుడు జరిగివుండేదికాదు. 'లింక్' పత్రికలో రాసినట్లు (12-7-70) ఇది deliberately timed to achieve sensationel publicity కానేకాదు. సమయం విషయంలో మాకు గత్యంతరమే లేకుండా చేసినవారు అపతలివాళ్లే. వాళ్ల పాచిక పారనివ్వకుండా చెయ్యగలిగామంటే, వారి దుష్టపన్నాగంగురించి అక్కడికి అక్కడైనా శ్రీశ్రీకి నచ్చజెప్ప గలిగినందుచేతనే. శ్రీశ్రీ "అవకాశవాది"అని నోరి నరసింహశాస్త్రి నోరు పారేసుకుంటే (ఆంధ్రప్రభ 8-7-70) ఏమాయె? శ్రీశ్రీ "అవకాశవాదం" స్వలాభపరాయణత్వంకాదు ఆయన తీసుకొన్న నిర్ణయం ముళ్ళకిరీటంలాంటిబాధ్యత దాన్ని ఆయన మద్రాసులో ఉండగానే గుర్తించాడు: "ఈనాడు నేనోవ్యక్తి మాత్రుణ్ణికాదు. ఒక మహోద్యమానికి ప్రతినిధిని" (ఆంధ్రప్రభ: సంపాదకీయలేఖ 4-7-70)

ఇది చారిత్రక మహోద్యమంలో సమకాలిక సాహిత్యఘటన. 'అభ్యుదయ' శబ్దమే అపహాస్యంపాలైన సమయంలో సోషలిస్టు విప్లవ గమ్యాన్నీ, ప్రజాపోరాట మార్గాన్నీ ఎన్నుకొనే రచయితలు వేరేదారి చూచుకొన్నారు. మార్క్సిజంపట్లనూ, విప్లవ కార్యాచరణపట్లనూ అకుంఠిత మైన విశ్వాసంగల రచయితలు, ప్రస్తుతానికి తమ మధ్య ఉండక తప్పని ఎన్నో సూక్ష్మభేదాలను అడుక్కి తోసివేయగల భావైక్యతను

మార్క్సిస్టు అవగాహన వాళ్లకు కలిగిస్తుంది. శ్రామిక నియంతృత్వంవైపూ, వర్గ రహిత సమాజస్థాపనవైపూ— అంటే, సమూల విప్లవసాధనవైపు— సంకల్పపూర్వకంగానూ చైతన్యయుతంగానూ నడిచేసాంఘిక మహాశక్తుల పోరాటాలన్నిటినీగురించి అభినందించి, సహకరించేవిధంగా సాహిత్యం పరివర్తనంచెందడమే. విప్లవ రచయితల సంఘం ఆశయం ఇది ప్రధానంగా సాంస్కృతికసంస్థ, రాజకీయకార్యాచరణతోటి దీనికి ప్రత్యక్షసంబంధంలేదు.

విప్లవ రచయితల సంఘం ఒక చారిత్రక అవసరమైంది. అభ్యుదయ రచయితల సంఘపు డొల్లను చీల్చుకొని రాకతప్పదు. ఆ డొల్లకింకా నైవేద్యాలిచ్చేవారిని, దాన్ని తెగమెచ్చుకొనేవారిని, మెచ్చుకోనిద్దాం. దాన్ని నిన్నమొన్నటివరకూ ఈసడిస్తూ వచ్చిన వాళ్ళను అందులోచేరి పూలమాలలు వేయించుకోనిద్దాం.

"అభ్యుదయ కవిత్వం ఆంధ్రదేశంలో తనపాత్రను నిర్వహించి తెరవెనక్కి తప్పుకుంది. ఇప్పుడు కొత్త శక్తులు పెరుగుతున్నాయి. కొత్త మంటలు రగులుతున్నాయి. అభ్యుదయ కవిత్వం యిన్ వెస్టెడ్ ఇంటరెస్ట్ కాకూడదు." అభ్యుదయ రచయితల సంఘానికి ఇప్పుడు మిగిలిందల్లా 'అభ్యుదయ' శబ్దంఒక్కటే. దానితో ఆ సంఘ ముఖ్యులు ఇకముందు ఏపేచీలేకుండా వ్యాపారంచేసుకోవచ్చు. దాని జీవసారంమట్టుకు వేరొక సంస్థలోకి వచ్చి చేరింది. శ్రీశ్రీ, కుటుంబరావుగార్లులేని 'అభ్యుదయ' రచయితల సంఘం నిజంగా 'అభ్యుదయ' రచయితల సంఘం ఎలాగౌతుంది? హైదరాబాదునుండి అభ్యుదయ రచయితల సంఘంపేరిట విడుదలచేసిన కరపత్రంలో సంతకాలుచేసినవాళ్ల పేర్లనుబట్టిచూస్తే దాని 'అభ్యుదయం' తెలుస్తుంది. సర్వశ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామి, విద్వాన్ విశ్వం, సి. నారాయణరెడ్డి, అనిశెట్టి, ఆరుద్రగార్లతోపాటు, సోమసుందర్, తుమ్మల వెంకటరామయ్య, ఏటూరి బలరామమూర్తి, నిడమర్తి ఉమారాజేశ్వరరావు, బొల్లిముంత శివరామకృష్ణ, రాంభట్ల కృష్ణమూర్తిగార్లు అందులో ఉన్నారు. ఒకరిద్దరు మంత్రులూ ఉన్నా ఆశ్చర్యపడవలసిన పనిలేదు. వీళ్ల సారథ్యములో, 'కమ్యూనిస్టు'పార్టీ సాచివ్యంలో, అభ్యుదయ రచయితల సంఘం మళ్లీ పని చేస్తుందట! చూద్దాం. విప్లవ రచయితల సంఘం పొడిచిన పొడుపుతో ఈ ఎత్తుబడిన పసరం ఒక అడుగు ముందుకువేసినా తూలి కళ్లకైపు క్రమ్మి మరో రెండడుగులువెనక్కు వేసి కూలబడక తప్పదు. దానికి భవిష్యత్తులేదు. ఉగాదులూ ఉషస్సులూ ఉండవు. ఎందుకంటే, అది వెనకదారి పట్టింది.

విప్లవ రచయితల సంఘం సుసంఘటితంకావడంకూడా కష్టసాధ్యమైనట్టి విషయమే. సభ్యత్వం మొదలుకొని ప్రణాళికవరకూ ప్రతిదీ కఠోరమైన తపస్సులాంటి

పనే. సభ్యులలో ఏకాగ్రత రావడానికి మరింతకాలం పడుతుంది, తప్పదు. చిన్నతనపు చిలిపిచేష్టలకూ దురుసుమాటలకూ కాలం కాదిది. బాధ్యత పెద్దది, వివేచన అవసరం. సంయమనం అంతకంటేను. అయితే రాజీపద్ధతి అనవసరం. నిజాన్ని వెల్లడించడంలో నిర్భయవైఖరి గురించి మన ప్రకాశిక స్పష్టంచేసింది. నిర్భయవైఖరి అంటే మోటుదనంమాత్రంకాదు. కరకు కోల్పోకుండానే మనం రాయవచ్చు. మార్క్సిజాన్ని సిద్ధాంతంగా ఆమోదించినప్పుడే మనబాధ్యత ఇనుమిక్కిలిగా పెరిగింది. ఒకరౌనన్నా కాదన్నా అది మనకు జీవగర్ర. ఎవరిలిబ్బీకానది. వాళ్లు పదిలంగాదాచుకొని మరొకరికి పాలివ్వం పొమ్మనేందుకు. అది ప్రపంచప్రజలసొత్తు. పార్టీల, సిద్ధాంతవేత్తల, ఖజానాలోనూ జనానాలోనూ అది బందీకాదు. కాబట్టి మార్క్సిస్టు అవగాహనను పెంపొందించుకొంటూ వర్గదృష్టిని అలవరచుకోవడం ప్రస్తుతానికి మనమొదటికర్తవ్యమని నేననుకుంటున్నాను. ఇలా చేయగలిగినప్పుడు మనం సృష్టించే సాహిత్య స్వభావంలోనే గుణాత్మకమైన మార్పు ఏర్పడుతుంది. అప్పుడే మన సాహిత్యం ప్రజల చేతి కత్తిగానూ ప్రజల కంటిచూపుగానూ పరిణమించగలదు.

— కె. వి. రమణారెడ్డి.

ఈనాటి రచయితలకు కొన్ని సవాళ్ళు:

...కసాయివాడు జీవకారుణ్యంమీద సెమినార్ పెడితే భూతదయ కలవాళ్లు ఉరకటమేనా!

* * *

హ్యూమన్ (మానవతావాద) అండ్ రియలిస్టిక్ (వాస్తవికతావాద) దృష్టి (రాతల్లో) ఉన్నంతకాలం ఏమి ఉద్ధరింపు జరిగింది?

—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు.

సాహిత్యంలో విప్లవోద్యమం

దేశం స్వతంత్రమైనాక సాహిత్యమైతే పెరిగిందిగాని, తెలుగులో సాహిత్యోద్యమం సన్నగిల్లి, క్రమంగా నశించింది. కవులూ, కథకులూ, నవలాకారులూ సొంత దారులు వెతుక్కున్నారు. అయితే వారిలో అభ్యుదయసాహిత్యోద్యమం ప్రభావంపడిన వారు "సరదా"కి రాసేవారికన్న మేలైనసాహిత్యం సృష్టించారు. వారు అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో సభ్యులై ఉండినా ఉండకపోయినా అభ్యుదయ రచయితలే. మార్క్సిజం తెలుసుకున్నా, తెలుసుకోకపోయినా మార్క్సిస్టు దృక్పథంకలవారే. ఈ రచయితలలో కొందరు యువకులు అభ్యుదయ రచయితలసంఘం అవతరించేనాటికి పుట్టనుకూడా లేదు. అటువంటి రచయితలను కొంతమందిని నేను స్వయంగా ఎరుగుదును.

అభ్యుదయ రచయితలకింద చెప్పుకోదగ్గ చలామణి అయే వారందరూ మార్క్సిస్టులై ఉండాలని చాలాకాలంక్రితం స్థూలంగా అనుకున్నాం. అవసరంలేదన్న మాట ఈనాడు వినిపిస్తుంది. కమ్యూనిస్టులమని చెప్పుకుంటున్నవారుకూడా ఈమాట అంటున్నారు. దానికి వారు చెప్పే కారణం ఏమిటంటే, అనాదిగా అభ్యుదయరచనలు ఉంటూనే ఉన్నాయని. నిజమే, వేమన తన కాలపు జీవితాన్ని విమర్శిస్తూ పద్యాలు చెప్పటానికి మార్క్సిస్టు కావలసిన అవసరం లేకపోయింది. కాని ఈనాడు అభ్యుదయ రచనలు చేసేవాడు మార్క్సిస్టు, లేక మార్క్సిస్టుదృక్పథంకలవాడు, కావటం తప్పని సరికదా? 'మార్క్సిస్టు కానక్కరలేదు' అన్నమాటలో 'మార్క్సిస్టు వ్యతిరేకిఅయినా యిబ్బందిలేదు' అన్న భావం ఇమిడిఉన్నదా, లేదా? "మార్క్సిస్టు కానక్కరలేదు; మార్క్సిస్టు వ్యతిరేకి కాకపోతేచాలు" అనేపక్షంలో మార్క్సిస్టూకాక, మార్క్సిస్టు వ్యతిరేకీ కానివాడు ఏమిటవుతాడు? ఊహకు అందటంలేదు.

ఇందులో అనేక అర్థాలకు తావు కన్పిస్తుంది. "మార్క్సిస్టు కాకుండానే అభ్యుదయ రచయిత కావచ్చు" అన్న వారిలో కొందరి ఉద్దేశం, మార్క్సిస్టు వ్యతిరేకులు కూడా అభ్యుదయ రచనలు చేయవచ్చుననికావచ్చు: మరికొందరి ఉద్దేశంలో మార్క్సిస్టులంటే కమ్యూనిస్టులని కావచ్చు— కమ్యూనిస్టు కానివాడుకూడా అభ్యుదయ రచయిత కావచ్చుననికావచ్చు. ఈరెండో అభిప్రాయంతో ఎవరికీ పేచీవుండనవసరంలేదు.

అయితే కొందరు అభ్యుదయ రచనలకూ, అభ్యుదయ రచయితలకూ తేడా చూడటంలేదు. "శ్రీశ్రీ 'మహాప్రస్థానం'రా సేనాటికి మార్క్సిస్టుకాడు" అంటున్నారు. ఆనాడు శ్రీశ్రీ తాను అభ్యుదయ రచయితననీ చెప్పుకోలేదు. అభ్యుదయ రచయితల మనిగాని, మార్క్సిస్టులమనిగాని చెప్పుకోని వారుకూడా జీవితాన్ని సరిగా అవగాహన చేసుకున్న మేరకు అభ్యుదయ రచనలు చేయవచ్చు. కాని అటువంటివారు రేపు అభ్యుదయ రచన అనిపించుకోనిది చేయవచ్చు. అభ్యుదయ రచయితలు తప్ప అభ్యుదయ రచనలు చేయలేరనీ, అభ్యుదయ సాహిత్యసృష్టి వారి గుత్తాధికరమనీ ఎవరూ, ఏనాడూ అని వుండలేదు. అభ్యుదయ రచయితను అని చెప్పుకుంటూ అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమంలో ప్రవేశించిననాడు కనీసం అభ్యుదయ వ్యతిరేక రచనలు చెయ్యకుండా ఉండగలందులకైనా మార్క్సిజం తెలుసుకునిఉంగటం అవసరమంటే అందులో ఆక్షేపించటానికేమున్నదో నాకు తెలియటంలేదు.

మార్క్సిజముకూ, మంచి సాహిత్యానికీ ఏమీ సంబంధంలేదని వాదిస్తూ "మంజువాణి" పత్రిక. శ్రీశ్రీ కుటుంబరావుల ఘనత వారి సాహిత్యంలో ఉన్నదిగాని వారి మార్క్సిస్టు దృక్పథంలో లేదని రాసింది. సాహిత్యానికి టెక్నిక్ ప్రధానమనే వారందరిదీ ఇదే వాదం. శ్రీశ్రీ రాసినా, కుటుంబరావు రాసినా మార్క్సిస్టు అవగాహనతో కూడుకున్న రచనలే అందరికీ నచ్చాయి. అవే ఇతర భాషలోకి తర్జుమా అయాయి. సరదాకి రాసినవి మర్నాడే గాలికి కొట్టుకుపోయాయి.

అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం సాధించిన సత్ఫలితాలు ఈనాటికీ కనిపిస్తూనే ఉన్నాయి. వీరేశలింగం, గురజాడ అప్పారావు, గిడుగు రామమూర్తి త్రయానికి ఈనాడు చాలా గణన వచ్చింది! అందుకుగాను అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం చేసిన కృషి అమూల్యమైంది. ఆనాడు ఉద్యమం చల్లిన భావబీజాలు ఇప్పటికింకా మొలకెత్తుతూనే ఉన్నాయి. అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక big leap forward సాధించి, అంతరించి పోయింది. అటు తరువాత సాహిత్యోద్యమం అంటూలేదు.

ఈ పరిస్థితిలో ఆకస్మికంగా హైదరాబాద్‌లో అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సు ఏర్పాటయింది. ఏర్పాటు చేసినవారూ, కార్యభారాన్ని మోస్తున్నవారూ, ఆధ్వర్యం వహిస్తున్నవారూ అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమంతో హిస్టారికల్‌గా గాని, స్పిరిచువల్‌గా గాని ఎలాటి సంబంధమూ కలవారుగా కనిపించలేదు "విశాలాంధ్ర" గ్రూపు మాజీ అభ్యుదయ రచయితల సంఘ సభ్యులు అందులో పాల్గొంటున్నారు. అయితే వారితో బాటు అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమాన్ని వ్యతిరేకించేవారూ అందులో పాల్గొంటున్నారు.

ఇలాటి సన్నివేశం 1947లో మద్రాసులో జరిగింది. అక్కడ జరిగిన అభ్యుదయ రచయితల మహాసభ ప్లాట్ ఫాం అభ్యుదయ వ్యతిరేకులకు ఇవ్వబడింది. అది చాలా విషాదకరమైన సంఘటన. తిరిగి అలాటి విషాదకర సంఘటనకు హైదరాబాదులో ప్రాతిపదిక ఏర్పడింది.

ఈ సదస్సుతో తిరిగి సాహిత్యోద్యమం ఆరంభమవుతుందని నేను తలచలేదు. అందుచేత నేను అందులో పాల్గొనలేదు. ఆ సదస్సుకు హాజరై, ఆ వేదికమీద నిలబడి కొత్త ఉద్యమం ప్రారంభం కావటానికి తగిన దోహదంచేసే శక్తులు నాదగ్గర ఉన్నాయని నేననుకోలేదు. అయితే నేను సదస్సును బహిష్కరించుతున్నట్టు ఎవరికీ చెప్పలేదు. అయినా, ఇంకా సదస్సు చాలా రోజులుండగానే కొందరు ఆహూతులకు, నేను సదస్సుకు ఎందుకు వెళ్లటంలేదో వివరించవలసిన అవసరం ఏర్పడింది. నేను వెళ్ళటంలేదని మానుకున్నవాళ్లు ఒకరిద్దరు మించరనుకుంటాను. దిగంబర కవులూ, వరవరరావూ మరి కొందరూ తాము సదస్సును బహిష్కరిస్తున్నట్టు పత్రికలో ప్రకటనకూడా చేశారు. శ్రీశ్రీ, రమణారెడ్డిగార్లు, నేను వెళ్లకపోవటానికి కారణాలు తెలిసికూడా హైదరాబాదు వెళ్లారు. వాళ్లు సదస్సును బహిష్కరించే ప్రేరణ దిగంబర కవులనుంచి వచ్చినట్టు కనబడుతుంది.

హైదరాబాదు "అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సు" ప్రత్యక్షంగా సాహిత్యోద్యమాన్ని ప్రారంభించలేకపోయినా పరోక్షంగా ప్రారంభించి ఉండటం చిత్రం. విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడింది.

"విరసం" రాత్రికి రాత్రే ఆవిర్భవించినట్టు పత్రికలు రాశాయి. కాని ఇది నిజంకాదు. దీనికి ముందు చాలా ఆలోచనా, సంప్రతింపూ ఉన్నాయి. విశాఖలో జరిగిన శ్రీశ్రీ సన్మానంతో ఈ సంప్రతింపులు ఆరంభమయాయి. ఆ సన్మానంలో వివిధ రచయితల పరిణామస్థాయిలేగాక, తెలుగు యువకులలో సాహిత్యానికున్న రెస్పాన్స్‌కూడా చాలా స్పష్టంగానే తెలియ వచ్చింది. ఈ యువతరం ముందుకువచ్చి "సరస శృంగార" కవిత్వం చదవటానికి ఎంత మాత్రమూలేదు. శ్రీశ్రీ సన్మానానికి వచ్చిన కవులలో దిగంబర కవులు (జ్వాలాముఖి, నిఖిలేశ్వర్) అవలీలగా ప్రాముఖ్యం సంపాదించుకున్నారు.

అసలు సంగతేమిటంటే, "విరసం" పుట్టక పూర్వమే విప్లవ-తిరుగుబాటు కవిత్వం పుట్టింది: ప్రతి ఘటనను ఎదుర్కొన్నది; ప్రచారం అయింది. దిగంబర కవిత్వం కవిత్వమవునా కాదా, వాళ్లువాడే అశ్లీలాలు గర్హ్యమైనవా కావా-ఇలాటి

సమస్యలు చాలా బయలు దేరాయి. కాని అందులో కాల ప్రభావమూ, ఒక విధమైన సామూహిక లక్షణమూ ఉండటంచేతనే దిగంబర కవిత్వానికి ప్రచారం ఏర్పడిందన్న సంగతి చాలామంది గుర్తించలేదు.

దిగంబరకవులు ఆధునిక కవిత్వంలో ఒక కొత్తదారి చూపారు. ఈ దారిలోనే వచ్చారు 'తిరుగబడు' కవులు. వీరూ, వీరి కవిత్వాన్ని అభిమానించే యువతరం వాళ్లూ విప్లవ సాహిత్యోద్యమం రావాలని కాంక్షించటం స్వాభావికం. వీరు శ్రీశ్రీని తమకేసి లాక్కోవటం ఎంత మాత్రమూ అస్వాభావికంకాదు. ప్రపంచాగ్నికి తాను సైతం సమిధ నొక్కటిఆహుతిచ్చిన శ్రీశ్రీ ఈ యుగానికి ఆదివిప్లవకవీ, తిరుగుబాటు కవీనూ. అందుచేతనే విప్లవ–తిరుగుబాటు కవులు అతన్ని వదులుకోలేదు; అతను వాళ్ళవెంట నడవకుండా ఉండలేదు.

నేను ఇందులోకి ఎలావచ్చానో చెప్పటం అవసరం. నేను "విప్లవ" కథలు రాసినవాణ్ణికాను. దిగంబరకవులను సీరియస్‌గా పరిగణించినవాణ్ణికాను. నేను దిగంబర కవిత్వం చదివినంత మేరలో వాళ్లు దేశపరిస్థితులను ద్వేషించటమూ, తమ ద్వేషాన్ని సాధ్యమైనంత మొరటుగా, ప్రోవొకేటివ్‌గా వ్యక్తంచెయ్యటమూమటుకే కనబడింది. దిగంబర కవిత్వాన్ని సీరియస్‌గా తీసుకున్నవాళ్లు కొందరు ఆ కవిత్వంగురించి నా అభిప్రాయం అడిగితే, "వాంతిచేసుకునేవాణ్ణిచూసి యితరులు వాంతిచేసుకోరు. వాళ్లు ద్వేషించేదంతా నేనూ ద్వేషించేదే, కాని దిగంబరకవులు ఈ ద్వేషాన్ని ప్రజలలో పుట్టించటం అవసరం"అని చెప్పాను:

కాని దిగంబరకవుల మూడోసంపుటిలో కొన్నిరచనలు చెరబండరాజువి చూశాక దిగంబర కవిత్వంమీద గట్టిఅభిప్రాయం ఏర్పడింది. ఇది నిజమైన విప్లవ-తిరుగుబాటు కవిత్వం. ఇది పాతకవిత్వాలను ఔటాఫ్‌డేట్ చేస్తున్నది. అంతకన్న ముఖ్యం-నాకు సంబంధించినంతవరకు- ఏమిటంటే, ఈ కవిత్వం ప్రజలకు ఈనాడు అవసరం.

అయిదారేళ్ళక్రితమే నాకు నారచనలవల్ల ప్రయోజనం ఉంటుందన్న విశ్వాసం పోయింది. రాయటం మానేశాను. కాని కొన్నిపత్రికలు నాచేత బలాత్కారంగా రాయించాయి. నా రచనలో నాకు విశ్వాసంలేకుండా చేసినది దేశపరిస్థితి. పాలకవర్గం తన లక్ష్యంఏదని చెప్పినా, అది ధనికవర్గాలపక్షానే పరిపాలన సాగిస్తున్నది. ప్రభుత్వ తుపాకులు ధనికులకు అంగరక్షలు. పేదలస్థితి స్వాతంత్ర్యానంతరం మరింత అధ్వాన్నమయింది. కొద్దిమంది కోటీశ్వరులకుమాత్రమే నిజమైన స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది. కొత్త సామ్రాజ్యవాదం దేశంలో బాగా వేళ్లు తన్నుతున్నది. మతమౌఢ్యాన్ని ప్రభు

త్వమే పాలుపోసి పెంచుతున్నది. డెమోక్రసీఅని రాజకీయవాదులు రొమ్ములువిరుచుకుని ఏంలాభం? ప్రజలు ఎన్నుకున్నవాడు తనపార్టీ మార్చడని గ్యారంటీలేదు. ప్రజలు వోటు వేస్తున్నది పార్టీకా? వ్యక్తికా? ఎన్నుకోబడ్డవాడు పార్టీమార్చితే వాడి ఎలక్షను ఎందుకు రద్దుకాదు? ఇదేం డెమోక్రసీ? ప్రజలు వోటుచేసేది వ్యక్తికే అయితే పార్టీ టిక్కెట్లు ఎందుకు?

ఇంతపెద్ద దేశాన్ని పరిపాలించే పద్ధతి ఫార్సుకన్న హీనంగా తయారయింది. ఈ ఫార్సులో పాల్గొనే రాజకీయ పార్టీలన్నీ బఫూన్‌పాత్రలు వహిస్తున్నట్లు నాకు అనిపించింది. ప్రజలు ఈ పరిస్థితిమీద తిరగబడతారు— కాదు తిరగబడాలి.

తిరుగుబాటు నక్సల్బరీలో ప్రారంభమయింది. ఇతర ప్రాంతాలకు పాకుతున్నది. నక్సల్బరీ తిరుగుబాటు జరిగినప్పుడు దాన్నిగురించి యెవరో నా అభిప్రాయం అడిగితే, ఒకటికాదు. దేశంలో నూరు నక్సల్బరీలు రాబోతాయిఅని జవాబురాశాను, నేను అప్టే పొరబడలేదు.

ఈ తిరుగుబాటు భూస్వాములమీదా, పరమ కిరాతకులైనవారి దారుణాలమీదా. కాని ఈ భూస్వాములను పాలకవర్గం అదుపులో ఉంచదు: ఎందుకంటే, పవిత్రమైన ఈ గాంధీగారి పార్టీవారికి యీ హంతక కిరాతకులఅండ అవసరం. గిరిజనులకూ, ఆదిమజాతులకూజరిగే అన్యాయాలనుగురించి పార్లమెంటులో మొసలికన్నీళ్లుకార్చటమూ వారిని వధచెయ్యటానికి తుపాకులవాళ్లను పంపటమూనూ!

ఇప్పుడు దేశంలో సాగినదాన్ని నేను విప్లవంగా భావించటంలేదు. అది తిరుగుబాటే. కాని ఈతిరుగుబాటును ప్రజాబాహుళ్యం అర్థంచేసుకొని బలపరిచేనాటికి విప్లవం వచ్చి తీరుతుంది. విప్లవంగురించి అందరూ మాట్లాడుతున్నారు. ఇందిరాగాంధీగారు విప్లవానికి తన నిర్వచనం యిటీవల యిచ్చారు. కాంగ్రెసుపార్టీవారి సోషలిజం నిర్వచనంలాగే ఉన్నది ఈ విప్లవ నిర్వచనం.

విప్లవం రాకుండానే దేశపరిస్థితి చక్కబడుతుందని అమాయకులు నమ్మవచ్చు మోసగాళ్ళు నమ్ముతున్నట్టు నటించవచ్చు. కానీ పాలకవర్గమూ, అది సంరక్షిస్తున్న ధనికవర్గమూ విప్లవం వస్తుందనినమ్మి, దాన్ని అణచటానికీ, మొగ్గలోనే తుంచెయ్యటానికి చేయదగినదంతా చేస్తున్నది. రాబోయే విప్లవానికి యెదురుగా ఇప్పటినుంచే బారుచేసిఉంటే, సాయుధవిప్లవం కాక ఇంకేమిటివస్తుంది? దిగంబరకవులు సాయుధ విప్లవం అన్నారని ఉలిక్కిపడటందేనికి? విప్లవంరాకుండా అడ్డుకునేవాళ్ళు మంత్రించిన

విభూతి ప్రయోగిస్తున్నారా? తిరుగుబాటును నడిపించే నాయకులు ఒక్కొక్కడూ చచ్చిపోతున్నప్పుడల్లా బూర్జువాపత్రికలు పండుగచేసుకోవటంలేదా?

ఇంకొక్క విషయం ప్రస్తావించి యీ వ్యాసం ముగిస్తాను. విప్లవ రచయితల సంఘం ఒక రాజకీయపక్షాన్ని అనుసరించి వెళ్ళటానికి నాకు అభ్యంతరంఉన్నది. రాజకీయపార్టీలు తిరిగే మెలికలన్నీ సాహిత్యం తిరగటం సాధ్యంకాదు. వాళ్ళ స్ట్రాటజీలూ టాక్టిక్సూ వాళ్ళకేఉండనివ్వండి. సాహిత్యం ప్రజలకూ, ప్రజాజీవితానికీ సంబంధించినది. 'విప్లవ రచయితలసంఘం'అన్న పేరులో 'విప్లవం' అన్నమాట భవిష్యత్తును చూస్తున్నది. అభ్యుదయం 'విప్లవం' ద్వారానేగాని రాదని గుర్తిస్తున్నది. కాంగ్రెసులోని "అభ్యుదయ" వాదులలో ఇంకా విశ్వాసాలున్నవారు ఈకొత్త సంఘాన్ని ఆమోదించరు. విప్లవం అంటే విద్వేషమూ, భయమూ ఉండి, పోలీసు అత్యాచారాలంటే భయంలేనివాళ్లూ, పోలీసులుచేసే హత్యలను అహింసగా భావించేవాళ్లూ సహజంగా ఈ కొత్త సంఘాన్ని దుమ్మెత్తిపోస్తారు. అవి విప్లవ రచయితల సంఘానికి ఆశీర్వచనాలు.

—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు.

గానుగెద్దు

నేను మనిషిని
ఏ దేశంలో ఉన్నా నీకు
అన్ననో తమ్ముడినో నేను
నల్లవాడినయినా తెల్లవాడినయినా
కొల్లగొట్టేవాడిని మాత్రంకాదు
అందుకే నేను చెప్పేందివిను
గానుగెద్దువై తిరుగుతున్నంతకాలం
నూనెలో భాగం రాదని గుర్తుంచుకో
పనున్నంతకాలం దానావేసి నీ ప్రాణం
రక్షిస్తున్నాడన్న జ్ఞానం తెచ్చుకో
వాని పున్నమ కొరకు నీ బతుకు
అమావాస్య చేసుకున్నా
వాని మూడు నాళ్ళ ముచ్చట కొరకు
నీ బతుకు వెయ్యేళ్ళ భారతం చేసుకున్నా
వాని సౌఖ్యం కోసం
నీ స్వతంత్రాన్ని బలిదానం చేసినా
గంతలు కట్టుకొని బతుకంతా
తిరుగుతూనే గడిపినా
బక్క చిక్కిన నాడు బండెడు
గడ్డివేస్తాడను కోకు
నా తమ్ముడో అన్నో అనుకొని
పాకలో ఉండనిస్తాడనుకోకు
శ్రమను అమ్ముకొని జీవించినవాడు
నీ శరీరాన్ని అమ్ముతాడన్న జ్ఞానం తెచ్చుకో

—పురుషోత్తం.

రెండు కవితలు

1

కదుల్తున్న కాలాన్ని
కాంతిదిశకు నడపాలని
అన్యాయంగా సాగిపోతున్న
దోపిడీ సంఘాన్ని రూపుమాపాలని—
క్షణక్షణానికి మారుతున్న మానవుల
వింతమన స్తత్వాలను మానవాభ్యుదయ
మనుగడవైపు మరల్చాలని
అనుదినం అధికారం పెంచుకుంటూ
అహంతో విర్రవీగుతున్న పెత్తందారీ ఆర్థిక సమాజాన్ని
కూకటివేళ్ళతో కూల్చాలని—
బ్రతకటం చేతకాక వంచనతో
అణగారినఅన్నలకు—తమ్ముళ్ళకు
నిజమైన బ్రతుకుబాటను చూపాలని—
కుయుక్తులతో యుక్తిపరులమంటూ
భుక్తికోసం భక్తి నటిస్తూ ఆత్మవంచన చేసుకునేవాళ్ళకు
లుకలుకలాడే ప్రతిష్ఠాపీఠం కూలిపోతున్నదని చెప్పాలని
మానవత్వాన్ని వ్యక్తంచేయనీయకుండా
వ్యక్తిత్వాన్ని మరుగు పరుస్తున్న సామాజిక
విలువలను సమూలంగా మార్చాలని
రాజకీయ కర్కషత్వంలో
నలిగిపోతున్న శ్రమ జీవులకు
సమసమాజపు చిరస్వప్నం చూపాలని
నిరాశతో నిస్సారంగా
బ్రతుకులు సాగిస్తున్న జీవితాలకు
సూర్యకాంతిలాంటి భవితవ్యముందుందని
మరీమరీ చెప్పాలని మనసులువిప్పాలని—

2

వంచన అంచునే
ఈనాడు సౌఖ్య సౌధం లేస్తున్నది
లంచం పంచనే
ఈనాడు అశ్వమేధం జరుగుతున్నది
జీవితాన్ని వివేచనతో
సామాజిక వేదనతో చూసినపుడు
నాలో ముసురుతున్నవి
మునుపెన్నడు కలుగని బాధలు
కసురుకున్నవి
అసహాయ జాతిని పీడించే జాతిని.
అలసటతో క్రుంగిపోయిన హృదయం
ఆక్రోశంతో ఒళ్లు విరిచింది.

—ఏబసలింగప్ప.

ఒకఅంచు కలం, ఒకఅంచు కత్తి

వాడిన ఆశయాలు
మోడు వారిన ఆదర్శాలు
మళ్ళీ చిగిర్చేలా,
నిండా అలుముకున్న
నిర్వీర్యతా, నిస్తేజతా వలిచి,
చెదలుపట్టిన ఆలోచనలను దులిపి,
బానిస భావాలతో
జాతిని కలుషితం చేసిన
పాత ముఖాల రాతలుచెరిపి
వాడైన కత్తితో తిరిగి చరిత్ర రాస్తున్నాను
నా అక్షరాలు విప్లవ గర్భాలు.

—శ్రీభాష్యం.

సాక్షిగా నేనక్కడే ఉంటాను

మిత్రమా ?
నీ కెందుకంత కోపం
నిన్నెవరడిగారీలోపం
తొంబదితొమ్మిదికి నూరోపైస కావాలని
గుడ్డివాడి గిన్నెలోని
ఎర్రఏగాని తీసావని-
పసిబిడ్డ ఎండిన ఒంటికి
పదిచుక్కలు పట్టించాలని కొన్న నూనెలో
పదోచుక్కను పదిలంగా
పావులోనే ఉంచుకున్నావని-
వద్దంటేవచ్చే
బాలెంత రోగానికి
నువు సూదితో యిచ్చింది
డిస్టిల్డువాటరేనని-
ఆకలితో మాడి జీరబోయిన
కంఠంతో కేకేసేవాడికి
పట్టెడన్నం పెట్టేకంటే
కొవ్వుపట్టిన కుక్క
కేస్తే బాగనుకున్నావని
నిన్నెవరడిగారని
అప్పుడే యీ ఉలికిపాటు
బక్కచిక్కిన శరీరాలు
ఎండిపోయిన ఎముకలు గూళ్ళు
నిత్యం నీచే పీడింపబడేవాళ్ళు
మండిపోయే ఎండలో

ఎముకలు కొరికే చలిలో
హోరుమనే వానలో
ఎండీ, తడిసీ, వణికీ
పండించిన ఫలితాన్ని నీకిచ్చి
"కర్మ"అని కంటనీరు పెట్టేవారు
నిలదీసి నిన్ను ఒకరోజు
నీచేష్టలకు ప్రాయశ్చిత్తం చేస్తుంటే
సాక్షిగా నేనక్కడే ఉంటాను.

—"బుజ్జి"

మీకు తెలియదు

మా ఆశల్ని
ఉరికంబా లెక్కించి
చప్పట్లు చరుస్తున్నారు.
మా కన్నీటితో
మీ దాహం తీర్చుకుంటున్నారు.
కొండ క్రింద
మోడు చెట్ల బీడు లాటి
మా జీవితం
మీ సుఖానికే అంకితం
మీకు తెలియదు
మా కళ్ళలో కన్నీటితో పాటు
కణకణ మండే నిప్పుకణాలు దాక్కొనివున్నాయని
మీకు తెలియదు
కొండ చుట్టూ మూగిన
మంచు తెరలు కొద్దిక్షణాల్లోనే కరుగుతాయని
మీకు తెలియదు
మా స్వప్నం నిజమవుతుందని

—టి. భానుమూర్తి.

విప్లవిద్దాం! రా!

కారాకిళ్ళీ
నములుతూన్న కిరాణకొట్టూ!
బొజ్జ తడిమి చూచుకొని
త్రేవుమంటూనేవుండు,
అమాయకుల్ని కొల్ల గొట్టి
నింపుకొన్న నీ గల్లాపెట్టి
గునపాల్తో పొడిచి లాక్కుంటూంటే
కిక్కురుమనకుండు,
తెల్లటోపీ
విషం తలతో క్రొవ్విన ఇండస్ట్రియలిస్టూ!
ప్రజలరక్తంపీల్చి నింపుకొన్న
లాక్ఛలు చూసుకొని
నవ్వుకుంటూనేవుండు,
ఎర్రబావుటా
ఎగరేస్తూ శూలాల్తో చుంబిస్తే
కదిలిపోతూన్న నేలపై
కదలకుండా ప్రాణం
వదిలిపెడ్తూనేవుండు.
కల్లిబొల్లి కబుర్ల
జనాన్ని బుజ్జగించే కార్మికనాయకా!
వాక్స్వాతంత్రానికైనా నోచుకోని
మూలకూర్చుని మురిసిపోతూవుండు.
చల్లారని ఆర్తితో
విచ్చుకత్తులు ఝళిపిస్తూన్న వీరుల్ని
నీ నీరస నాదాల్తోనైనా
ప్రోత్సహిస్తూనేవుండు.

శోషలిజం
నినాదాలతో అలసి సొలసినతల్లీ!
కల్పవల్లీ నీ పార్టీల మానసనిపుండు
గెలుస్తుందోలేదో చూస్తువుండు.
ప్రజాస్వామ్యపు
గోతుల్లోంచి గొంతుచించుకోకు!
ఆకాశ పుష్పం నీ శోషలిజం, అందరికీ తెలుసు.
ప్రేయసి చొంగను నెమరేస్తు
నిదురిస్తున్న కవివృషభమా!
కత్తిలా కలాన్ని ఝళిపించు!
లేకుంటే కలం పారేసి
నోరుమూసుకొనివుండు.

పుస్తకాల్లో
తలలు బ్రద్దలుకొట్టుకుంటూన్న నా చిట్టితండ్రీ!
నీ భవిష్యత్తు నాస్తిచేసిన వినాయకుల్ని
క్షమించకు, ఓర్పువహించకు.
పొంగుతూన్న రక్తాన్ని చిందించి
తెగబలిసిన రాజకీయ రాబందులతో
వీరపోరాటం సాగిస్తుంనేవుండు.
ఆకలికడుపుతో
అస్థిపంజరంలా మిగిలిన మనిషీ!
గోల్లిపిల్లి సారాత్రాగుతూ
పస్తులుపడుకొ్కని
పళ్ళికిలించకు, రక్తపుకన్నీళ్ళుకార్చకు.
ఆఖరి రక్తపుబొట్టు
నేలరాలేదాకా విప్లవిద్దాం! రా!
మరో ప్రపంచం చూపించే
మాన్యుడు మనముందున్నాడునడూ!

—సి. వి. రమణ.

చెలీ! ఇప్పటికిక గుడ్ బై

టినోపాల్ చొక్కాలతో
కాలరెత్తుక తిరగడమే
ఆడవాళ్ళని ఏడిపించడమే
నాగరికతగా
తలపోసినరోజుల్లో
దేశంలోని యవ్వనం మొత్తం సాధించాలని
ప్రేమకే ఏకైకసామ్రాట్టుగా, నాపాలిటిహీరోగా
మజ్నూని పూజించినరోజుల్లో
చెలీ!
నిన్ను ప్రేమించాను-కామించాను.
నీతోకలిసి వెన్నెలరాత్రుల్ని కప్పుకున్నట్లు
గాలితో పందాలేసుకుని ఆడుకున్నట్లు
పువ్వుల్లోపవ్వళించి
నింగిన మేఘాల్ని
పొంగే అలల్నిచూస్తూ
ఊహించాను, కలలుగన్నాను,
విరహగీతాలాలాపిస్తూ
మగవాణ్ణయికూడా బృహన్నలగా బ్రతికాను.

కానీ ఈనాడు—
దేశం మొత్తం పీనుగుపెంటగా
చూడలేనంత హీనంగా, దీనంగా
అవాంఛనీయంగా, అసహ్యంగా
భయంభయంగా బ్రతుకీడుస్తున్న మనుషుల్ని
చేతికందని పంటచేలనిచూస్తూ
చేసిన కష్టాలకి ఫలితంగా

కంటితడితో కడుపునింపుకుంటున్న
"సుదుటిరాత"ని తిట్టుకుంటున్న రైతుకూలీల్ని;
దిక్కుల్నీ అంబరాలుగా
తప్పక తిరుగుతున్న బిచ్చగత్తెల్ని;
కండల సత్తువ కరిగి
బ్యాంకుల్లోకి వెళ్తుంటే
ఆశఆశగా దీనాతిదీనంగా చూస్తూ
అస్థిపంజరాల్లా మిగిలిన కార్మికుల్ని;
కడుపుకోసం
కనీసం పడుపువృత్తైనా
సరిగా సాగించే సత్తువలేక
ఖరీదైన కార్ల చక్రాలు
బలిగొన్న దిక్కులేని జీవితాల్ని;
అందరిని నవ్వించాలని
అందరికీ కూడుదొరకాలని
ఎవరిరక్తం ఎవరూ దోచుకోకూడదని
భార్యాబిడ్డల్ని వదలి
అన్నాచెల్లెళ్ళని వదలి
తల్లిదండ్రుల్ని వదలి
దీర్ఘకాల పోరాటం సాగిస్తూ
నిప్పురవ్వలై మండిపోయిన
అజ్ఞాతవీరుల త్యాగాన్ని
చూస్తు, పలవరిసూ
వెక్కిళ్ళరాత్రుల ఈడుస్తూ
నిన్నెలా ప్రేమించను?
అర్థాకలితో నీ అందంతింటూ
విప్లవించడమెలా మానను?
చెప్పు చెలీ! చెప్పు.
నా సోదరుల శవాలపైనుండివీచే
గాలిలో రెపరెపలాడే
నీపైట నీడలో ఎలాముడిసిపోను?

నీ మాంసపు ముద్దల్ని చూసి
అదే అర్థంగా, జీవనపరమార్థంగా
ఎలా పొంగిపోను?
నా దేశంలో

ఆకలి చావులు
చీకటి బ్రతుకులు
అంతమొందినరోజు
సంపన్నవర్గాల సమాధులు లేచినరోజు
విశ్వంలో శాంతి విహరించినరోజు
అందరితోపాటు
నిన్నూ ప్రేమిస్తాను
సుఖిస్తాను
చెలీ! ఇప్పటికిక గుడ్‌బై!

ఎం. ఎచ్. ఆచారి.

యాచించే బతుకెందుకు

ఆశయాల ధనువుకి అవకాశం బాణం
సహనం హాసం
అపహాస్యం కాకుండా హద్దుంది అడ్డుంది
స్మశాన శాంతెందుకు బురదలోపంది
ఘర్షణవల్లే నిప్పు పుడుతుంది
చీకటిని తరమ గలిగే సూర్యుడే ఎర్రగా మండుతాడు
చీకటి పడుపుకూడు మరిగి మత్తుగా గమ్మత్తుగా
సోలి తూలమనేమాట పందితినేరోత
వెన్నపూసకాదు అది వెన్నుపోటు
యాచించే బుద్ధుంది
సాధించే శక్తుంది
యాచించే బతుకెందుకు?

—'జ్వలిత్'

చీకట్లో సైతం కళ్లు తెరిచి...

పాలగుండెలలోని కన్నీళ్లను
వేరుచేసే రాజహంసల కోసం
అస్థిపంజరాలను అల్లుకొని
పరిమళాలు పండిచే మల్లెతీవెల కోసం
అన్వేషిస్తున్నాను
పేదల వేదన వర్ణించే వేదాల కోసం
ఉన్నతశిఖరాలకు దారివేసే పాదాల కోసం
అన్వేషిస్తున్నాను

పూలగుండెలల్లోని మధువును
ముల్లు తాగుతున్న సత్యాన్ని చూశాను
మాల మాదిగల కన్నీళ్లను
గాలితుడుస్తున్న దృశ్యాన్ని చూశాను
కంచెవేసే ఓపికలేక కలుపుతీసే యోచనరాక
పంటకోసం ఓ కంట కనిపెడుతూ
నిద్రమాత్రలతో కునుకుతీస్తున్న నాయకుల్ని
చూశాను

ప్రజాస్వామ్యపు కుంటినడకను చూశాను
మానవత్వపు కంటితడిని చూశాను,
ఐనా
ఇన్ని సింధువులు హిమబిందువులై
గరికపోచల బ్రతుకులపై కురుస్తాయని
ఎదురుచూస్తున్నాను
ఇంకా ఈ చీకట్లోసైతం కళ్లుతెరిచి...

—అమ్మంగి వేణుగోపాల్.

అ. ర. సం. నుంచి వి. ర. సం. వరకు

అఖిలభారతస్థాయిన అభ్యుదయ రచయితల సంఘం (అ.ర.సం.) 1938 లోనే ఏర్పడినా ఆంధ్రదేశంలో మాత్రం 1943లో మొదటి మహాసభ జరుపుకుంది. అభ్యుదయ సాహిత్యం సామ్యవాద వ్యవస్థను లక్ష్యముగా పెట్టుకున్న సాహిత్యం. పీడితులతో భుజం కలిపి సాహిత్యసృష్టి చేయడం లక్ష్యంగాకల రచయితలు, కవులు, అ.ర.సం.లో సభ్యులుగా ఉండతగ్గవారు. కాని అ. ర. సం. తొలినాడే గౌరవ మర్యాదల కోసం, కొందరి మెప్పుకోసం ప్రాకులాడింది. తాతాచార్ల ముద్రకోసం భక్తులు పడిన తాపత్రయం అది. కాకపోతే విశ్వనాథ, చిలకూరి, పంచాగ్నులలాంటి కవి పండితులను అ. ర. సం. లోకి ఆహ్వానించడం జరుగుతుందా? అ. ర. సం. లక్ష్యాలకు, ఈపైన పేర్కొన్న పండితుల లక్ష్యాలకు ఏమైనా సంబంధం ఉందా? మద్రాసులో జరిగిన అ.ర.సం. సమావేశానికివచ్చిన కె. ఎ. అబ్బాస్ ఇదేవిషయాన్ని సూటిగాప్రశ్నించాడు. అభ్యుదయ రచనకు మార్క్సిజమే ఆయువు పట్టుఅని చెప్పాడు. ఆయన వేసినప్రశ్న... చెప్పిన సమాధానం, అ. ర. సం. మొదటి దశకు భరత వాక్యం పలికాయి. రెండవ దశలో స్పష్టమైన లక్ష్యంతో అంతకంటెసూపైన లక్షణాలతో అభ్యుదయ రచనలు వెలువడ్డాయి. ఈ దశలోనే (1946-1950) ప్రజల సమస్యలను కావ్యవస్తువులుగా తీసుకుని అనేక సాహిత్య ప్రక్రియలను అభ్యుదయ రచయితలు వెలువరించారు. ఆ దశ అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమ చరిత్రలో ప్రజాశకం—సాంప్రదాయిక భాషలో చెప్పాలంటే స్వర్ణయుగం. అన్ని ప్రజాఉద్యమాలమీదకూడ ప్రభుత్వం దాడిచేసింది. ప్రజలతో, ప్రజాఉద్యమాలతోపాటు అభ్యుదయ సాహిత్యం అరణ్యావాసం చేసింది. అడవులూ, గుట్టలూ ప్రజాగేయాలతో ప్రతిధ్వనించాయి.

1951-52 జనరల్ ఎన్నికల అనంతరం అ.ర.సం. మళ్లీ ఊపిరిపోసుకోవడానికి ప్రయత్నం చేసింది. 1955 ఆంధ్రలో అర్ధాంతరపు ఎన్నికలు వచ్చాయి. అదొక తీవ్రమైన రాజకీయ పోరాటం. అభ్యుదయ రచయితలుగా చెలామణిలోవున్న చాలామంది పాలకవర్గ బేహారులుగా అమ్మకాలు సాగించారు. అభ్యుదయ సాహిత్యాన్ని ప్రశ్నించడానికి భయపడే లక్షణాన్నుంచి దాన్ని తీవ్రంగా నిరసించే లక్షణం వరకు సాగింది. ఈ నిరసన, ప్రతిఘటన కొన్ని సంఘటనలకు, కొందరు వ్యక్తులకూ పరిమితంకాలేదు. తర్వాత రోజుల్లో అభ్యుదయ సాహిత్యాన్ని ప్రతిఘటించిన వీరులందరికీ సన్మానాలు, బిరుదులు, ఉద్యోగాలు లభించాయి. 1955 నుంచి 1960 వరకు ఆంధ్ర సాహిత్యసభలన్నీ సన్మానసభలుగా జరిగాయి. ఆవిష్కరణోత్సవాలకు హడా

పుడి ఎక్కువైంది. సాహిత్యసంఘాలు వందిమాగధులవృత్తిమీదదురాక్రమణచేసాయి. "సాహిత్య ఎకాడమీ"అనే కార్పోరేషన్ ప్రభుత్వ యాజమాన్యం క్రింద ఏర్పడింది, అ.ర.సం. మీద ఈ అవ్యవస్థ ప్రభావం బాగా పడింది. "అభ్యుదయ" పత్రిక అభ్యుదయ సాహిత్యానికి కాక, ఆధునిక సాహిత్యానికి వేదికగా మారింది. మళ్ళీ తొలినాటి మెతకదనం అ.ర.సం. లో ప్రదర్శితమైంది. అప్పుడో గొంతు, ఇప్పుడో గొంతు ఈ లక్షణాలను నిరసిస్తూ వినబడినా మొత్తమ్మీద1950నుంచి1965 అభ్యుదయసాహిత్యం దిగజారుడు లక్షణాలను సంక్రమింపజేసుకుంది. ఈలోపు ప్రణయానికి అభ్యుదయానికి పరిణయం చేయడానికి కొందరు అభ్యుదయ రచయితలు ప్రయత్నంచేసారు. అయోమయాన్ని ఆరాధించారు మరికొందరు. "వచన కవిత్వం ఒక ఉద్యమ స్వరూపం దాల్చాలని కృషిచేస్తున్నది" అంటున్నారు శ్రీ తుమ్మల వెంకట్రామయ్యగారు (జయశ్రీ 1968 జూన్) "త్వమే వాహమ్"అని సవాలుచేసిన ఆరుద్ర "అభ్యుదయ కవుల ధర్మమాఅని వర్గచైతన్యం గురించి పాడితేనేతప్ప మిగతాది కవిత్వం కాదేమోనన్న అపోహ ఆంధ్ర దేశంలో అనవసరంగా ఊపిరిపీలుస్తోంది"అని తిరోగమించాడు. ప్రయోగవాదం అనీ, చేతనావర్తం అనీ రకరకాలపేర్లతో కవితలూ, వ్యాఖ్యానాలు వెలువడుతున్నాయి. ఈ సందర్భంలో అ.ర.సం. తన అస్తిత్వాన్ని రుజువుచేసుకోలేకపోయింది. ఈరకరకాల కంగాళీ రచయితలంతా మొన్న జూలై 4, 5 తేదీలలో జరిగిన అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సును పావనం చేశారు. అ.ర.సం. అధినేతలు యీ విషయాన్ని తీవ్రంగా తీసుకోలేదు.

ఇదిఇలాఉండగా అటు సి. విజయలక్ష్మి ఇటుదిగంబరకవులూ నేటిసమాజంలోని సర్వసామాన్యమైన ఆత్మవంచనని అసహ్యించుకుంటూ కవితలు వెలువరించారు. నేటి రచయితల కర్తవ్యం ఏమిటి అని మళ్ళీ యిన్నేళ్ళకి (1949లో అబ్బాసు తర్వాత) ప్రశ్నించారు. 'తిరుగబడుదాం రమ్మ'ని యువతరానికి పిలుపు యిచ్చారు 'తిరుగబడు కవులు.' 'ప్రజను సాయుధంచేస్తున్న రివల్యూషనరీ నేడు కవి'అని స్పష్టంగా నిర్వచిస్తూ 'మార్చ్' అన్నారు 'విప్లవకవులు' ఇటు అ ర.సం. నీరసత్వం, అటు చెలరేగుతున్న దుర్యోధనుల వికటపు ప్రయోగాలవల్ల ప్రజలకొరకు కలంపట్టే రచయితలంతా ఒక వేదిక నేర్పాటుచేసుకోవలసిన అవసరం కలిగింది. ఆ అవసరాన్ని పురస్కరించుకుని విప్లవ రచయితలసంఘం (వి.ర.సం.) యేర్పడింది. విప్లవ రచయితల సంఘానికి అ.ర.సం. అనే పేరుమీద ఏమీ ఎలర్జీ లేదు. అ.ర.సం. ఇక ఎంతమాత్రం అ.ర.సం. కాదు కనుక వి.ర.సం. ఆవిర్భవించింది.

అసలు అభ్యుదయ సాహిత్య లక్షణం ఏమిటి? ప్రజాఉద్యమాలను ఆలంబనగా తీసుకుని రచనలు సాగిస్తూ, ప్రజాపోరాటాలను బలపరచడం అభ్యుదయ సాహిత్యో

ద్యమ ముఖ్యకర్తవ్యం. అభ్యుదయ సాహిత్యం వస్తుప్రాధాన్యంకలది. రీతిది రెండవ స్థానమే. అ.ర.సం. ఈవిషయాన్నిగురించి ఆలోచించడం మానేసింది. ఇక వస్తువు: అభ్యుదయ సాహిత్య వస్తువునుగురించి రెండు అభిప్రాయాలుండడానికి అవకాశంలేదు. మార్క్సిజం దానికి ఆత్మ. ఈ విషయాన్నికూడా అ.ర.సం. మరిచిపోయింది. కవిత రాయగల ప్రతివాడు అభ్యుదయ రచయితగా పోజుపెట్టడానికి ప్రస్తుతం అవకాశంఉంది, అందువల్ల మార్క్సిజమే లక్షణశాస్త్రంగా, ప్రజలూ వారి ఉద్యమాలే లక్ష్యంగాకల రచయితల సంఘం కావాలి, అందుకే వి ర. సం.

అసలు అ.ర.సం.లో అభ్యుదయం ఎంతవరకు మిగిలిందో మొన్న జరిగిన అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సులోని ప్రసంగాలు, వ్యాసాలు పరిశీలించితే తెలుస్తుంది. "కాళిదాసుకంటె అభ్యుదయకవి ఎవరు?"అని గర్జించాడొకాయన."వస్తువేదైనా శిల్పం ప్రధానం"అని పునస్సూత్రీకరణ చేశాడో విమర్శకుడు.

అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సులో విశ్వనాథ నవలలను పరిశీలించడం మరో వింత. అభ్యుదయ సాహిత్యానికి మార్క్సిజం వెన్నెముకఅని చెప్పినవక్తల మాటలకు ప్రాచుర్యం యివ్వలేదు. ప్రభుత్వ యంత్రాంగం అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సును నడిపించడానికి ప్రయత్నించడం సదస్సు లక్షణాన్ని చక్కగా వివరిస్తుంది. అ.ర.సం. కూడ అనేక సాహితీ సమితులు, సంస్థల్లాగానే మరోసంస్థ, ప్రజలు, ప్రజాఉద్యమాలు అ.ర.సానికి పట్టవు. ఇది ఇలా ఉండగా భారత అ.ర.సం. కార్యదర్శి వచ్చి అభ్యుదయ రచయితల సంఘం (ఆంధ్రప్రదేశ్‌శాఖ)అని మరోదాన్ని ఏర్పాటుచేసి వెళ్లాడు. అయితే జులై 4, 5 తేదీలలో సంస్థను పునరుద్ధరించాలని తీసుకున్న నిర్ణయాలకు విలువేమిటి? దానినిబట్టి అ.ర.సం. అస్తిత్వం మృగతృష్ణ కాదా?

అందువలన రీతిలోను, వస్తువులోనూ, అభ్యుదయ రచనలుచేసే రచయితలంతా ఒక సంఘంగా ఏర్పడాలి.

రాజకీయంగాకూడ ప్రస్తుతం మనదేశం చాల భయంకర పరిస్థితుల్లోఉంది. దానిని గుర్తించ నిరాకరించడం మహాపాపం. పాలకవర్గం ఫాసిస్టు పద్ధతుల్లో వ్యవహరిస్తోంది. స్వేచ్ఛాప్రియులైన రచయితలు దీనిని పసిగట్టాలి. ప్రజలనుద్బోధించాలి, అ ర.సం, ఈపనినెప్పుడో మానివేసింది. ఈ కర్తవ్యం నిర్వహించడం వి.ర.సం.పని. "Poets are the unacknowledged legislators of the world" అనేది చాల రోజులనాటి మాట. ప్రజాప్రతినిధులనబడేవారిని "ప్రజలు" ఎన్నుకుంటారు. కవులు "తమ ప్రజల్ని" ఎంచుకుంటారు. ఆ ఎంచుకోవడంలోనే వారు Acknowledged legislators అవుతారు.

విప్లవ రచయితల పీడితుల్ని తిరగబడేవార్ని. పోరాడేవార్ని "తమప్రజలు"గా ఎన్నుకున్నారు. వారికోసమే రాస్తారు.

—రహి.

విప్లవ సాహిత్యం - సైద్ధాంతిక ప్రతిపాదన

విప్లవ రచయితల సంఘం ఆవిర్భవించటంతో, విప్లవ సాహిత్యానికి, ఇంత కాలంగా ప్రచారంలోవున్న అభ్యుదయ సాహిత్యానికి తేడాఏమిటని పలువురు వాదిస్తున్నారు. ఇంతకాలంగా అభ్యుదయ రచయితలకు విప్లవ దృక్పథం లేదాఅని ప్రశ్నిస్తున్నారు. మరి ఈ విప్లవ సాహిత్యం అభ్యుదయ సాహిత్యంకాదాఅని తర్కానికి దిగుతున్నారు.

ఈప్రశ్నలువేసే మిత్రులు గతరెండు దశాబ్దాల రాజకీయ చరిత్రను ప్రత్యేకించి విప్లవవాద రాజకీయాలలో కార్యాచరణలో వచ్చిన పరిణామాలను అధ్యయనంచేసిఉంటే అలాంటి కుతర్కానికి దిగివుండేవారుకారని నిస్సంశయంగా చెప్పవచ్చు. మూడు దశాబ్దాలక్రితమే ఒక మహాకవి విప్లవశక్తులను ఆవాహనచేసారు. ఆనాడు విప్లవం ఒక ధ్యేయాన్నిగురించి మహోజ్వలస్వప్నం. ఆపిమ్మట అనేకమంది వివిధసందర్భాలలో వచ్చిన ప్రజాపోరాలవల్ల ఉత్తేజంపొంది త్వమేవాహాలు వజ్రాయుధాలు. తెలంగాణాలు, అసంఖ్యాక పోరాటగేయాలు రచించకపోలేదు.

కాని వామపక్ష రాజకీయాలు అవకాశవాదవర్గ సంకరవాద ధోరణులకు లోనుకావటంతో వాటి ఉత్తేజంతో రచనలు చేసినవారి కలాల పదునుతగ్గి మొద్దుబారటంతో విప్లవాదర్శాలను పునశ్చరణ చేసుకోవలసివచ్చింది. ఎంతోకాలంగా కలలుకన్న విప్లవ పోరాటం క్రియాశీలరూపంతో సాక్షాత్కరించేసరికి రాజకీయశక్తులలోవలెనే సాహితీ వర్గాలలోకూడా గందరగోళం ఏర్పడింది. తమతమ అవగాహన, చైతన్యం, నిజాయితీలను పురస్కరించుకొని సాహితీవేత్తలుకూడా తామేవక్షాన ఉండాలో నిర్ణయించుకొన్నారు.

దేశంలో ఫాసిస్టుధోరణులు తాండవిస్తున్నాయి. ప్రజలపక్షాన నిలచిన అనేకమంది వీరులను ఆ దుష్టశక్తులు బలిగొన్నాయి. ఈవిధంగా రాజకీయాలలోవచ్చిన మార్పులను ప్రతిబింబించే సాహిత్యం సృష్టించవలసిన అవసరం నేడే ఎంతైనా ఉన్నది.

ఆ తరహాకు చెందిన విప్లవసాహిత్యం ఎలా ఉండాలనే విషయంలో, ఇప్పటికే చాలాకాలం జాతీయ విమోచన సాయుధపోరాటాలు సాగిస్తున్న దేశాలవారి అభిప్రాయాలను పరిశీలించడం అవసరం.

"సాయుధ ప్రచారం" అనేది విమోచనోద్యమ పోరాట తంత్రంలో ఒక ప్రత్యేక విభాగంగా బ్రెజీలియన్ అమరవీరుడు కార్లొస్ మార్ఘెల్లా పేర్కొన్నారు.

విప్లవ ప్రజానీకం, వారికి అగ్రగాములైన విప్లవకారుల సాయుధచర్యలను, వాటిలక్ష్యాలను, ప్రత్యేకించి ఆయాసందర్భాలలో వాటిని గైకొనడానికిగల కారణాలను, ప్రజల త్యాగనిరతిని, ధైర్యస్థయిర్యాలను, ప్రజాశత్రువుల దుశ్చర్యలను విశదం చేయడమే సాయుధప్రచారం ఉద్దేశం.

మామూలుగా దొంగలు, దోపిడీగాళ్లు, నేరస్తులుచేసే చర్యలనుసైతం విప్లవకారుల చర్యలుగా పాలకవర్గం ప్రచారంచేసే అవకాశం ఉన్నది, అదీగాక విప్లవ ప్రతిఘాతశక్తులు దుశ్చర్యలు జరిపి వాటిని విప్లవకారుల చర్యలుగా ఆపాదించే ప్రమాదం ఉన్నది. ఈవిధంగా రెండుమార్గాలలో విప్లవకారులను ప్రజలదృష్టిలో న్యూనత పరిచి ఏహ్యభావం కల్పించడానికి యత్నాలు జరగవచ్చు. విప్లవానికి మిత్రులైనవారు ప్రత్యేకించి ప్రచారనైపుణ్యం, రచనాసామర్థ్యం కలవారు తమ రచనలద్వారా అట్టి యత్నాలను ఎదుర్కొనవచ్చు.

అందుచేత సాయుధచర్యల్లో ప్రతిఒక్కదాని విషయంలోను ప్రచారం అవసరం. విప్లవకారుల చర్య అయితే ఆ విషయం ప్రకటించాలి. వారికి సంబంధం లేకపోతే ఆ విషయంకూడా వివరించాలి. పాలకవర్గం ప్రజలపైన, విప్లవకారులపైనజరిపే అత్యాచారాలను వర్ణించాలి. దీనినే సాయుధప్రచారమని మార్ఘెల్లా సూత్రీకరించారు.

సాయుధప్రచారాన్ని రెండుతరహాలుగా విభజించవచ్చు. రాజకీయదృక్పథంతో కరపత్రాలు, పత్రికావ్యాసాలరూపంలోసాగే ప్రచారం ఒక తరహాకుచెందినదైతే, ఆ విషయాలనే సృజనాత్మక శిల్పంతో ప్రజలగుండెలపై హత్తుకొనేటట్లుగా వివిధసాహితీ రూపాలలో చిత్రించడం రెండవతరహాకుచెందినది. రచనాశిల్పంతోకూడిన సాయుధ ప్రచారమే సాయుధకవిత్వమని చెప్పవచ్చు.

సాయుధకవిత్వంగా పరిగణించతగిన రచనలు ఇంకా శైశవదశలోనే ఉన్నాయి. ఇప్పుడిప్పుడే అట్టి ప్రయత్నం జరుగుతున్నది, సాయుధకవిత్వానికి "తిరుగబడు" ఒక విధంగా నాందివంటిది. పోరాడవలసిందన్నఉద్బోధ దానిలో ప్రధానమైనది. సాయుధ పోరాటం జరుగుతుందన్నదశ ప్రభావం ఆ రచనలో అంతగా కానరాదు. ఇటీవల వెలువడిన "మార్చ్" సంకలనం మరికొంత ముందంజవేసినది.

ప్రజలు సాయుధులై పోరాటం జరిపేదశలో హింస, జననష్టం అనివార్యమౌతాయి. విధ్వంసక చర్యలు తప్పనిసరి అవుతాయి. అందుచేత వాటిని సమర్థిస్తూ సూటిగా సాహితీ రూపాలలో చిత్రించడం అవసరం. ప్రజల త్యాగాలను, ఆత్మబలిదానాలను మహోజ్వలంగా కీర్తించాలి. ప్రజాకంటకులైన పాలకవర్గ బలగపు రాక్షస కృత్యాల నగ్నస్వరూపం చాటిచెప్పాలి. పోరాటపథానఉన్న ప్రజలకు వెన్నుచరచి ఉత్తేజంకలిగించేరీతిలో ప్రబోధాత్మక పాత్రను సాయుధ ప్రచార సాహిత్యం నిర్వహించాలి.

విప్లవపోరాటాలనుజరిపే ఉద్యమ శక్తుల మాదిరిగానే విప్లవ సాహిత్యోద్యమం కూడా వీలైనంత మేరకు అజ్ఞాతపంథాను అనుసరించడం చాలాముఖ్యం. విప్లవ సాహిత్యోద్యమసంస్థ, దాని ప్రచారసాధనాలను అజ్ఞాతంగానే ఉంచుకొని కాపాడుకోవాలి.

—శివకుమార్.

మినీ విమర్శ :

అంపశయ్య

ప్రయోగం ఒక పిచ్చి. ఏ పిచ్చి అయినా అభ్యుదయ వ్యతిరేకం, ఏదీ అందరికీ అర్థంకాని మాట నిజం. కానీ వీలయినంత ఎక్కువ మందికి అర్థమయేటట్లు రాయటానికి ప్రయత్నించటం అభ్యుదయ రచయిత విధి. తాడితుల, పీడితులపక్షాన శాస్త్రీయంగా నిలబడ్డ రచయితకి ప్రయోగ చాపల్యం ఉరితాడు. చైతన్యం స్రవంతి, మనస్తత్వశాస్త్రాన్ని సాహిత్యంతో సమన్వయింప చూసిన వికార మేధావుల కృత్రిమ కల్పన. అంపశయ్య ఆ కృత్రిమ వికార అనభ్యుదయ ప్రయోగానికి శిశువు. ఈ నవలలోని ప్రధాన అభ్యుదయ వాతావరణం 18 గంటలలో అందులోను చైతన్య స్రవంతిలో యిమడటం అసాధ్యం, తాను చెప్పదలుచుకున్న ప్రధాన భావాన్ని జాగ్రత్తగా నిర్మించుకుని దాన్ని 18 గంటలలో జరిగిందని వర్ణించటం చైతన్య స్రవంతి శిల్ప విరుద్ధం. అభ్యుదయ రచయితలు తప్పనిసరిగ బూర్జువా ప్రయోగాల సుడిగుండంనుంచి బయటపడితీరాలి. అంపశయ్య చైతన్య స్రవంతి ప్రయోగమూ కాదు. శాస్త్రీయమైన అభ్యుదయ దృక్పథము ప్రతిపాదించేదీ కాదు. నవీన్ సాధారణంగా నిరాడంబరంగా మరొక నవల వ్రాస్తే... స్వాగతం.

—త్రిపురనేని మధుసూదనరావు.

దిగంబరకవుల పరస్పర విమర్శలు
నిజాయిజాల మంచి చెడ్డలు

దిగంబరకవులు చీలిపోయారు. జ్వాలాముఖి నాయకత్వాన ఐదుగురు మహాస్వప్నపై ఛార్జిషీటు అని విమర్శపెట్టారు. మహాస్వప్న సమాధానం యిచ్చారు. ఐదుగురిలో కూడా భైరవయ్య స్థానమేమిటో అర్థంకాకుండా వుంది.

ఐదుగురి ఛార్జిషీట్, మహాస్వప్న సమాధానమూ ఆసక్తిదాయకంగా ఆలోచనా ప్రేరకంగా వున్నయ్. తెలుగు కవిత్వధోరణులనూ సాహిత్య సంబంధంగా వుంటున్న రాజకీయ నూతన ధోరణులనూ అనుసరిస్తున్న వారందరూ తప్పక చదవాల్సిన వ్యాసాలివి,

జ్వాలాముఖి వగైరాలు Committed ideolog cal trendలో వున్నారు. మహాస్వప్న వున్నది Uncommitted intellectual trend

ఇలా రెండు ధోరణులుగా విడిపోవటం ఆ రెండు ధోరణుల సిద్ధాంత రాజకీయ సాహిత్య చర్చగానే వాగ్వివాదం సాగటమూ వారికీ అందరికీ ఉపయోగకరమైనదిగా వుంటుంది.

కాని యీ చర్చలో ఆ విధం కన్పిస్తున్నా పూర్తి ఆరోగ్యకరమైన అలాటి చర్చగానేగాక, వారివారి ప్రస్తుత పొజిషన్స్‌ని వివరించుకొనటమూ ఎదటి పక్షపు భావాలను విమర్శించటముఃగానే గాక, యితరమైన తప్పు పద్ధతులు ముఖ్యంగా జ్వాలాముఖి వగైరాల్లో వచ్చినయ్.

అసలు దిగంబరకవులం మే మే. మహాస్వప్న వదిలేశాడు. జారిపోయాడు పైగా దిగజారిపోయాడు అనే విషయంగానే ఎక్కువ తీసుకొచ్చారు. ఐదుగురు సంఖ్యాబలం మెజారిటీ గావటంవల్ల అలానే అనిపించే అవకాశమూ వున్నది.

మరి యిది నిజమా!

దిగంబర కవితగా అవిర్భవించింది ఒక సిద్ధాంతానికో ఆశయ జాలానికో కట్టుబడిఃదికాదు. పైగా అన్ని యిజాలమీదికీ ధ్వజమెత్తినది కనుకనే దిగంబరం అన్నారు.

అన్ని రాజకీయాలనూ సిద్ధాంతాలనూ మతాలనూ పడదోసి మానవుణ్ణి దిగంబరంగా నిల బెట్టడమే దిగంబర కవిత ప్రత్యేకత.

అలాంటి దిగంబర కవుల్లో నలుగురు నేడు స్పష్టంగా సామ్యవాద విప్లవ కవులయారు. విప్లవ రచయితల సంఘ సంచాలకులయారు. మార్క్సియన్ సామ్యవాదమే ధ్యేయంగా ప్రకటించుకుని మావోయిజమే నేటి మార్క్సిజంగా విశ్వసిస్తున్నారు. ఆ రకంగా ఒక యిజమూ ఒక విశ్వాసమూ ఒక లక్ష్యమూ ఏర్పరచుకొన్న వారయారు.

ఇది చాలా చెప్పుకోదగ్గమార్పు. మామూలు Quantitative మార్పుకాదు, Qualitative (గుణాత్మక) మార్పు. ఈ మార్పుకు చాలా ప్రాధాన్యతవుంది. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే దిగంబర కవులల్లా సాయుధ విప్లవ కవులుగా రూపాంతరం పొందారు. ఈ మార్పుయొక్క గుణాత్మకతనూ నిర్మొహమాటంగా ఖచ్చితంగా అర్థం చేసికొన్నపుడే ఎవరైనా యీ చర్చలో సరిగా పాల్గొనగలుగుతారు. పైగా ఈ విషయాన్ని మార్పును జ్వాలాముఖి వగైరాలు ఆత్మపరిశీలనతో అవగాహనచేసుకొని అంగీకరించి తీరాల్సి వుంటుంది.

అందుకొవాల్సిన ఆత్మవిమర్శా దృష్టి, ధైర్యం, వినయం జ్వాలాముఖి వగైరాలకు లోపించటంవల్లనే యీ చర్చ, సంవాదం జరగాల్సినట్లు తేటతెల్లంగా విస్పష్టమైన సిద్ధాంత ఆదర్శాల చర్చగా జరక్క అనవసరమైన అభ్యంతరకరమైన గంద్రగోళపరచే పద్ధతికి తావిచ్చింది.

Uucommitted, intellectual జుగుప్సాకరమైన rebellious కవిత్వం దిగంబర కవిత్వం. ఇవాల్టికీ మహాస్వప్న అలానే వున్నాడనేది వివాదానికాస్కారం లేకనే అంగీకరించాల్సిన విషయం.

జ్వాలాముఖి వగైరాలు యివాళ revolutionary ideoiogy and politice కు Commit అయిన కవులు.

ఈ మార్పువల్ల జ్వాలాముఖి వగైరాలు దిగంబర నామం వదలి విరసంలో పూర్తిగా సంలీనం గావటం formal గాకూడా జరగాల్సినసంగతి. [జ్వాలాముఖివగైరా నలుగురు కవులు వి.ర.సం.లో తమ విప్లవ కమిట్‌మెంట్‌తోనే చేరారుగాని దిగంబర కవులుగా చేరలేదు. అయితే విశ్వనాథశాస్త్రి, రమణారెడ్డివంటి పేర్లకు ఉన్న ప్రయోజనం ఎలాంటిదో యిపుడిక నగ్నముని, నిఖిలేశ్వర్‌వంటి పేర్ల ప్రయోజనం కూడా అలాంటిదే. దిగబర కవులూ తిరుగబడు కవులూ వి.ర.సం.లో చేరినవారు

యిః నుంచి విప్లవ రచయితలుగా మాత్రమే గుర్తింపబడుతారు. సం॥] అలా జరక్క విరసంలోకూడా దిగంబర గ్రూపును నిలుపుకొనటం, పైగా దిగంబరకవులం తామేగాని మహాస్వప్న కాదనటం రెండువైపులకు హానిచేయటం అవుతుంది. ఒకప్రక్క విరసం యొక్క ఏకీకృత సర్వతోముఖాభివృద్ధికీ, రెండవ ప్రక్క మహాస్వప్నను పీటీమున్నీ చేసి దుర్బలుణ్ణి చేయటానికి దోహదకరం అవుతుంది. ఇది అన్యాయం పైగా నీతి బాహ్యముకూడా.

ఇలాటి ఆత్మవిమర్శా రహిత ధోరణివల్ల జ్వాలాముఖి వగైరాలు మొదటినించి నేటివరకూ వారి ఆలోచనా ధోరణి, రచనలు అన్నీ విప్లవ రచనలే సరైన మార్క్సిస్టు రచనలే అనే వాదానికి అహంకారానికి దారితీసి, వారిగత రచనల ధోరణుల లోపాలను గురించి, దిగంబర ఉద్యమాన్ని గురించి కరెక్టు మార్క్సిస్టుల లెనినిష్టు అంచనాకు రాలేకపోతారు. అలా ఆత్మ విమర్శతో నిర్ణయానికి రాలేకపోవటం విరసం అభివృద్ధికి, వారి సిద్ధాంత పురోగమనానికీ నష్టం చేసుకొనటం అవుతుంది. పైగా మహాస్వప్న లాంటివారిని సరైన తర్కంతో మార్క్సిస్టు హేతువాదంతో విమర్శించి వేరేదారిన వుంటున్న చాలా మంది intellectual young writers ని. మార్క్సిస్టు విప్లవ పథానకు మళ్ళించలేకపోతారు.

అలాటి ఆత్మవిమర్శా రహిత, సవినయ సిద్ధాంత అవగాహనా లోపంవల్లనే మహాస్వప్నను ఓడించటం. దిగంబర గ్రూపు నిలుపుకొనటం అనేవే లక్ష్యంగా తయారయి అపకాశవాదానికి దారిదీయటం జరుగుతున్నది. భైరవయ్య వివాహం మొదలైనవి. నగ్నముని తిరుపతి దర్శనం యీ సందర్భంగా చిన్న విషయాలుగా అనుకొనటం రాజీ పడటం జ్వాలాముఖి వగైరాలు ముందుబడుతున్న ఉద్యమాలకెంతో హానికరం.

తాము ఒకనాడు uncommitted అని భాజాలు వాయించుకొన్నవాళ్ళమే అని గుర్తించగల్గిన్నాడే తమ Paint of view లోకి తామెలా మారిందీ గుర్తించగల్గితేనే నేడు మహాస్వప్నలాంటివారి నిజాయితీని sympathetic గా అర్థంచేసుకొని నచ్చచెప్ప ప్రయత్నిస్తారు. ఇందుకోసం జ్వాలాముఖులు చాలా మారాల్సివుంది.

ఒక సిద్ధాంతానికి కట్టుబడినవాళ్ళలో వుండే బలం వేరు. ఏ యిజానికీ కట్టుబడని వారిలో వుండే బలంవేరు. ఈ రెండు బలాలు యీ ఉభయుల వ్యాసాల్లోనూ స్పష్టంగా కన్పిస్తుంది.

“మీకో యిజం వుంది. మీదేజయం పురోగమించండి. చరిత్ర నిండా మీలాటి వాళ్ళ విజయాలే కన్పిస్తయ్” అని మహాస్వప్న అన్నదాన్లో నిజమేవుంది. చరిత్రలో

గెల్చినవాళ్ళు అందరూ గొప్పవాళ్ళు మంచివాళ్ళు అనేదానికిలేదు. మావైపే సత్యం వుందని మొండిగా నమ్మి తెగించి నడిచినవారికి జయం వచ్చింది అనేది అందులో హంశం ఆ బలం వారికుంది.

కాని రెండవ ప్రక్కన దిగంబరకవులందరూ ఏకగ్రీవంగా యింత ప్రభావం కలుగజేయటానికి ముఖ్యకారణం ఏ యిజానికీ కట్టుబడని వారి నిష్పాక్షిక విశృంఖలతే. ఇదే కట్టుబడనివారి బలం.

అందువల్ల కట్టుబడనివారి బలాన్ని వారికుండే శక్తినీ తక్కువ అంచనా వేయలేదు.

ఇపుడు మహాస్వప్న సమాధానంలో మార్క్సిజం వందన్నర సం॥ల నాటిదని పుచ్చిపోయిందని తీసి పారేస్తూ రాశారు. ఇది మహాస్వప్న పునర్విమర్శించుకొనాల్సిన విషయం. స్వవచన వ్యాఘాతం. వారి రెండవ (దిగంబర కవిత) సంచిక ఉపోద్ఘాతంలో 'దారిద్రం, ఆర్థిక అసమానత భూమ్మీద వున్నంతకాలం మార్క్సిజానికి ఎదురులేద'ని ఘంటా పథంగా వ్రాసి చెప్పారు. ఆ ఉపోద్ఘాతంతో ఆ రెండవ సంచికతో మహాస్వప్న పూర్తిగా తాదాత్మ్యతలోనే వున్నట్లు ఆయనే అంగీకరించారు. అలా అయినపుడు యీ పైమాటలు ఆయనవికూడా కావాలి. మరి యీ నాడు మారి నట్లా? జ్వాలాముఖిమీద కోపంతో మార్క్సునే కాదనే స్థితికి పోవటం తనమాటలనే తాను కించపరచటం శోచనీయమూ తన్ను తా నీచపరచుకొనటమున్నూ. జిడ్డు కృష్ణమూర్తి 40 ఏళ్ళనాడు చెప్పిదే యివాళ చెబుతున్నారు. అందువల్ల అవి 40 ఏళ్ళనాటి మాటలుగా పనికి రానివికావు. మార్క్సు 100 సం॥లనాడు చెప్పటం disqualification కాదు. ఏనాడు పుట్టి ఏ శతాబ్దంలో చెప్పిన వాడయినా కావాల్సింది ఏమి చెప్పాడు ఎలావర్తిస్తుంది ఎలా నిజమవుతున్నది అనేది. అందరిలాగా Fashionableగా మాట వదిలేలేయటం తను సమాధానం చెప్పదలచుకొన్నవారి వలలో పడటమే అవుతుంది. తన్ను తా మరచిపోయే ఆవేశం నష్టం.

అన్వేషణ, చింతన అనుశీలనలను దూరం చేయని Commitments వుండొచ్చు అనేది మహాస్వప్న ఆలోచించవలసిన విషయం. అన్వేషణ, స్పందన, చింతనలకు Commitment లేకపోవటం మార్గం మాత్రంకాని సిద్ధాంతానికి కట్టుబడక పోవటమే లక్ష్యంకాదు. uncommitted గా వుండాలనేది తాపత్రయంగా తయారయితే అన్వేషణ ముగిసి, అనుశీలన అంతరించుతుంది.

Not to Commit అనేదే వ్యసనమై అవ్యసనాన్ని కాపాడుకొనటమే Vested interestగా తయారయి నిజమైన నిష్పాక్షికతను, objectivityని సరైన అన్వేషణను లేకుండా చేసుకోవటమే అవుతుంది.

అసమానమైన అన్యాయ సామాజిక పరిస్థితుల్లో మౌలిక మార్పును total change ని కొనిరాప్రయత్నంలో తమ్ము తా అత్మార్పణ చేసుకొని పోరాడే వ్యక్తుల్లో శక్తుల్లో ఏ నిజంవుందో ఏ యిజంవారినలా చేస్తున్నదో గమనించగల్గి ఆ శక్తులను మనసారా అభినందించి ఆశీర్వదించటంకూడా కట్టుబడిపోవటం అనుకొంటూ అలాటి కట్టుబడికూడా అపవిత్రమే అనుకుంటే ఆ uncommittal పద్ధతికి అర్థమేలేదు అదొక regid notion తప్ప. నిజమైన కట్టుబడనిస్థితి సరైన విప్లవ కార్యాచరణకు దారి తీసేది అవుతుంది. మహాస్వప్న కట్టుబడని తత్వం Fashion కాకూడదు.

—అట్లూరి రంగారావు.

జాగ్రత్త!

గద్దెయెక్కి వుపన్యసిస్తున్నారే-
వాళ్ళే నీ గుండెకు గాయంచేసి
నీవిచ్చిన ఓటు కాగితంతోనే 'స్ట్రా' చేసి
దాని చివర్న హిపారిన్‌పూసి
నీ గుండెలోదించి
రక్తాన్నంతట్నీ పీల్చేస్తారు.
అది నీ రక్తంలోని,
ఫైబ్రినోజిన్‌ను చంపేసి
నీ రక్తం చివరిబొట్టుకూడ
కారిపోయేలా చేస్తుంది
జాగ్రత్త!

—మోహన్.

ముహూర్త

ఆదివారం, ఉదయం ఆరు గంటలు

నిన్న చచ్చి ఇవాళ పుట్టాను. పునర్జన్మ అంటే ఇదేకాబోలు. వచ్చేకలలే స్వర్గ నరకాలు కాబోలు. నిద్రలో ఈ 'నేను' ఎక్కడికి వెళ్ళింది? చావంటే దీర్ఘనిద్రా?...

నిన్ననే ఉద్యోగానికి రిజైను చేశాను.

'నీతి న్యాయం అనేవాడికి నీకుద్యోగం ఎందుకు? అలా ఏడవబట్టే అయిదేళ్ళ బట్టి నీ సీటు మారలేదు' అన్నాడు ఇంజనీరు.

వాడు రికమెండ్ చేసిన బిల్లు పాస్ చెయ్యలేదు.

రాజీనామా కాగితం వాడి ముఖాన విసిరి బయటకు వచ్చాను.

నాకు ఇంకేం బంధాలులేవు. పడిపోతున్న యీ మేడమీద గదితప్ప! ఇంటి ముసిలిది పాలమనిషిమీదకాబోలు కేకలేస్తూంది. అదిచ్చే నీళ్ళకు ఇదిచ్చేడబ్బుకు చెల్లు.

'RAJA RAO SICK START IMMEDIATELY'

టెలిగ్రాం వచ్చి అరగంటయింది.

ఈ పాటికి వాడు చచ్చి ఉండవచ్చు.

ఇప్పటికి ముప్పదిఐదు సంవత్సరాలు నిండాయి. బ్రతుకు మీద రోతతో రోజూ బ్రతికేస్తున్నాను. రాజారావు చచ్చిపోతే అదృష్టవంతుడు. గోడమీద సాలెగూడు. దాంట్లో ఈగ గిలగిలా కొట్టుకుంటున్నాది. దానికి విముక్తి ఎప్పుడో?...

వీధిలోకి బయలుదేరాను. ఇంటిదానికి ఎవరు చెప్పారో? అప్పుడే "ఇవాళ సాయంత్రం అద్దె ఇచ్చెయి నాయినా" అంది. దానికి యెనభై ఏళ్ళు. ఎవరూలేరు. ఈ డబ్బంతా ఏంచేస్తుందో. జన్మలో సుఖపడి ఉండదది.

వీధిలో వంటరిగా నడుస్తున్నాను. ఆఫీసులో పనిచేస్తున్నప్పుడు చాలామందికి నా అవసరం ఉండేది. ఇవాళ అదీలేదు. నాకింకెవరితోను సంబంధంలేదు. ఇంటి దానితో తప్ప.

పేవ్‌మెంట్‌మీద ముష్టిది పిల్లలను పడుకోబెట్టింది. వాళ్ళు అప్పుడే బురద లోంచి వచ్చిన పందిపిల్లల్లాఉన్నారు. దానికి జాకెట్టులేదు. ఏవో గుడ్డపీలికలుఉన్నట్టు న్నాయి. అవీ దాని ఒంటిరంగుతో కలిసిపోయాయి. దానికి ఒక కాలుమీద పైచర్మం లేదు. ఎర్రగావున్న ఆ కాలుమీద ఈగలు వాల్తున్నాయి. దానికి ఓచెయ్యిలేదు. రెండో కాలునిండా కురుపులే! అడిచస్తే ఎవరూ విచారించరేమో. అడిచస్తేనే బ్రతుకుతుంది. బ్రతుకంటే ఇంకా ఎందుకో అంతఆశ దానికి! దాన్నిచూస్తే వారంరోజులక్రింద తిన్న తిండికూడా వాంతి అవుతుందని చెప్పడానికి సందేహించక్కర్లేదు.

కోమల విలాస్‌లో మెస్‌లోకిపోయి ఒకమూల బెంచీమీద కూర్చున్నాను. నల్లగా మాసిన గోడలు, సర్వర్ బాగా వేడిగావున్న టీ తెచ్చి బల్లమీద పెట్టాడు. టీగ్లాసు ఒక ప్రక్క పట్టుకున్నాను. రెండవప్రక్కనుంచిచూస్తే నావేళ్లు కనబడుతున్నాయి! ముందు గదిలో చూశాను. కాలేజీ అమ్మాయిలు కాబోలు నలుగురు టిఫిన్ చేస్తున్నారు. అందులో యిద్దరు బట్టలు ఎందుకు కట్టుకున్నారో తెలీదు! రోడ్డుమీద ముష్టిది లేకకట్టు కోలేదు. వీళ్ళకు వుండి ఏంఖర్మ? స్లీవ్‌లెస్ జాకెట్టు అమ్మాయి చెయ్యెత్తి ఏవో చూపి స్తున్నది తక్కినవాళ్ళకు. వాంతివచ్చినంతపనైంది. ఎర్ర చీర అమ్మాయి ఏదో ఆలో చిస్తున్నది. చేతిలో ఉత్తరంఉంది. బహుశా స్నేహితుడు ఎవరో రాసివుండవచ్చు. ఇంటిదగ్గరనుంచి వచ్చిందేమో, వాళ్ళింట్లో ఎవరికేనా జబ్బుగా ఉందేమో, వాళ్ళనాయి నమ్మా, తాతో ఎవరైనా చచ్చిపోయారేమో? నాలుగోఅమ్మాయి నల్ల చీర, నల్లజాకట్టు కట్టుకొనిఉంది. చేతిలో 'The woman of Rome' మొరోవియాది కాబోలు ఉంది. సెంటు బాగా రాసింది, బహుశా మెన్సెస్ అయిందేమో? వాళ్ళ ఏ ఒక్కరిలోనూ ఆనందం వున్నట్టు కనిపించదు? వయస్సులు మహావుంటే 22కి మించవు. మరో ఏడాది రెండేళ్ళలో పెళ్ళిచేసుకొని పిల్లల్ని కంటారు. వాళ్ళకు కొద్దిదూరంలో ముగ్గురు కాలేజీ అబ్బాయిలు కాబోలు కూర్చున్నారు. ఈగపడ్డ కాఫీ యిచ్చాడని సర్వర్‌మీద కేకలు వేస్తున్నాడు వాళ్ళలో ఒకడు. అబద్ధం...వాడేఈగనుపట్టి చంపి కాఫీలో వేశాడు. బహుశా ఈ అమ్మాయిలు వాళ్ళప్రక్క చూడాలని కాబోలు. ముక్కోణం బూటులో అతని పాదాలు నలిగిపోతున్నాయి. ఇరుకు పాంటులో కాళ్లు ఇరుక్కున్నాయి. ఒంటిని చొక్కా సున్నంవేసినట్టు అంటుకొనిఉంది. అతని జన్మంతా తలలో ఉంగరాలు తిప్ప డంతో సరిపోతుంది కాబోలు. వాళ్ళచేతుల్లో ఏవో పుస్తకాలు ఉన్నాయి. 'ఇవాళ లెక్చ రర్ ఎపాలజీ యివ్వకపోతే స్ట్రైయిక్ తప్పదు' అంటున్నాడు టీషర్ట్‌వాలా. 'ఆఫీసు రికార్డులు తగలపెట్టాలి' అన్నాడు ఉంగరాలు. వాళ్ళను వాళ్ల తగలేసుకోకూడదా? వాళ్ళలో ఎందుకింత అశాంతి?—

టీ తాగడం అయింది. వీధిలోకి వచ్చాను కొద్దిగా మబ్బుపట్టింది. ఆదివారం కావడంచేత దుకాణాలు ఏవీలేవు. జోడుతెగింది. తోడు ఎవరూలేరు. రాజమ్మపోయి ఎనిమిదేళ్ళయింది. అదృష్టవంతురాలు. చొక్కాపిన్నుతీసి జోడుకుట్టాను. చిన్న సందులోకి మళ్ళాను. అందులోంచి మరోసందు, ఎన్నో మలుపులు—

మేడమీద కిటికీలోంచి చూస్తున్న అమ్మాయి బావుంది!

లైబ్రరీకి వెళ్ళాను. గడ్డపాయిన లావాటి జాతకాల పుస్తకంలో లీనంఅయి పోయాడు. నిన్నటి బాధ, ఇవాళ సంగతీ అక్కర్లేదు. రేపటి మీద ఆశతో బతి కేస్తాడు. వాంటెడ్ కాలంలోంచి ఏదో రాసేస్తున్నాడు నిరుద్యోగి కాబోలు?

పేపరు తీశాను 'గుంటూరులో కారు ప్రమాదం, భార్యా పిల్లలను పోషించలేక మురుగన్ అనే అతను విషంపెట్టి చంపాడు మద్రాసులో, హైద్రాబాదులో పోలీసు ఫైరింగ్ ఇరవై మంది విద్యార్థుల మృతి.'

విసురుగా పేపర్ పడేశాను.

ఏదో పుస్తకంతీశాను. ఎవరో ఈవిడ? నలభై కిపైగా నవలలు రాసింది! నాలుగయిదు సినిమాలకు మాటలు రాసింది. పేజీలు తిరిగేస్తున్నాను.

వైర్‌లెస్ తీగెలమీద పిట్టలను చూస్తూ నిలబడింది రాధ. అప్పుడే పోర్టికోలో కారాగింది. శేఖర్ 'రాధా' అంటూ మేడమీదకు వచ్చాడు 'ఈ ముఖమల్ జాకట్టు. బెర్లిన్ సారీమీద రంభలా ఉన్నావ్' అన్నాడు శేఖర్. రాధ ముఖం వెయ్యి వోల్టుల బల్బులా వెలిగింది."

ఇంత దరిద్రంలోకూడా ఈవిడ కారులలో, మేడలలో బతికేస్తూంది! ఏం రాస్తున్నదో తెలీదు. పాఠకులను ఎందుకిలా చిత్రవధ చెయ్యడం? నిజజీవితంలో ఈవిడ్ని మొగుడు వదిలేశాడట. ఏదో స్కూల్లో టీచర్‌గా పనిచేస్తూంది. పుస్తకం తగలెయ్యాలన్నంత కోపం వచ్చింది. పుస్తకం ఇచ్చేసి ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను.

Frued Interpretation of Dreams కావాలండీ అని అడుగుతున్నాడు కౌంటరుదగ్గర ఎవరో యువకుడు.

రోజూ కనే కలలకు రూపాలు దిద్దుతాడు కాబోలు!

ఐదు నిమిషాలు తక్కువ పదకొండయింది. మరో అయిదు నిమిషాలలో లైబ్రరీ మూసేస్తారు పుస్తకాలు రిటర్న్ చేసేమంటున్నాడు ఎటెండర్! 'ఈ కథ పూర్తి చేసి యిస్తాను రెండు నిమిషాలాగు' అంటున్నాడు ఓపదహారేళ్ళ బాలాకుమారుడు. అట్టమీద ఆడబొమ్మ లాగు కట్టుకుంటున్నదో విప్పుకుంటున్నదో చెప్పడం కష్టం.

ఒంటిమీద మరేభాగంమీద గుడ్డ పీలికలులేవు. ఆ బొమ్మ చూడగానే అసహ్యం వేసింది. ముష్టిది జ్ఞాపకం వచ్చింది. వీధిలోకి వచ్చేశాను.

మార్కెట్టు జంక్షన్ దగ్గిరకు వచ్చాను. పెద్దసినిమా వాల్‌పోష్టర్లు ఎత్తుగా ఉన్న గోడమీద అంటించి ఉన్నాయి. ముసలి సినీతార రొమ్ములు వాల్‌పోష్టరంతా పట్టేలా ఉంది! ఆ రొమ్ములమీద ఒకపిస్టల్ గురి చేయబడిఉంది. దానిని పట్టుకొని పొడవుగా సన్నగాఉన్న హీరోగారున్నారు. వారి ముఖాన పేడ దట్టంగా పులిమి ఉండటంచేత ముఖం కనబడటంలేదు. ఆడతార ముఖాన్న మీసాలు దిద్దిఉన్నాయి. పేడ పురుగుకన్న హీనంగా బతుకుతున్న కాళ్ళను చూసి జాలేసింది. వాల్‌పోష్టర్ చూడగానే కడుపులో త్రిప్పడం మొదలు పెట్టింది.

పొద్దుటినుంచీ ఏం తినలేదు. పన్నెండయింది. కాస్తకాలం గడపడానికి మీల్సు టికట్టు తీసికొని అజంతా హోటల్‌లోకి వెళ్ళాను. కౌంటర్ దగ్గిర రేడియోగ్రాం పెద్దగా అరుస్తోంది.

"ము...ము...ముద్దంటే చేదా..." చాలా ఘోరంగా వినిపిస్తూంది. తరువాత ప్లేటు "ఇంద ఇంద తీసికో..." పాడడానికి దానికి సిగ్గులేకపోయినా వినడానికి చాలా అసహ్యంగా ఉంది. బట్టలు ఉన్న మనిషినిచూస్తే అందంగా కనిపిస్తుంది. బట్టలులేని మనిషిని చూస్తే అసహ్యంగా ఉంటుంది. చర్మం కొద్దిగా వలిచిచూస్తే వాంతి వస్తుంది. ముష్టిది జ్ఞాపకం వచ్చింది. దానికి కాలిమీద పైపొరలేదు. అన్నం సయించలేదు. వీధిలోకి వచ్చాను. మున్సిపల్ లారీ పెద్దగా రొద చేసికుంటూ వెళ్ళిపోయింది. కంపు భరించలేకపోయాను. హోటల్‌లో తిన్న భోజనానికి లారీలోఉన్న మలానికి ఎంత తేడా? బతికినవాడికి, చచ్చినవాడికీ ఉన్నంత తేడా. "నేను" అనేది లేకపోగానే మనిషి కుళ్ళి కంపు కొట్టేస్తాడు. అసహ్యం అనిపించింది. కడుపులో వికారంగా ఉంది. ఎందుకు బతుకుతున్నారు జనం ఈ వికారంతో!...

ఆలోచనలు నాకేవస్తాయా? అది సహజమా? ఆలోచించనిదే ఏ పనిచెయ్యకు. ఆలోచిస్తే ఏపనీ చెయ్యలేవు. గోడమీద నిలబడి మేక ఆకులు తింటున్నాది. దానికి ఈ సమస్యలు, బాధలూలేవు కాబోలు. కుక్క ఒకటి ఎంగిలాకుమీద అన్నం తింటున్నాది. ఛీ! ఛీ! ఎందుకిలా బతుకుతారూ! తినకుండా చావకూడదూ!.

అయిదయింది. బీచిలో కూర్చున్నాను. ఒంటరిగా ప్రపంచ సరిహద్దులలో ఉన్నాను. నీటిలో కాళ్ళుపెట్టి పెద్దరాయిమీద కూర్చున్నాను. పిల్లలు కొంత మంది ఇసకలో పిచ్చిక గూళ్ళు కడుతున్నారు. ఎవరో వాటిని ఏం చెయ్యకుండా చూశారు.

ఒక్కసారిగా పిల్లలంతా వాళ్ళు కట్టిన గూళ్ళను వాళ్ళే పడతోసివేశారు కాళ్ళతో. కేకలు వేస్తూ, గోలచేస్తూ వెళ్ళిపోతున్నారు ఇళ్ళకు. ఎంత ఆనందంగా ఉన్నారువాళ్ళు!

వాళ్ళే పెద్దయ్యాక గాలిమేడలు కడతారు అవి కూలిపోతే ఎంతో బాధపడతారు. ప్రతివాడు ఓ పది సంవత్సరాలు బతికి హాయిగా చచ్చిపోకూడదూ! ఇలా జీవితం మీద అసహ్యంతో బతకడం ఎందుకు?

నాకు కొద్దిదూరంలో ఓ అమ్మాయి కూర్చొనిఉంది. ఆమె చాలా అందంగా ఉంది. మాటి మాటికీ వాచీ చూస్తోంది. బహుశా బాయ్‌ఫ్రెండ్ గురించి ఎదురు చూస్తున్నట్టుంది. ఆ అమ్మాయికి తన అందం అంతా కొద్ది కాలమేనని, తరవాత ముసలిదయిపోతుందనీ, పెళ్ళిచేసికొన్నాక లావుగా అసహ్యంగా తయారవుతుందనీ తెలుసో తెలీదో! వెళ్ళి చెప్పాలనిపించింది. తనూ చిన్నప్పుడు బావుండేవాడు. ఎంతో మంది అమ్మాయిలు ప్రేమలేఖలు రాసేవారు. రాజేశ్వరి ఏం చేస్తూందో? రమణి చచ్చిపోయింది.

చావు!

అందరూ చచ్చిపోతున్నారు. రాజారావు ఈ పాటికి చచ్చిఉంటాడు.

పుట్టిన ప్రతీవాడు చస్తాడు. చచ్చిన ప్రతీవాడు బ్రతుకుతాడు.

బతికున్న ప్రతీవాడు ప్రతిక్షణం చస్తున్నాడు.

తలంతా దిమ్ముగాఉంది.

నిర్మలంగా ఉన్న నీటిలో రాయి విసిలేను,

అది నిలకడగాఉన్న నీటిని అలలుగా చేస్తూ చెదరగొట్టింది.

ఒక్కరాయి నిలకడగావున్న నీటిలో అంతరివల్యూషన్ తీసికొచ్చింది!

"నేను" ఈ ప్రపంచంలో ఏదేనా చేసానా?

నిన్నటి వరకూ ఈ "నేను" అనే రాయివాట్టూ ఎన్నో అలలు.

ఈ నాడు అనామకుడిని. ఉద్యోగం లేదు. ప్రస్తుతం చీకటిలో సముద్రం ఒడ్డున ఒక్కడినే మిగిలాను. అమ్మాయిని స్కూటర్ మీద తీసికెళ్ళిపోయాడు సూటు వేసికొన్న ఆసామి.

చీకటి వీధిలో ఒక్కడినీ నడుస్తున్నాను. ఎత్తుగాఉన్న అరుగుమీద నల్లటి ఓ ఆకారం తెల్లచీర ఆకారాన్ని ముద్దు పెట్టుకుంటున్నాది. 'రండిబాబూ' అంటూ గారపళ్ళతో పిలుస్తున్నాది ఓ ముసిలిది.

నా చుట్టూ ఉన్నవారికి నా వల్ల జరిగిన ఉపకారం?

నేను లేకపోతే ప్రపంచానికి ఏమైనా నష్టం ఉందా?

ఏమిలేదు, ఏమిలేదు — ఏమిలేదు —
ఇంకా బ్రతకడం ఎందుకు ?
ఈ ఎలకలమందు పుచ్చుకుంటే —
రేపు ఉండదు.
ఇంటి ముసలిదే తగలెయ్యాలి.
ఛీ! ఛీ! కుళ్ళి కుళ్ళి ఈ రోగాలతో చచ్చేబదులు ఒక్కసారి చచ్చిపోకూడదూ?
రేపు ఎలా?
ఉద్యోగంలేదు!
తిండిలేదు.
బతకాలన్న ఆశ పూర్తిగా హరించిపోయింది.
చచ్చిపోవడంలోవున్న సుఖం ఎక్కడాలేదు.
రాజారావు చచ్చిపోయుండాలి.
పావలాఇచ్చి ఎలకల మందు కొన్నాను.
ఇవాళ ఇది పుచ్చుకొంటే —
రేపు,
ఈ "నేను" ఎక్కడో?...

కరెంటుకూడా నీకెందుకని ఇంటి ముసిలిది తీయించేసింది. కొవ్వొత్తి వెలిగించాను. గదిలో నీడలు చాలా భయంకరంగా ఉన్నాయి. సగం విరిగిన కిటికీలోంచి నక్షత్రాలు కనబడుతున్నాయి. నేలమీద ఓ పక్క చీమలపుట్టవుంది. ఏదో జంతువును చంపి పుట్టలోకి తీసుకువెళ్తున్నాయి. గోడమీద హిరణ్యాక్షుని చంపుతూన్న నరసింహస్వామి బొమ్మవుంది. అది తియ్యమని ముసలిదానికెన్నిసార్లు చెప్పినా తియ్యదు. ఆ బొమ్మను ఏంచేసినా దానికి నరసింహస్వామి పూనుతాడు. ఆ బొమ్మ అక్కడఉండటం ఇష్టంలేకపోతే యిల్లు ఖాళీచేసి వెళ్ల అంటుంది. మనిషి మనశ్శాంతి కోసం దేవుణ్ణి సృష్టించాడు కాబోలు. కాని ఇంత అశాంతి ఏమిటో?

కొవ్వొత్తి మరో అయిదు నిమిషాలకన్నా ఎక్కువ వెలుగదు. ఈముప్పదిఐదు ఏళ్ళలో నేను సాధించినది ఏమిటి ?

పొందిన ఆనందం ?
అనుభవించిన సుఖం ?
తను తగలడితే మిగిలేది బూడిద,
కర్ర మంటవెడితే బూడిద అవుతుంది.

అదే కర్రగావుంటే ఎన్నో ఉపయోగాలు. నానావిచిత్రవర్ధకులకుగురై కుర్చీగానో, బల్లగానో ఏదో ఓ అకారం ధరిస్తుంది.

పైకి చూసాను.
ఐదునిమిషాలు తక్కువ పన్నెండు దగ్గిర వాచీ ఆగిపోయింది.
కొవ్వొత్తి ఆరిపోతున్నాది—ఆరిపోయింది.
వెలుగు ఏమయింది ?
ఇంత సేపు మండిన మంట ఏది ?
చీకటి!
చీకటిలో నేనొక్కడిని.
నాగదిలో మంచంమీద పడుకొని ఆలోచిస్తున్నాను
"ఎలకల మందు తినడమా? వద్దా?"...అని—

—భమిడిపాటి అనంతనారాయణ.

తప్పుకో!

బిక్కచచ్చిన మనిషీ
నీ సర్వస్వం ధారపోసి
నిండుగా మేపి
అందంగా అలంకరించిన-
నాయకులెందరో
మత్తుగా ఖుషీగా కూర్చున్న రథాన్ని
ఠీవిగా పైకిచూస్తూ
దర్పంగా అడుగులేస్తూ
వేగంగా లాక్కొస్తున్న గుర్రం
నీ బక్కచిక్కిన డొక్కల్లో
ఇనుప డెక్కల ముద్రలేసి
దర్జాగా వెళ్ళిపోతుంది
చూస్తావేం
తప్పుకో!

—మోహన్.

వారసుడు

"ఏమ్...నిన్నే...సరోజా...లే...తెల్లవారబోతోంది"

"ఊ...అబ్బ...ఆఁ...

ఆమె ముద్దుగా. చిరుకోపంతో, కళ్ళింకా మూసుకునే అన్నది. "అబ్బ నిద్ర పోనిద్దూ."

"లేదు మనం వెలుగు రాకుండానే వెళ్లాలని తెలీదా" అన్నాడు. ఆమె సమాధానం చెప్పకుండా ప్రక్కలో అటు, ఇటు పొర్లి తిరిగీ నిద్రపోయింది. రాజు ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాడు. అతడికి ఎంతో అలసటగావుంది. హాయిగావుంది. చాలాసార్లు యిలా ఈ హాయిని డబ్బుతో కొన్నాడు. సరోజకూడా ఏమీ అమాయకురాలుకాదు. పొట్టమీద వాతలే సాక్ష్యం. కాలేజీ ఆడపిల్లలు అనుకున్నంత అమాయకురాలేంకాదు. అయినా ఆమెతో ఏమిటో బాగుంటుంది. ఆమెఅంటే యిష్టంతనకు, ఆమెను ప్రేమిస్తున్నాడా? చ... దేవుడు, మతంలాగ... ప్రేమకూడా "అవుట్ఆఫ్ డేట్" ఈ రోజుల్లో.

తనలాగే ఎంతమంది యిట్లా ఈ హోటల్ గదుల్లో దొంగతనంగా... నవ్వుకున్నాడు. ప్రతిసారీ తను యిట్లా సాహసంచేస్తునే వున్నాడు. పెద్ద పోష్ హోటళ్ళు అయితే ఫరవాలేదు. పెద్దపెద్దవాళ్ళకూడా వుంటారు కాబట్టి పోలీస్ రైడ్స్ భయంలేదు. ఏమైనా యింకనుంచీ హోటల్లో దిగకూడదు.

ఆమె లేచింది. ఒళ్ళు విరుచుకుంది. సాయంత్రం ఎంతో కష్టపడి అమర్చుకున్న జుట్టు చిక్కుపడింది. మేకప్‌లేని ముఖంలో కళ్ళక్రింద పిల్లి పాదాలు, ఒంటిమీద చీర సరిగాలేదు. అతడిని బయటికి వెళ్ళమంది, మారాంచేశాడు. బుజాలతో నెట్టి బయటకు పంపించింది. దగ్గరగా వేసివున్న తలుపుసందులోంచి చూశాడు. నలిగిపోయిన లంగా కట్టుకుంటోంది, జాకెట్టుపిన్ను పట్టటంలేదు. తానెరిగివున్న ఆ నగ్న శరీరం తలుపు సందులోంచి మరింత అందంగా కనిపించింది.

"Taxi కోసం బాయ్‌ని పిలుస్తా"నంటూ వెళ్లాడు. కొరిడార్‌లో మూలగా పడుకున్న బాయ్‌ని లేపాడు. టాక్సీ పిలవమని చెప్పాడు. తిరిగివస్తూ దూరంగా మెట్లు

దిగుతున్న వ్యక్తిని చూసి మూర్ఛపోయినంతపని అయ్యింది. ఎవరా మనిషి? అమ్మ లాగావుంది. లైట్లు డిమ్‌గావున్నయ్. తను సరిగా చూశాడా! అమ్మే సందేహంలేదు. తనకి గుర్తే ఆ నడక. క్షణం కల్లోలం.

"అయితే అమ్మ రాత్రి ఈ హోటల్లో వుందా" ఆ మాటలకు ఏమిటి అర్థమో తెలియలేదు. అవే రెండు మూడుసార్లు అనుకున్నాడు ఉపశమనంగా. ఆ విషయం అబద్ధం అన్నట్లుగా. కాని కళ్లారా చూశాదే ఎలా కాదనడం.

"ఎందుకు వుంది ఈ హోటల్లో" ఆడవాళ్ళు రాత్రిపూట ఈ గదుల్లో ఎందుకు వుంటారో తనకు తెలియదా. "అహ...ఛీ

"మరి ఎందుకున్నట్లు" తనకు నిజంగా తెలీదా...

నాన్న వరద ప్రాంతాల పర్యటనకు నిన్ననేకదా వెళ్ళింది.

అమ్మకూడా...తను చేస్తున్నపనే ఛీ,ఛీ...

తనామెకు వారసుడా...

"టాక్సీ వచ్చిందిసార్"...

అడుగులో అడుగువేసుకుంటు గదిలోకి వెళ్ళాడు.

"నువ్వు వెళ్ళిపో సరోజా" అన్నాడు.

"నీవు మరి"

"కొంచెం ఆగివస్తాను" డబ్బుతీసి యివ్వబోయాడు. వద్దన్నట్లు తలూపింది. సన్నగా నవ్వింది.

"మరల ఎప్పుడు కలవటం" అంది.

మనస్సు దిగులు పడ్డది. ఉత్సాహం కలుగలేదు. ఇంకవద్దు అందామనుకున్నాడు. "నాల్గురోజులు తర్వాత" అనిమాత్రం బయటకు అనేశాడు, ఆమె వెళ్ళిపోయింది. ఒకసంబంధం చీకటితో కలసిపోయింది.

తలుపు వేశాడు నిద్రపోవాలన్న యత్నం. నిద్రరాదు. ఏదో కుమిలింపు. ఎప్పుడు నిద్రపట్టిందో తెల్లవారింది.

బాయ్‌లు హడావిడిగా కాఫీలు, ఫలహారాలు చేరవేస్తున్నారు గదుల్లోకి.

బాయ్‌నిపిల్చి కాఫీ తీసుకురమ్మని చెప్పాడు.

ఇంటికి పోబుద్ధికాలేదు. తనకి మామూలుగా అమ్మాయిల్నిచూస్తేనే ఆలోచన్లు వస్తయ్. ఇప్పుడు అమ్మను చూసినదగ్గరనుంచీకూడా ఆలోచనలు తెగటంలేదు. తను ఇన్నాళ్ళు అమ్మాయిలతో తిరిగినా ఏదో దొంగతనంగా, సరదాగావుంది. ఒక పెద్ద

పనిని చేస్తున్నానన్న ధైర్యం. మరి ఆపనే యిప్పుడు అమ్మచేస్తోందని తెలిసినప్పుడు బాధగావుంది.

రోడ్డుమీద నడుస్తున్నాడు. టాక్సీలోపోతే...

అందరూ అనుకునేది నిజమన్నమాట. అవును. అమధ్యకొన్ని పత్రికలుకూడా వ్రాసినవ్. అంటే నాన్న రాజకీయ వైకుంఠపాళిలో అమ్మ ఒక నిచ్చెనా? ఒకవేళ నాన్నకుతెలియకుండా అమ్మ యిలాచేస్తోందేమో అది సంభవంకాదు. తనకు బుద్ధితెలిసినప్పటినుండి దూరంగావుండి చదువుకున్నాడు. కావాలనే దూరంగాఉంచారా?

అమ్మ యెవరితో యీరోజు హోటల్లో గడిపింది? పెద్దనాయకుడెవ్వరూ యీ ఊరు వచ్చినట్లులేదే! ఎవరన్నా పెద్ద వ్యాపారవేత్త వున్నాడేమో?... అందుకనేనా నాన్న వరదప్రాంతాల పర్యటనకు వెళ్ళింది. వేగంగానడవటం మొదలుపెట్టాడు. ఏయ్ టాక్సీ. టాక్సీ వెళ్ళిపోయింది. కసిగా ఇంకావేగంగా నడవటం మొదలుపెట్టాడు.

ఎండ నెత్తిమీదికివస్తోంది. తనకు గమ్యంలేదు. జనం మెల్లమెల్లగా చిక్కబడుతున్నారు రోడ్లమీద. ఇంకొంచెం ముందుకుపొయ్యేసరికి జనం యెక్కువయ్యారు. అక్కడ పోలీసులేదో బారునుతీరి జనాన్ని ముందుకురాకుండా అడ్డగిస్తున్నారు. ఆఅడ్డుకట్టమూలంగా జనం అక్కడ ఆగిపోయిన ప్రవాహంలాగా పైకిపొంగుతున్నారు. కేకలు వేస్తూ, ఈలలువేస్తూ తోసులాడుకుంటున్నారు: ఎందుకింతజనం యిక్కడవున్నారు. తను కాలేజీలో సమ్మెచేసినప్పుడు యిట్లాగావుండేది. అక్కడనవ్వుతూ తుళ్లుతూ నినాదాలు చేసేవాళ్ల ఇక్కడకొంతమంది నవ్వుతూ అరుస్తున్నారు. చాలామందికి ఎందుకు నినాదాలు చేస్తున్నారో తెలిసినట్లులేదు. చాలా నిర్వికారంగా వున్నవ్ వాళ్ళ ముఖాలు. ఎవరో ముందువరసలో అరుస్తూ మిగతాజనాన్ని అనిపిస్తున్నారు. "మాకోర్కెలు" అలాగా ఎవరు వారికోర్కెలు తీర్చడంలేదు? ప్రభుత్వమా?... "మంత్రులురాజీనామా చేయాలి" ప్రభుత్వమంటే మంత్రులా? అయితే నాన్నకూడా...అరే నాన్న పేరుకూడా విన్పిస్తోందే! డౌన్! డౌన్! నాన్నని అడగాలి. తను యిన్నాళ్లూ ఇవన్నీపట్టించుకోలేదు. అమ్మాయిలు! సినిమాలు, చదువులు, బార్లు... తప్ప తనకివేమీ తెలియవు. ఇంతబాగుంటుందా జనంలోకలిస్తే జనం ఒకరినొకరు తోసుకుంటున్నారు. వెనకాలే తమవెంటవస్తున్న పోలీసులను అపహేళనచేస్తున్నారు. ఎంతధైర్యం. జనంలోకలిస్తే ధైర్యంవస్తుందా! ముందు జనం ఆగిపోయారు. వెనక జనం ముందుకునెట్టుతున్నారు. కేకలు, ఈలలు, జనంలో ఉద్రేకం.

అమ్మో! జనం పరిగెత్తుతున్నారు. తాను మధ్యలో చిక్కుబడి పొయ్యాడు. అంతా గందరగోళంగావుంది. టాక్సీలోపోతే బాగుండేది. లాఠీచార్జీ జరుగుతోందా!

అమ్మ యిప్పుడెలాగ, తాను కిందపడిపోయ్యాడు. ఒకలావాటి పోలీసువాడు లాఠీ తీసుకొని తనపై పడబోతున్నాడు. తన నెత్తిమీద లాఠీతో... అబ్బా... లారీలో ఎక్కిస్తున్నారు తనని... పోలీస్ స్టేషన్ వచ్చినట్లుంది.

గాయపడినవాళ్ళని చిరునామా రాసుకొని ఆసుపత్రికి పంపిస్తున్నారు. బాధగా వుంది. కణతలు మండుతున్నయ్.

పేరు చెప్పాడు, చిరునామాకూడా చెప్పాడు. సబ్ఇన్స్పెక్టర్ కంగారు పడిపోయ్యాడు. అతడి పై ఆఫీసరుకామాల్ను అతన్తోచెప్పాడు. ఇంటికి ఫోన్‌చేశారు. తనని వేరేకార్లో ఆసుపత్రికి పంపించారు స్పెషల్‌వార్డ్‌లో తను పడుకున్నాడు.

ఇంకో పది నిముషాల్లో అమ్మ వస్తుందట. అంటే యింట్లోనే వుందన్నమాట. పగలేగా వుంటుంది!

నొప్పిగావుంది. తను ఈ స్థితిలోవుంటానికి అమ్మే కారణం. జ్వరంవచ్చినట్లుగా వుంది.

దూరంగా అమ్మమాట వినిపిస్తోంది. ఆవిడముఖం ఎట్లాచూడడం.

"రాజూ ఎలావుంది."

"ఫరవాలేదన్నట్లు" తలూపేడు.

ఎక్కడికి వెళ్ళావు రాత్రి నువ్వు. ఆ జనంలో యెందుకున్నావు. మన కారు తీసుకొని వెళ్ళలేకపోయావా!

నొప్పిగా వుందన్నట్లు బాధగా మూలిగాడు. అయితే అమ్మ తమకారులోరాలేదా హోటల్‌కి. ఒకవేళ తనని చూసిందా హోటల్లో. నిజంగా, తనకు దెబ్బతగిలిందని బాధపడుతోందా! చెడుగా తిరిగే తల్లులకు బిడ్డలమీద ప్రేమ వుంటుందా!

"నాన్నగారికి ట్రంక్‌కాల్‌చేశాం"

"సీరియస్‌గా వుందని తెలియపరచవలసినవాళ్ళకి తెలియపరచాం" అన్నట్లుగా వుంది ఆగొంతు అనుకున్నాడు.

గాయం విషమించి తను చచ్చిపోడుగదా! తను చచ్చిపోతే యెవరు బాధ్యులు. ఒకళ్ళు చచ్చిపోవటానికి యింకొకళ్లు బాధ్యులుగావుంటారా. రహస్యంగా అమ్మ సంతోషిస్తుందా? అయినా తను అనామకంగా చచ్చిపోడు. ఇందాకా జనంలోకలిస్తే యెంత బాగుంది! అంతమంది జనానికి తను నాయకుడైతే వాళ్ళకోర్కెలు తను తీర్చగలిగితే అడ్డుగావున్న వాళ్ళందరినీ ఏరేస్తాడు తాను!

అయినా ఎందుకింత కసి తనకు. అమ్మ తిరుగుబోతుఅయితే ఎందుకు తనకు కోపం. తను యెంతమంది పెళ్ళయిన ఆడవాళ్ళతో...

ఆసుపత్రి మందులవాసన తనకిష్టంలేదు. ఎప్పుడూ చావు బ్రతుకుల మధ్య సంఘర్షణ జరుగుతూవుంటుంది యిక్కడ. శరీరంతో వ్యాపారం కొంతమందిచేస్తే చావుతో వ్యాపారంచేస్తారు డాక్టర్లు. తను యింకా కొన్నాళ్ళలో ఇంజనీరు అవుతాడు. తనుకూడా వ్యాపారంచెయ్యాలికామాల్ను. ఎవరితో...

మరునాడు దినపత్రికల్లో తనపేరు పెద్ద అక్షరాల్తో ఫలానా ఉద్యమంలో... గారి కుమార్డు గాయపడినపైనం. తను గొప్పవాడైనాడా?

ఇన్నాళ్ళూ ఈ పీడితమానవులగురించి యెందుకు తను ఆలోచించలేదు. ఈవిషయాలు తనకు తెలీవుఅంటానికి వీలులేదు. ప్రజలు నరకం అనుభవిస్తున్నారు అని తెలుసుకోటానికి ఒక ప్రత్యేక ప్రయత్నం చేయనవసరంలేదు. ఈ దౌష్ట్యాన్ని ప్రతిఘటించాలి. తాను విప్లవకారుడా? తను ఏదోఒకటి చెయ్యాలి.

తను అమ్మకేగాదు. నాన్నకుగూడా వారసుడౌతాడు.

తనవాన్నేనా?

— • — • —

"ప్రజలు మరణించాలి"

అంత నిషాలోనూ ఎంతో కసిగా అన్నాడు రాజు.

ఎదురుగా సోఫాలో కూర్చొన్న సరోజ నిశ్శబ్దప్రార్థనలో వున్నట్లు ఏమీ మాట్లాడలేదు.

"అసలు తప్పంతా ప్రజలదే! వాళ్ళని హత్యచెయ్యాలి" చేతులు జిలజిలలాడుతున్నయ్యేమోనన్నట్లు మెటికలు విరిచాడు. "అయినా ఒకళ్ళు చంపటం ఎందుకు ప్రజలను. రోజూ చస్తునేవున్నారు. రైలు ప్రమాదాల్లోనూ, వరదల్లోనూ, పోలీసుకాల్పులలో, ఆకలితోనూ" తనలో తను గొనుక్కున్నాడు.

ఈ రాజకీయ నాయకులు, ఈ మూఢమతాచార్యులు వంచితులని, దగుల్బాజీలని ప్రజలు ఎందుకు తెలుసుకోరు. బహుశ ప్రజలుకూడా అటువంటివాళ్ళేనేమో? లేకపోతే నాయకుల సమావేశాలకూ, సభలకూ జనం తండోపతండాలుగావెళ్ళి వాళ్ళుచెప్పే బూటకాన్నంతా జీర్ణించుకున్నట్లు మాట్లాడకుండా యిళ్ళకు తిరిగివస్తారు. ఇటువంటి ప్రజలకు విప్లవాలెందుకు? అసలు ప్రజలంటే ఎవరు?

జి.వో.లు: ఎస్.ఆర్.లు గురించి గంటలతరబడి మాట్లాడుతూ అప్పుడప్పుడు బల్లలకింద చేతులుచాస్తూ ప్రతి సంవత్సరము భార్యకు కడుపుని ప్రసాదిస్తూ, పేపరు హెడ్‌లైన్సు చదివి రాజకీయాలు చర్చించే గుమస్తా యింటలెక్చువల్సుకూడా ప్రజలేనా? లేక.

తల్లిదండ్రులకు తెలీకుండా కాలేజీ జీతాలు బదులు ఆడబ్బుని బార్‌లోతాగుతూ, తాగినతర్వాత మెరపకాయ బజ్జీలు తింటే బాగుంటుందో లేక కోడికూర్మా బాగుంటుందో అని నిష్ఫలంగా చర్చిస్తూ, చెత్త సినిమాలుచూస్తూ అంతకన్న చెత్తగా మాట్లాడుతూ ధనాన్నీ,క్షణాల్నీకాలుస్తూ బతికే ఈ విద్యార్థియువకులా ప్రజలంటే? లేక

ఆకలిమీద, దారిద్ర్యంమీద విప్లవ గీతాలువ్రాస్తూ తాగుతూ, తూలుతూ నోటికి వచ్చిందల్లా కవిత్వమనీ, వాదిస్తూ బ్రోకర్‌తో ఫలానా కాలేజీకర్ల్ కావాలి ఈ రాత్రికి అని అఘోరించే ముందుచూపు రచయితలా ప్రజలంటే...

నిజాయితీలేని రాజకీయ నాయకులకన్నా యీ అదృశ్య శాసనకర్తలు, గుమస్తా మేధావులు...వీళ్ళు... వీళ్ళని హత్యచెయ్యాలి.

ఎక్కడ మొదలుపెట్టాలి ఈ సర్పయాగం?

ఎర్రటి డిమ్‌లైట్లు వెలుగుతున్న 'బార్'లో కూర్చొని ఆలోచనల ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతున్నాడు రాజు. ఉద్రేకపడి పోతున్నాడు. ప్రజలరక్తంలాగావుంది తాను తాగే ద్రావకం.

"ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావ్"అంది సరోజ.

"ఊ......"అంటూ కొంత సంబాళించుకున్నాడు.

"చూశావా ఈ న్యూస్‌పేపర్" మీ నాన్నగారు......పట్టణంలో గాంధి శత జయంత్యుత్సవాలు ప్రారంభించారట.

ఏమని మాట్లాడారో, గాంధిగారి బ్రహ్మచర్యం, హరిజనోద్ధరణా, అంతేనా"

"కరెక్టుగా ఊహించావ్"

అందులో ఊహించటానికి ఏమీలేదు. నాయకులు ఒక్కొక్కసీజన్లో ఒక్కొక్క విషయం గురించి మాటాడుతారు. ఇప్పుడు గాంధీసీజను. ఒక్క ఇడియట్‌గురించి, పదిమంది ఇడియట్స్ మాటాడటం, చిన్నగానవ్వేడు.

హరిజననాయకులైతేనేనాన్న, పంక్తిభోజనంచేస్తాడు, అధికారంలేని హరిజనులే అంటరానివాళ్ళు. నాయకత్వం, అధికారం, డబ్బు, హోదావుంటే కులమతాలు రద్దు ఆశ్చర్యం! ఈ హరి జనులుకూడా తెలుసుకోరు. తమ సంక్షేమానికి నాలుగుఉద్యోగాలు

యిప్పిస్తే మాట్లాడకుండా పడివుంటున్నారు తమకు పూర్తి సంక్షేమం చేకూరినట్లు. మొన్ననేకదా హరిజనబాలికల హాస్టల్లో యిద్దరాడపిల్లలకు కడుపుఅయితే నాన్న హరి జన నాయకుణ్ణి రక్షించింది.

గాంధీగారి పుణ్యమాఅని హరిజనోద్ధరణ ఒక వ్యాపారంగా మారింది.

ఎదురుగావున్న గ్లాస్‌ని పూర్తి చేశాడు.

"డ్రింక్ నీ తలకి బాగా యెక్కింది." నవ్వుతూ అంది సరోజ.

సమాధానంగా మరికొంచెం పుచ్చుకున్నాడు.

ఒక్కసారిగా లేచినుంచున్నాడు. "నేను వెళ్ళాలి. మరల రేపు కలుస్తాను." అంటూ స్ప్రింగ్ డోర్స్ తెరుచుకొని బయటకువచ్చాడు. టాక్సీకోసం రోడ్డుమీద నిల బడ్డాడు. తానెప్పుడు తల్లిని ద్వేషించాడు. తనని చిన్నతనంనుంచీ దూరంగావుంచారు. ఎవరిదగ్గరో తాను పెరిగాడు. అందుచేతనే చెడ్డఅలవాట్లన్నీ నేర్చుకున్నాడు. అడ్డమైన ఆడవాళ్ళతో తిరిగాడు. ఏమైనా యింకొకళ్ళమీద కసి తీర్చుకోవడంలో యెంత ఆనందముందని!

టాక్సీ మెల్లగా పోతోంది. టైమ్ ఎంతఅయిందో.

సినిమాహాళ్లు, పోస్టర్లు వల్పబడ్డజనం రోడ్లమీద వెలుగునీడల్లోకి తప్పుకుంటు న్నారు. లెవెల్‌క్రాసింగ్‌దగ్గర టాక్సీ ఆగింది. రైలు అతివేగంగా వెళ్ళిపోయింది. ఇంటికి చేరాడు. దర్వాన్ టాక్సీని ఆపాడు. లోపలికి తొంగిచూశాడు. గుర్తించి నట్లుగా గేటు తీశాడు.

హాలులో సోఫాలోకూర్చున్నాడు. అమ్మ యింట్లోలేదు. ఎక్కడికో మహిళా సంఘ ప్రారంభోత్సవానికి వెళ్ళిందట. రాత్రి పదిగంటలయింది. ఈ మహిళాసంఘాలు ఖరీదయిన డబ్బున్నఆడవాళ్ళ తమకాలక్షేపంకోసం యివన్నీ స్థాపించి ప్రజాసేవికలుగా చలామణీ అవుతున్నారు.

ఇన్నాళ్ళూ మంచో, చెడో మన సంస్కృతికి వారసులు ఆడవాళ్ళు. ఇప్పుడు వాళ్లు మగవారితో పోటీపడుతున్నారు. యితరులను అనుసరించటానికే, సంఘాన్ని పీడించటానికి. ఇంక ఫరవాలేదు రెండువేల వేలకుక్కలు అంతరించటానికి ఎక్కువ రోజులు పట్టదు. విప్లవానికి నాంది యిదా?

మెల్లగా నిద్రపట్టింది.

తను కొండదిగుతున్నాడు. వెనకాలనుంచివచ్చి ఎవరో తనచేతినిపట్టుకున్నారు. తోటవేపు చీకట్లోకి తీసుకొనివెళ్ళారు. గాలికి చెట్లు కదిలినయ్. మంచు పడుతోంది,

తన చేతిలో ఆమెచెయ్యి వణుకుతోంది. చుట్టూ నిశ్శబ్దం. ఛాతీవరకు ఎత్తయిన గడ్డిలో నడుస్తున్నారు. అమ్మో పాములు వుంటయ్యేమో? చేతులు పెనవేసుకొన్నయ్. కోయిలలు కూస్తున్నయ్. ఏదో గుండె జలదరింపు. ఆమె తన కళ్ళను ముద్దుపెట్టుకుంది. ఎక్కడో దూరంగా గంటలు, నదీప్రవాహం చప్పుడు.

మెరపు మెరసింది, కళ్ళు తెరిచాడు. అమ్మవళ్లో పడుకున్నాడు తను. అమ్మ తనజుట్టులోంచి వేళ్ళు పోనిస్తోంది. గడ్డిలేదు. యూక్లిప్టస్ చెట్టుకిందవున్నారు తాము. హాయిగావుంది. తనెక్కడికో పరిగెత్తుతున్నాడు. ఎవరో తరుముతున్నారు. ఆసోఫా మీద ఎవరుపడుకుంది? కదుల్తోంది. అడవినడుమ పెద్దగుట్ట పై భాగంలోనుంచున్నాడు. జలపాతం తాలూకు తుంపరలు తనపై బడుతున్నయ్. చలి, అప్పుడప్పుడు లోయలోని రైలుకూత వినిపిస్తోంది. సరోజ వెల్లకిలా పడుకుంది. అమ్మ ఏదీ? సరోజ ఎందుకుంది? ఆమె అటుచూపించింది. నీలిరంగులోయలో అమ్మవడిలో... ఎవరు? ఆమెప్రియుడా? కాదు! కాదు! అసంభవం! అరుస్తూ పరిగెత్తుతున్నాడు. సరోజ విరగబడి నవ్వుతోంది.

ఛీ తనతల్లి...పలుగాకీ...నీచమైన అర్థరహిత కామవాంఛ తను క్షమించడు. ఎంత వంచన. అమ్మో రైలు వస్తోంది. వాళ్ళదగ్గరకు ఎలావెళ్ళటం. అమ్మో తను పట్టాలమీద వున్నాడు. రైలు వేగంగా తనమీదకు వస్తూంది. తనని చంపేస్తున్నారు. రక్షించండి రక్షించండి.

పోర్టికోలో కారు ఆగిన చప్పుడు. అమ్మ వచ్చిందా! అమ్మ గదిలోకి వెళ్లాలి! ఈ వేళప్పుడు తను అమ్మగదిలోకివెళ్తే.

"ఎమిటి రాజూ"

ఎట్లాచెప్పాలో తెలియటంలేదు. ఎక్కడ ప్రారంభించాలి.

హోటల్లో చూసినదగ్గరనుండా?

"ఏమిటిరా?"

నువ్వు నాన్నకుచేసే సహాయంలాంటిదే నాకూచెయ్యాలి.

"ఏమిటిరాజూ నువ్వు మాట్లాడేది?"

"నాన్నకుచేసే సహాయంలాంటిదే నాకూచెయ్యాలి."

"సహాయం ఏమిటి"

నాన్నకు ఉపయోగపడుతున్నట్లే, నీ శరీరాన్ని అమ్మి.

"నీకు మతిచెలించిందా ఏమిటి ఆ పిచ్చి వాగుడు"

ఏడుస్తూంది. తనకి జాలేసింది. ఆమెను ఓదార్చాలని అనిపిస్తూంది.

"ఏమిటి మీదిమీదికివస్తున్నావు. చంపుతావా నా కడుపునబుట్టి......"ఆమె ఏడుస్తునేవున్నది.

అవును తనని కని, పెంచింది. ఒక చిన్న కణం. తరువాత పురుగంత. ఒక ఉసిరికాయప్రమాణం, రోజురోజుకీ పెరిగి పెద్దదవుతుంది. చివరకు ఒకరోజు రక్తం మడుగులో తను కళ్ళుతెరచి వుంటాడు. నీరసంగా అమ్మ... సంతోషించి వుంటుందా... తన యవ్వనం తగ్గినందుకు శపించిందో...

నాయనమ్మ అంటుండేది తను అమ్మపోలికట. బహుశః ఆరోజునుంచే తను అమ్మని ద్వేషించడం మొదలుపెట్టివుంటాడు.

కళ్ళుతుడువబోయాడు, ఆమె విదిలించికొట్టింది.

వెల్తురులో రవ్వలగాజులు ఎర్రటి కిరణాలు చిందించినాయ్.

"అమ్మా ఎటూ నువ్వు చెడిపోయావ్. నేను చెప్పినట్లు ...ఆయనను వలలో వేసుకొని, మేము చెప్పినచోటుకు తీసుకొనిరా... మేము ఆయనను... ఆయన లేక పోతే యిక్కడ రాజకీయాలు చిందరవందరై పోతాయి. అదేమాకు కావాల్సింది. విప్లవం తీసుకురావాలి. ఈ సహాయం నువ్వు తప్పక చెయ్యాలి" ఒక్కగుక్కలో అప్పచెప్పాడు.

"నామీద పట్టించావేమిటి తాగివచ్చి, యిష్టంవచ్చినట్లు పేలుతూ...కన్నతల్లిని పట్టుకొని ఎట్లాటి మాటలంటున్నావు! రాక్షసుడా దేవుడు నిన్ను నాశనంచేస్తాడు" అంది ఎక్కిళ్ళమధ్య.

తనారాక్షసుడు? "నువ్వేరాక్షసి శూర్పనఖజాతి నీది. దేవుడు నన్ను నాశనం చేస్తాడా? దేవుడెప్పుడో చచ్చిపోయాడు. పురాణ రాముడు, లక్ష్మణుడు, కృష్ణుడు పిరికివాళ్ళు. అసలువాళ్ళందరూ బూటకం. శూర్పనఖను చంపకుండా వదిలిపెట్టారు. అందుకనే నీలాంటివాళ్ళు యింకా పుడుతున్నారు. బ్రతుకుతున్నారు. వాళ్ళకిబలంమీరే. ముందు మిమ్మల్నిచంపాలి. ఈ మారణహోమం నీతోనేమొదలు.

"కన్నతల్లిని చంపుతావా? ఇంత కిరాతుడివా! నీకు దణ్ణంపెడతాను. నీ కాళ్ళు పట్టుకుంటాను. ఆ పిస్తోలు తీసెయ్."

పాపం చావులంటే మనిషికి ఎంతభయం!

ఆమె అరుస్తూ పరిగెత్తబోయింది. బెడ్‌లైట్ క్రిందపడింది.

చీకటి, చేతులు జిలజిలపెడుతున్నాయ్. పిస్తోలు పేలింది, ఆమె అరచింది. పిస్తోలుగుండు తగిలిందా! అయ్యో చచ్చిపోయిందా? రక్తంమడుగులో పడివుందేమో. అయ్యో చీకటి, తను తప్పించుకోవాలి. తను పట్టుబడతానేమో. వాకిలిఎక్కడవుంది.

—"లీపారియా"

ప్లస్ అండ్ మైనస్

అబద్ధంలోని మజా నిబద్దిలో లేదు
అద్దంలో బిగించిన అందం యదార్థంకాదు
తిమిరంలోనితీపి, భ్రమకలిగించే రిష్కు
అజ్ఞానంలోని ఆహ్లాదం, మౌఢ్యంలోని గాఢనిషా
వెలుగులో బుద్ధిలో చైతన్యంలోరాదు-
సముద్రంలో నీటిచుక్కలు ఆవిరై మేఘాలై
సాంద్రమై ఘర్షణకు వర్షమై పన్నీటిచుక్కలు అవిరై ...
పాఠంవిన్నరోజు గుండెఝల్లుమని కన్నీటిచుక్కలుఆవిరై ..
వానదేవుడు సిగ్గుతో బిక్కమొహంతో సాక్షాత్కరించినరూపం
జ్ఞానదీపం వెలిగించిన చేయి అన్యాయంచేసిన అనుభూతి
కలవారికోడలు కంచికామాక్షికి కలరా తగిలి ఇలపై
వీలైన వైద్యంచేయించి, చివరికి దేవుడికి నైవేద్యంపెట్టి
ఇల్లూ ఊరు ఏకమై ఏమిటీఘోరమని తలబోస్తుంటే
'మందులేకాని ప్రాణాలుపోయలేరన్న' భయంకర సత్యం ప్రకటించిన బామ్మ-
ఆకలితో రోజూవచ్చే బికారి సౌమ్మసిల్లి రోడ్డుపై మోటారు
సైకిల్‌తో బలం పోల్చుకొని గాయాలు మిగుల్చుకుని ఆస్పత్రిలో
పోయాడన్న పుకారునుండి వారంలో బయటపడి ఆకలితో రోజూ...
వాడికి భూమ్మీద నూకలున్నయిరా బోసిగానవ్విన బామ్మ—
చంటివాడికి జలుబుచేసి ఊపిరాడక జీవన్మరణ ప్రాంగణంలో
కొట్టుమిట్టాడుతుంటే డాక్టర్ కోసం నోరుఊరుచేసుకపోరిన భార్య
వంతపాడిన బామ్మ

బామ్మా భూమ్మీదనూకలేఉంటే డాక్టరెందుకని అడగాలని నోటిదాకవచ్చి
మాటరాక, కన్నీటితోకరిగి, లోనుండో అదృశ్యశక్తి కుదిపితే పరుగెత్తినవైనం

పాతికేళ్ళకి పైగా పండిన పాపా(యి)రావుకి యు.డి.గా ప్రమోషలేక
పాతికేళ్ళునిండని ప్రసాద(ం)రావుకి గుడ్డిగా సెలక్షన్‌రాగా
చిత్రం బోధపడక చిత్తంకుదుట పడక సతమతమవుతుంటే
'పన్జేయడమేనీవంతు, ఫలితం...(?)...కర్మసూత్రంతో శాంతింపచేసినశర్మ-
ధర్మసూత్రం నల్లమందు మోతాదుకి మించి రాత్రింబవళ్ళు శవసేవజ్జేసి అలసి
"నుదుటిరాత" టానిక్‌తో ఎప్పటికప్పుడు ఉత్సాహం నింపుకుంటూ
బలంపుంజుకుంటూ, విధివశాత్తు
బుద్ధి వక్రించి ఓ దుష్టక్షణం ప్రమోషన్‌గీతుంటే పన్జేయకపోతే నేం
క్రూరాలోచనవచ్చి, తక్షణం ఆచరణలో పెట్టి, తత్ఫలితంగా
బ్రతుకు తెరువుకర్వయిన పండువేదాంతి ఉదంతం-

నిన్న మొన్నటి విషయం చంద్రుని మీద మనిషిగెంతిన రోజు
మనస్సుపిచ్చి సంబరంతో కేకలు వేస్తుంటే, మెదడులో భయభయంగా
నక్కిన 'వినాయకుడి బొజ్జ, తారతో రొమాన్స్ కథలు, నన్నో
వెర్రి వెధవ్వని సవాలుచేస్తుంటే, అబ్బా ఏంపాపం చేశానని నాకీవ్యథ
సౌకర్యం పెరిగి సుకుమారత్వం సోకి ఆరోగ్యం హరించుపోతుంటే
విజ్ఞానం ఎదిగి విశ్వాసాన్ని వివస్త్రచేసి ఆనందం దోచుకుంటుంటే
నమ్మకాల రమ్యహర్మ్యాలు కర్మశాస్త్రం మాయమర్మాలు కళ్ళఎదుటే
తేలిపోతుంటే
పాపం నిన్నటి నన్నుతో రేపటినన్ను పోల్చుకుని సిగ్గుతో బుగ్గయిపోతుంటే
భగవన్ - ఎందుకిచ్చావీ మనిషిజన్మ మంటలు.రగిలే వేదన
నాన్న - ఎందుకు చదివించావయ్యా నన్ను గుండెలు పగిలే రోదన

—గిరీశం.

కష్టజీవి ప్రశ్నలు

[ఇది. సుప్రసిద్ధ జర్మన్ నాటకకర్త, కవి. సాహితీవేత్తలయిన బెర్టోల్ బ్రెక్ట్ రాసిన కవిత. ఇది. మన మహాకవి శ్రీ శ్రీ రాసిన "దేశచరిత్రలు" కవితలో కొన్ని భాగాల్ని పోలివుంది. సాహిత్య చరిత్రలో ఇలాటి విశేషమైన సామ్యాలు లేకపోలేదు. బ్రెక్ట్ రాసింది సుమారు 1930 ప్రాంతాల్లో, శ్రీ శ్రీ రచన 1938 లో.—అను॥]

తేబిస్ నగర సప్త ద్వారాలు
నిర్మించిన వారలెవరు ?
రాజు లేనని చెపుతాయి గ్రంథాలు !
ఓహో ! కొండలు తొలిచి
బండలు చేర్చింది రాజులా ?!

పలుమారులు రూపు మాసిన బాబిలన్‌కు
పదే పదే రూప మిచ్చిన శిల్పులెవరు ?

సుందరతమ స్వర్ణ ఖచిత 'లేమా'
లో వాసించిన వారలెవరు చెప్మా ?!

కట్టడాలు పూర్తయిన 'చైనాగోడ' పై
సాంధ్యరాగం అలుముకొన్నప్పుడు
కట్టకడపట కూలీలు తలదాచుకుందెక్కడ?

విజయ సంకేతాల తోరణాలతో
నిండిన రోము నగరపు నేతలెవరు ?
విజేతలైన సీజర్లా ?
'పాపర్ల'యిన సామాన్యులా ?

కీర్తి మూర్తిగా వర్ధిల్లిన బైజాంటియం
లో వున్నది ప్రాసాదాలు మాత్రమేనా?
అయితే మరి సామాన్యుల జీవన మెక్కడ?!

ఒకనాటి కాళరాత్రి సాగర సన్నిధి
చేరిన అట్లాంటిస్ విన్నది,
కాలగర్భాన చేరుతూ
బానిసలు చేస్తున్న హాహాకారాలు!

తోడులేకుండా ఇండియాను
అలెగ్జాండర్ ఒక్కడే సాధించాడా!
గాల్‌ను పాదాక్రాంతం చేసుకొన్నప్పుడు
సీజరుప్రక్కన ఒక్కవంట పుట్టికూడా లేడూ?!

నట్టినడి సంద్రాన మునుగుతున్న యుద్ధనౌకలు
స్పానిష్‌రాజు ఫిలిప్ పెట్టాడటగావుకేకలు!
మిగతా వాళ్ళవి కావు ఆర్తనాదాలు!!

ఏడేండ్ల యుద్ధంలో విజేత ఫ్రెడరిక్కట
ఇంకెవ్వరికీ లేదు అలాచెప్పుకునే హక్కట!
ప్రతి పుస్తకంలోను ఎవడో ఒకడు విజేతట
మరి వారి విందుగుడుపుల వంటవార్వెవరట!

ఒక్కోదశాబ్ది కొక్కోఘనుడు
మరి అందుకు మూల్యం చెల్లించినవాడెవడు?

ప్రకటనలకేం కొల్లలు
ప్రశ్నలకులేవు ఎల్లలు!

మూలం :
బెర్టోల్ బ్రెక్ట్

స్వేచ్ఛానువాదం :
ఎ. బి. కె.

జైళ్ళ నోళ్ళు తెరుచుకున్ననాడు

మాస్కో మౌసోలియంలో
గాఢ సుషుప్తిలో మునిగివున్న వ్లాడిమిర్ లెనిన్
నిద్రా భంగం కలగజేస్తోన్నందుకు క్షమించు
నా యీ లేఖ నొక్కసారి తిలకించు.

అన్ని దేశాల్లో వలె మా ఇండియాలో కూడా
నీ శత జయంతి ఉత్సవాలు జేశాం
ఇన్నేళ్ళుగా నే కన్నవీ విన్నవీ నీకు
విన్న విద్దామని ఈ సందర్భంలో నేనిది రాస్తోన్నా.

మాపటి చీకటి పోగొట్టి రేపటి వేకువ చూపెట్టి
మరో ప్రపంచ సృష్టికి బాటలు వేసిన
మానవ విముక్తి దాతా పీడిత జాతుల నేతా
నా జాతి జనుల కడగళ్ళను గూర్చి కొంచెం విను.

శ్రామికవర్గ అంతర్జాతీయతకి సలాం గొట్టినా
చీకూ చింతాలేని జీవితాల్ని
సోవియట్ ప్రజలు గడుపుతోన్నారని భావిస్తాను
మా దేశంలో మేమూ క్షామమూ క్షేమంగానే వున్నాం:

ప్రాతఃకాలానే లేసి తలారా స్నానం జేసి
మడిగట్టుకొని వెంకన్నకి దీపారాధన జేసి
కాళ్ళకి పసుపూ గొంతుకి గంధమూ పూసి
కోరికల గుర్రాలపై నిరంతరం స్వారీజేస్తొన్న నారీమణులు.

క్రికెట్ మ్యాచి కామెంటరీలూ జేమ్స్‌బాండ్ పిక్చర్లూ
కాబోయే పెళ్ళికి రాబోయే కట్నాలూ
కాలహరణం కోసం చతుర్ముఖ పారాయణాలూ
మరో ప్రపంచం మెరగని భావి భారత వీరులు!

గాజు కిటికీల గుండా గంజిలేనాళ్ళ బతుకుల్ని చూస్తో
రాజుకొంటోన్న నిప్పుకి నిరర్థక వ్యాఖ్యానాలు జేస్తో
సర్వేజనా సుఖినోభవంతంటూ తేపుతూ
మేతావులే ఎంతో మేలనిపించే మేధావులు :

నంగిపూజకీ దొంగభక్తికీ వొంగొంగి సలాములుజేసే గులాములు
పైసా తప్ప మరోధ్యాసలేని కాసు చేతులోని దాసులు
గుండు గొరుగొడు దేవుళ్ళ పూజార్లు — స్వాములవార్లు
యజ్ఞవాటికలో మొగాళ్ళని ముద్దెట్టుకొనే అనంతభగవాన్లు

నలభై వేల తులాల వెండితో
గోవింద రాజ స్వామికి రజిత రథం
గుండు గొరుగుడు దేవుడి గర్భగుడి
రెండవ ద్వారానికి బంగారు పూత.

కొండమీదవున్న బీబీ నాంచారి మొగుడికి
వజ్రవైఢూర్య గోమేధిక పుష్పరాగ
మరకత మాణిక్యాదులు పొదిగిన
కర్ణకుండలాలూ హస్తభూషణాలూ.

ఏడాదికి అయిదుకోట్ల ఆదాయం గడిస్తో
కోటి రూపాయల ఆభరణాల్తో భోగం ముస్తాబయ్యే
మా వెంకటేశ్వరుడికంటె కోటీశ్వరుడైన దేవుడు
ఈ భూమండలంలో మరోడు లేడు.

దోపిడీ పాలకవర్గాలు పేదాళ్ళ దృష్టిని
భీకర దారిద్ర్యం నించి మళ్ళించేందుకి
దేవుళ్ళ పేరిట దిష్టిబొమ్మల్ని సృష్టించి
నిస్సిగ్గుగా వాటికి శవాలంకరణ జేస్తారని
మాక్సింగోర్కీ చెప్పిన మాటలు
నేటికి మేం మరిచిపోలేములే.

దేశవాళీ జార్లనీ చోర్లనీ పుకార్లనీ
జనరంజకంగా ప్రచారం జేస్తో

ఘన స్తన జఘన జవ్వనుల ముఖచిత్రాల్తో
మేకప్ జేసుకొంటోన్న నేటి శతాధిక వారపత్రికలు.

సామాన్యుల మెదళ్ళు చుట్టూ ముళ్ళకంపలేస్తొన్న
గుత్తాధి పతుల గొలుసు దిన పత్రికలు
పురోహిత ధనస్వామ్య దోపిడీ వర్గాలు
సామూహికంగా పుంచుకొన్న జాతీయ వారపత్రికలు.

పీనుగలమీద కప్పే నైనుగుడ్డలు నైతం గతిలేని
కోటానుకోట్ల మా హరిజన సోదరుల
లోక భీకర నరక యాతనల్ని
శోక భీకర జీవితాల్లోని కాటిక చీకట్లని
గోనె పట్టాల్ని దుప్పట్లుగా కప్పుకొంటోన్నవారి దారిద్ర్యాన్ని
కుసుమ కోమల సదృశమైన వారి పసికందుల ఆర్త నాదాల్ని
సాహిత్యంలో చిత్రించేందుకి మా కథకులకీ కవులకీ
నవరా రచయిత్రులకీ వీసమంత తీరికనైతం లేదు.

మధ్యతరగతి అల్పిష్టి రాగద్వేషాలకి ప్రతిబింబమై
జాతి జీవితానికి పూరాగా దూరమైన నేటి రచయితలు
ఇంట్లో కుండలు డింకీలు గొడుతోన్నా మేడల్నే చిత్రిస్తారు
కుక్కిమంచంలో నల్లులు కుడుతున్నా
డన్‌లప్ పరుపులపైనే నాయికా నాయకుల్ని పండబెడ్తారు!

చావలేక బతకలేక చాలీచాలని జీతాల్తో సతమతమయ్యే
లక్షలాది ఉద్యోగులు సమ్మెచేసి జీతాలురాక సస్తొంటే
ఉగాది పచ్చడి గురించి ఊకదంపుడు వ్యాసాలూ
అభ్యంగన స్నానం గురించి పోసుకోలు గ్యాసులూ
శుక పిక కుహూ కుహూ రవాలూ పాలు పంచదార కోవాలూ
వికసిత కుసుమాల శీతల వనాలూ నవవసంత శోభలూ
చైత్రరథ పథాలూ గోచార ఫలితాలూ
పంచాంగ శ్రవణాలూ మంత్రుల ప్రయాణాలూ గూర్చి
పేజీలకి పేజీల్ని ప్రచురించే మా పత్రికా సంపాదకులు
ప్రొప్రయిటర్ల కనుసన్నల్లో మెలిగే ఎడిటర్లనీ

దోపిడీ దార్లుంచుకున్న నట విట గాయక గణికలనీ
పరాన్నభుక్కులకి లాఘాలార్జించిపెట్టే బంగారు కణికలనీ
అంతర్ముఖుడవై ఆలోచించుకొంటున్నావా మహనీయా?

శ్రామికవర్గ మానవతావాద సాహిత్యం
వెస్టెడ్ ఇంటరెస్టు గుడ్డి గుర్రాల పళ్లతోమరాదనీ
ప్రొలిటేరియన్ హ్యూమనిజాని కర్థం
పడకటింటి ముచ్చట్ల కవిత్వం కాదంటూ
మార్క్సిం గోర్కీ వక్కాణించిన నిత్య సత్యం
మననం జేసుకొంటామని మేం
నీ శత జయంతినాడు శపథం జేస్తాన్నాం.

కామధేనువుల్లాంటి మంత్రిపదవులూడిపోతే
ఊడగొట్టిన మంచంకోళ్ళమై పోతామనే దుగ్ధతో
నీతి నిజాయితీల్ని కబేళాలకి వొదిలేసి
రాజకీయ వ్యభిచారం జేస్తోన్న మంత్రి వర్యులు.

పచ్చి గుడిసేట్లుగా మారిన నేటి బూర్జువా పాలిటిక్స్‌లో
యం. యల్. ఎ. లు కొనుగోలు వస్తువులు
గ్రామ పంచాయతీలు గుడ్లవల్లేరు గొడ్ల సంతలు
సమితుల ఎన్నికల్లో వేలంపాటలు - బానిసల శిబిరాలు

పొద్దునో పార్టీజెప్పి రాత్రికి యింకోటి జేసే ఊసరవెల్లులు
నేడు మా దేశానికి నాయకమ్మన్యులు
పంచాయతీల స్థాయికి దిగజారిన పార్లమెంట్ ఎసెంబ్లీల్లో
ప్రతి నిత్యమూ కొట్లాటలూ తిట్లూ వాకౌట్లూ!

గుంటనక్కలకీ పందికొక్కులకీ
ఎర్ర నల్లులకీ గండు పిల్లులకీ
మాదేశంలో వున్నంత గౌరవాదరణలు
ఈ భూప్రపంచంలో మరెక్కడా లేవు.

ధర్మా ధర్మాలకి నిఘంటువుల్లోని అర్థాలే మారాయి
బుద్ధీ శుద్ధీ మనుషుల హృదయాలనించి జారాయి

హృదయమున్న ప్రతివాడూ నేడొక బడాచోరు
దుర్మార్గాన్ని ప్రతిఘటించేవాడు నేడు ఖూనీకోరు,

డెమోక్రసీ హిపోక్రసీల మధ్య తేడాలు తొలిగిపోతున్నాయ్
ఓటుకీ ఐదురూపాయల నోటుకీ మధ్య భేదాలు మరిగిపోతున్నాయ్
మనిషికన్నా 'మనీ'కీ మాన మర్యాదలు పెరుగుతున్నాయ్.

మందుల్లేని ఆస్పత్రులు—వల్లకాటి దిబ్బలు
జీతాల్లేని టీచర్లు—బతికున్న శవాలు
కూడులేని దేశంలో మోడులా మారిన జనం
నీరు లేక పొలాలు బీడులా మారిన వైనం

ప్రజాతంత్రం పేరిట పచ్చి నియంతృత్వం
దేశ భద్రత పేరిట దెనందిన ఘాతుకత్వం
సత్యాహింసల దేశంలో నిత్య తుపాకీ కాల్పులు!
ఇరవై యేళ్ళ క్రితం పుటిన మా స్వరాజ్యం
ఇంటింటికీ తిరిగి అడుక్కు తింటోంది

ఆ...చెప్పడం మర్చిపోయా—సిండికేటూ ఇండికేటంటూ
ఈ మధ్య మా నేలలో రెండు కేట్లు పుట్టుకొచ్చాయ్
ఒకాటి గొర్రెల్ని మేస్తే యింకోటి బర్రెల్ని మేస్తుంది
ఒకాటి యిసిక తక్కెడ—మరోటి పేడ తక్కెడ.

ఆర్థిక పరిస్థితుల సానబట్టిన కత్తులతో
అభాగ్యుల పీకల్ని నిర్దయగా కోస్తోన్నాయ్ దోపిడీ వర్గాలు-

కలిమికీ లేమికీ మధ్య
మాన్యులకీ సామాన్యులకీ మధ్య
కుచేలులకీ కుబేరులకీ మధ్య
కోట్ల కొలది దరిద్రులకీ
కొద్ది మంది పందికొక్కులకీ మధ్య
పీడితులకీ పీడకులకీ మధ్య
సామరస్యం అసాధ్యమని నువు చెప్పిన గుణపాఠం
నేటికీ సూర్యకాంతి లాంటి నగ్న సత్యం.

దోపిడీ వర్గాల కాపలా కుక్కలాంటి
ఈ బూర్జువా రాజ్యాంగ చట్ట పరిధిలో
తలనించి వేలుదాకా అవినీతి కుష్టుతో కుళ్ళిపోయిన
నిరంకుశోద్యోగ వర్గ పర్యవేక్షణలో
కూడూ గుడ్డల కోసం కలగనడం
ఆత్మవంచనతప్ప మరోటికాదు
నివురు గప్పిన నిప్పులా వుంది నేటి దేశం
సాగర మధనంలా వుంది సామాన్యుని హృదయం
కళపెళ కాగుతోన్న బాయిలర్‌లా వుంది నేటిసంఘం.

రక్తం మడుగులపై వర్ధిల్లుతోన్న
ఈ దోపిడీ వ్యవస్థని బాగుచేయడానికి
ఏ మాత్రం పనికిరాదు సంక్షేమ పెన్సిలిన్ ఇంజెక్షన్
సోషలిస్టు పొలికేకల సిద్ధపుకర ధ్వజం
ఈ కుష్టు రోగిష్ఠి పాలకవర్గాన్ని సంరక్షించలేదు
దుష్టాంగాన్ని ఖండించి శేషాంగాన్ని రక్షించేందుకి
జరిగితీరాలి- రెవల్యూషనరీ ఆపరేషన్.

ఈ దేశం దరిద్రుల పాలిట బ్రహ్మాండమైన ఆరుబయలు జైలు
ఈ పాలకవర్గం మాబొచ్చెల్లో విసుర్తోంది ప్రతినిత్యం బండరాళ్ళు
కులాలు మతాలు విధిరాతలు మా పాలిట బ్రహ్మజెముడు ముళ్ళు
కడుపునిండిన వేదాంతుల నీతులు మా పాలిట శ్మశానం గోతులు.

నడి మధ్యన సిరి నరాలమీద పుండుతో బాధపడుతో
అర్ధరాత్రి వెన్నెట్లో గొడుగులు పట్టించుకొంటో
బార్లూ బీర్లూ కార్లూ షికార్లతో గోళ్ళు గిల్లుకొంటో
ఇరవై యేళ్ళ నించీ దేశాన్ని దోచుక తింటోన్న
ఈ దోపిడీగాళ్ళ కాళ్ళకింద చింతనిప్పులు పోసిననాడు
వీళ్ళ కాళ్ళకింద నేల తొలుచుక పోతున్న నాడు
జాతి జీవితంతో చీట్ల పేకాటాడే
ఈ చట్టా వ్యాపార్ల భరతం బట్టిన నాడు
ఈ రాంఢోళ్ళ పొట్టలు ఉసుళ్ళపుటల్లా బద్దలైన నాడు
అరవై కోట్ల నిష్టదరిద్రుల కంఠాల్లో

ఆకాశం భూమీ దద్దరిల్లిన నాడు
తేరతిండి తినడాన్ని ధర్మబద్ధం జేసిన
ఈ చట్టాల్ని ముక్కముక్కలకింద చించేసిన నాడు
నూట యిరవై కోట్ల పీడిత జనతా హస్తాలు
వీళ్ళ చట్టాల్నీ ఇనప్పెట్టెల్నీ ప్రాస్టిట్యూట్లనీ
కాబూలీవాలా పెన్‌పర్సెంట్ ఇంటరెస్టుల్నీ
భస్మీపటలం గావించిన నాడు
పోరాటాల భూకంపాల్తో
యావద్భారతమూ ఊగిపోయిన నాడు
జాతి విముక్తికోసం బందీచేయబడ్డ
ఖైదీల జైళ్ళ నోళ్ళు తెరుచుకున్న నాడు
ఆనాడు మా జాతికి మహోదయం
ఆనాడు మా జాతికి అరుణోదయం
ఆనాడు మా దేశానికి సామ్యవాద భానోదయం
అంతదాకా మాకు భుక్తి లేదు రక్తి లేదు విముక్తి లేదు

అంతదాకా మా జాతి అకలిగొన్న సింహంలా
ఈ దేశం అడవిలో గర్జిస్తోనే వుంటుంది.

— సి. వి.

నగరమే పులి అయినప్పుడు...

అడవిలో
ప్రతిచెట్టూ రహస్యాన్ని దాస్తుంది
విప్లవాన్ని పూస్తుంది.

కొండలమీంచి వీచే గాలులు తెచ్చే
ఆ పరిమళాలకు హృదయం పులకించి
ఆ పువ్వుల్ని చూడాలనిపిస్తుంది.

పొదల్లో అవి ఎక్కడ దాక్కుంటాయో
ఎక్కడ రాలుతాయో
ఏ జంతువు కాళ్ళకింద నలిగిపోతాయో
మనకు పరిమళాల వార్తల్ని పంపి
ఏ చీకట్లో మౌనంగా వాడిపోతాయో
అమాయకపు అడవిజాతి పిట్టల నోట్లోకి
ఆత్మీయమయిన తేనెల్ని అందిచేప్పుడు
ఏదుర్మార్గుని తుపాకిదెబ్బకు కూలిపోతాయో
కొండవాలుల వెంబడి
ఎండదెబ్బలకు కాలిపోతాయో...

చెట్లు అజ్ఞాత వీర ప్రసవాలు

ప్రతి చెట్టు హృదయంలో అగ్ని
ప్రతి కొండశిఖరమూ చెకుముకి
ఆకులు నిస్తంత్రీ సంకేతం
పక్షులు సహస్రాక్షులు.

* * *

బతుకులు కొరడాలకింద వీపులై
భావాల కాలువలు నిలువ నీళ్లై

ఉసమొల పాదాలను దేవిడీలు
దిన సమస్యల మంటల్లోకి ఉరికించినపుడు
తోలు ఊపిరి తిత్తులకు కావలసిన
ఔన్సు ఆక్సిజన్ కూడ
ఫ్యాక్టరీ గొట్టాలు మింగేసి
వాతావరణంలో బొగ్గుపులుసుగాలి మాత్రమే
మిగిల్చినపుడు
అడవి చేతుల్లో సూర్యుడు
శూలాలవలె ఆడి
అడవి నడుముకు నది కత్తి వలె వేళ్లాడి
అడవి యోధునివలె
ఆరోగ్యకరమయిన గాలులకు
ఆచరణ ద్వారాలు తెరుస్తుంది
ఆలోచనా పవనాలు మోస్తుంది.

నగరమే పులి అయినప్పుడు
ప్రజలు అడవుల్లో తలదాచుకోక తప్పదు
మాటుకాచి పులిని
కూల్చేయటమూ తప్పదు.

* * *

పువ్వులు మన్మధుని బాణాలనికదా అంటారు-
అడవిలోని పువ్వులు బాణాలు
ఎవ్వరివోకాని బాణాలు నిజం
ప్రాణాలు.
రేపు దేశమంతా తావులు వెదజల్లాలని
ఇవ్వాళ మేలుకొన్నవి
రేపటి కొత్త సృష్టికోసం
ఇవ్వాళ రాలుతున్నవి.

— పి. వి.

ఉద్యోగ పర్వం

భారత నిరుద్యోగ పర్వంలో
బతుకుతున్న మనిషిని
కాలం ప్రయోగశాలలోని
మూసలో మరుగుతున్న ద్రవాన్ని

ఉద్యోగంకోసం తిరిగి తిరిగీ
నా హృదయం చెప్పు అరిగిపోయింది.
నేను కాలుమోపినచోట రక్తంపడి
భూమి ఎర్రబడి ఏడ్చింది
నా మనసు పిస్సువిరిగిపోయి
బాధతో మూల్గింది.
కడుపు నింపుకొనేందుకు
కాకాహోటల్లో తిండికి పావలాలేక
నల్లా నీళ్ళతో కడుపు నింపితే
ఆ నీళ్ళు సరఫరాచేసిన అధైర్యం
కడుపులోని ఆకలిస్థలాన్నాక్రమించింది.
నా కండ్లలో రాజుకున్న కోపమేనేమో
సూర్య గోళానికి అంత ఎరుపుదనమిచ్చింది.

ఉద్యోగం సంపాదించడానికి
నేను వినాయకుడి పూజ చేయలేదు
సంభావనా లేదు
ఆఫీసరు టేబిల్‌మీది పేపర్ వెయిట్
ఫ్లవర్ వేజ్‌లోని కాగితంపూలకున్న
విలువైనా నాకీ సంఘంలో లేదు.
కవీసం వాడి పెళ్లాం పెదవులపై

విరిసిన చిరునవ్వుకున్నంత
గౌరవమైనా నామీద ఎవరికీ లేదు.

వర్తమానం స్క్రీన్ మీద
భూతకాలపు జీవితపు ఫ్లాష్‌బ్యాక్ చూస్తూ
భవిష్యత్తు అడవిలో
గర్జించబోతూన్న సింహాన్ని.

— యాదగిరి.

విప్లవ శాసనాలు

శాంతీ అహింసా
ప్రజల
కాళ్ళూ చేతులూ కట్టేసిన
తాళ్ళయినప్పుడు
పార్లమెంట్ జైల్లో
చిత్రహింసకి

స్వాతంత్ర్యం పెడబొబ్బలు పెడుతున్నప్పుడు
ప్రజల కన్నీళ్ళు ఆజ్ఞలు జారీచేస్తున్నాయి
ప్రజల సాహసాలు ఆయుధాలవుతున్నాయి

ఉమ్మడి శక్తుల బిడ్డ
సంపదని
శత్రువు బలాత్కరించి చెరచి
చరిత్ర కన్నతల్లి కళ్ళను పొడుస్తున్నప్పుడు
సంపన్నుల రూపాయినోట్ల తొత్తు అధికారం
కాగితప్పులి చుట్టూ
ప్రజాచైతన్యం మంటల్లేస్తున్నాయి.

వీరుల రక్తపు చినుకులు
త్యాగాల అమరత్వాన్ని నాటుతున్నాయి
ప్రజలకు కోటగా ఆయుధాలు మొలుస్తున్నాయి
చరిత్ర ఆకలికి ఓర్చుకోలేక
ఆయుధాలు
అధికారం గుడ్డికళ్ళమీదికి
తిరగబడుతున్నాయి
అనుభవాల అయికమత్యాన్ని
కూడదీసుకుని
అధికారం తలల్ని చూరుకు వేలాడేస్తున్నాయి

దిక్కులేనివాళ్ళ హక్కుల్ని
సాధించటానికి
ఆయుధాలు
నెత్తురు విప్లవ శాసనాలు రాస్తున్నాయి
సముద్రాలని తోడు తీసుకుని
ముందుకు సాగుతున్నాయి.

— ఎక్స్-రే.

శాంతి ?

ఈ శాంతి
ఈ బూటక ప్రశాంతి,
నోట్లకు సీళ్లువేసి
కూతరాకుండా గొంతుకోసే ఈ సౌండ్‌ప్రూఫ్
విజ్ఞాన శాంతి,
స్మశానశాంతి,
చిచ్చుపెట్టిన కడుపుల్లో ఆ కళ్ళు కాలి

అరుపులూ చచ్చి
శవాల్లా పడి వుంటే
చిరునవ్వుతో పావురాలెగరేసే చిప్పమొహంశాంతి
నొప్పిలేకుండా, తెలియకుండా-నెత్తుర్లుతాగే
జలగ శాంతి,
ఒప్పనిదాని గొంతుపిసికి రమిస్తుంటే
జండాలు రెపరెపలాడిస్తూ
"ఊంఛారహే"లు పాడే
నీచ శాంతి
దొంగ శాంతి
శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతి హీనాం హిహిహిహీ
వికటాకటకట ఫచేల్మన్న కోరల్తో
కసుక్కున గొంతుకొరికి
మళ్ళీ కోరలకు పూసుకునే
'శాంతి' మార్కు తెల్ల పెయింటు
ఒక్క దెబ్బకు
ఒక్క గుద్దుకు
ఒక్క పోటుకు
ఒక్క తుపాకీ గుండు దెబ్బకు
నాశనమైపోవాలి.

—అశోక్.

రైట్ టు ఓట్ కాదు-

కోట్ల అస్థిపంజరాజలమీద మస్తీగా కొందరు
రక్తపు గిలాస లెగరేస్తూ
ఆకలి సముద్రంలో మమ్మల్ని తన్నేస్తూ-
ఆకాశానికెత్తిన పెట్టుబడి—వేయిపడగలు
మా బ్రతుకుల్లో విషం కక్కుతూంటే

మూడు కోతులూ బోడినవ్వులూ జాతిని నిర్వీర్యంచేసేస్తే
ఇంకా వ్యక్తి స్వేచ్ఛ అనే వెర్రిభ్రమలో
వర్గసామరస్యం పన్నిన వలలో
గిలగిలా తన్నుకోలేను

భాక్రానంగల్లూ నాగార్జునసాగర్లూ
'గొప్పోళ్ళ' షవర్ బాత్‌రూముల్లో ఊడిగాలు చేస్తోంటే
ఈ జాతీయ వంచకుల బద్మాష్ డ్రామాలో
ఫూల్‌గా నటించలేను
ఈ కొండమంగలి వెధవల చేతుల్లో నిస్సహాయంగా తల ఉంచలేను

ఇరవై మూడేళ్ళ భయానక చరిత్ర రాష్‌డ్రైవింగ్‌లో జాతి మెదడుకి
ఎన్నెన్ని లోతైన సెప్టిక్ గాయాలు
దారిపొడుగునా ఎన్నెన్ని దారుణ దృశ్యాలు

నా చెల్లెళ్ళ దేహాలనిండా పిచ్చికుక్కల కాట్లు
నా పిల్లల అమాయకపు చూపుల్లో కత్తిపోట్లు

ఉఫ్ ! భరించలేను
గుండెలో మంట
నరాల తెగింపు

ఇవాళ నాకసి వెలిగించిన నెత్తురుమంటల్లో నిలబడి చెపుతున్నా
మెలితిరిగే కడుపులో ఆకలిమాట అంటున్నా
రైట్ టు ఓట్ కాదు
ఈ దోపిడీ రేచుకుక్కల్ని తరిమి తరిమి
ఫైట్ టు ది లాస్టు.

— లోచన్.

ఆయుధాగారం

అనుక్రమణిక

విగత సిద్ధాంతాల మాయాపాచికలతో
జూదమాడి వోడి ఎన్నికల అడవుల్లో
సుదీర్ఘ వనవాసంచేసి
వక్రవాదపు విరాటుడి కొలువులో
దివాన్గిరి ఊడిగం చేస్తున్నవారు
మురుసుకొంటూ ఉండగా
భ్రమల వృక్షంపై ఆత్మవంచనా కళేబరంలో
దాచిన ఆయుధాలు
జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొన్న నవనరునికి
బృహన్నలత్వం తొలగి
బీభత్సుడై రణశంఖం పూరించగా
ముహూర్తం రాలేదని
కంకుభొట్ల పంచాంగం వల్లించినా
పాంచాలి పరాభవానికి
ఉడుకెత్తిన నెత్తురు నిండిన
నవశక్తులు సాయుధమై
సమరభూమికి సాగినై

ధనుర్ధారీ బహుపరాక్

కొండకొన కొమ్మున
కొమ్మలపై నిలబడి
నలువైపులా సింహావలోకనం
చేస్తున్న ధనుర్ధారీ బహుపరాక్.

ఈ రాజ్యానికి మూలం ఆస్తి
ఆ ఆస్తికి బాట అక్రమం.
మూడు పువ్వులు ఆరు కాయలుగా
అసలును ద్విగుణీకృతంచేసే వడ్డీ,
కష్టించేవాడి స్వేదం కరుడుగట్టి
గల్లా పెట్టెలో ఎత్తిన
లాభపు అవతారం,
ఈ కలిమిలేముల తులాభారంలో
నాటికి ఏనాటికీ ఎప్పుడూ
ఒకే ప్రక్కన మొగ్గుచూపే
తూకపు దగాను వేలెత్తిచూపిన
నీపై కత్తిగట్టిన రాజ్యం
పహరా హుషార్, బహుపరాక్.
ధనుర్ధారీ బహుపరాక్.

అన్నా ఎక్కుపెట్టిన నీ వింటి
బాణం రామబాణం
లక్ష్యాన్ని ఛేదించి తీరుతుంది
కుడి ఎడమల మాయలేళ్ళతో
నీ గురి సడలనీయకు
ఆశయం నీ ధనుస్సు
ఆగ్రహం నీ వింటినారి
శత్రువుపై ద్వేషం నీ శరం
గురితప్పనీయకు
బహుపరాక్ ధనుర్ధారీ
బహుపరాక్.

యుగయుగాల దోపిడీ
చవిచూచి చితికిన
నీ గుండెల రాతిబండల్లో
కారుణ్యపు జలలూరవు
క్రౌర్యానికి ప్రతీకారం క్రౌర్యం

బహుపరాక్. ధనుర్ధారీ
బహుపరాక్.

పల్లెల్లో పెద్దులు, నాగులు
పట్టణాల్లో చక్రవడ్డీలు
జిహ్వా సహస్రాల నాలుకల
చీలిన అంచుల లాభాలు
అడుగడుగునా కాటేసూ
అహింస వల్లిస్తూ
తోదేళ్ళమందలై చరిస్తుంటే
నీ కంటికి కునుకులేదు
ధనుర్ధారీ బహుపరాక్.

ఇక్కడ మా చట్టాల చక్రాల
రాజ్యంలో కోర్టుల జల్లెడల్లో
తాలుమినహా గింజలు
రాలడమేలేదు.
వోట్ల పెట్టెల మెట్లెన్ని ఎక్కినా
సుఖమయస్వర్గం ఎండమావులుకాగా,
ఈ రాజ్యపు కోర్టుల్లో న్యాయపు
తక్కెడ ఎప్పుడూ చిన్నచూపే చూడగా
పులుల భయం ఆవరించి
మా వారంతా గుహలకు కావలికాగా,
భుక్తావశేషాల వ్యామోహం
వోట్లలో వాటాదార్లను చేయగా,
ఎన్నటికి తెలవారని చీకటిలో
చిట్టడవుల నడుమన
నీవు వెలిగించిన దీపం పదిలం
ధనుర్ధారీ బహుపరాక్.
నీవు వెలిగించిన దీపపు ఎరుపు
మా నిరాశామయ జీవితాల్లో
భయాల కుడ్యాలను ఛేదించుక

ఉదయార్కుని కాంతులతో
నలుమూలలా ప్రసరించింది.
నేడో రేపో మేమూ నీతోనే

ఈలోగా బహుపరాక్
ధనుర్ధారీ బహుపరాక్

పరశువు

కంటకావృత పథంలో
రక్తసిక్త పాదాలతో
తడబడక అడుగువేసే
అర్ధనగ్న మూర్తుల నివహాపు
అగ్రభాగాన నడిచే
పరశుధారీ మందే నీ గుండెల
బండలపై సానబట్టుకువచ్చావా
నీశస్త్రాన్ని.
ఆయుధంపట్టిన నీ పిడికిలి
బిగువే నీ దృఢసంకల్పానికి నిదర్శనం,

రాజ్యాంగపు దుర్గంలో
తలదాచుకొన్నాడు శత్రువు.
అమ్ముడుపోయిన మేధస్సుల బురుజులపై
అనవరతం నిఘా.
నిశ్చేతన సామాజిక కళాలునిండిన
శాసనాల అగడ్త చుట్టూ
ఈవల మోహరించిన
ఆయుధోపజీవుల పహరా
అవన్నీ అధిగమించినా
అవకాశవాదపు పాచితో
జారుడుబండలైన గోడలు

నీ నిబ్బరపు ఉడుము విసరి పై కెగ ప్రాకు
కోటలో పాగావేసిన మనవాళ్ళ
అదనుచూసి కలుస్తారు మనలో
విజయోత్సాహంతో
శత్రువును చెయిజారనీకు
చరిత్ర వధ్యశిలపై మోపిన
శత్రువు శిరస్సును
ఒక్క వేటుతో తెగటార్చు
ప్రజల తీర్పు శిరోధార్యం.

బరిశ

కానవాల్లో, కోనల్లో నోరెరుగని
నీ జీవాలను కబళించవచ్చిన
మెకాలను గుచ్చెత్తిన బరిశ,
నరమాంసం మరిగిన
బెబ్బులిగుండెలు చీల్చిన బరిశ
పర్వత పార్శ్వాలపై నీవు నాటిన
దుంపలమడులను మెక్కవచ్చిన
వరాహాల డొక్కలుచీల్చిన బరిశ
నేడు గోముఖవ్యాఘ్రాలైన దళారుల
ఎదల్లో దూసుకుపోతున్నది.
అమ్మబోతే అడివై, కొనబోతే కొరివై
నీ గోళ్ళూడగొట్టి రాల్చుకొన్న
గల్లాపెట్టల గుండెలు చీలుస్తున్నది.
నీ చేతికి ఊతమై
నీ శత్రువు ప్రక్కలో బల్లెమై
అన్యాయాన్ని మొదలంటా
పెళ్ళగిస్తున్నది.

ముగింపు

ఇది సార్వత్రిక సమరం
సర్వ భూమండలం మా క్షేత్రం
బాణాలు, బరిశలు దూసుకుపోతున్న వేళలో
మా మోటుచేతుల నాటుఆయుధాలు
నిప్పులుచెరిగే వేళలో,
విరుచుకుపడ్డ వైరిమూకలు
అగ్నిగోళాలు వర్షిస్తున్న వేళలో
నరుడివైతే ఆయుధంపట్టు
ఇంకా బృహన్నలవే అయితే
శత్రువు కొలువులో కైవారాలుచేయి
ఏమైనాసరే రేపు మాదే
రేపటి రోజున గెలుపు మాదే!

—శివకుమార

ఒక ముఖ్యమైన విజ్ఞప్తి

సృజన డిస్ట్రిబ్యూటర్స్ ద్వారా పాఠకులకు మేము అందిస్తామని ప్రకటించిన పుస్తకాలన్నీ కాపీలు చెల్లిపోయినవి. చాలామంది పాఠకులు తిరుగబడు, అంపశయ్యల కొరకు రాస్తున్నారు. వారికి ఈ క్రింది అడ్రసులకు నేరుగా ఆ పుస్తకాల కొరకు రాయమని కోరుతున్నాం.

1. చలినెగళ్ళు, తిరుగబడు (రెండూ రెండు రెండు రూపాయలు)
   శ్రీ నెల్లుట్ల సంజీవరావు,
   స్వేచ్ఛా సాహితి, 6-551-3. బ్రాహ్మణవీధి, హనుమకొండ, వరంగల్-1.

2. 'అంపశయ్య' (వెల: ఐదురూపాయలు)
   శ్రీ నవీన్,
   6-3-117, రామగిరి, నల్లగొండ.

సమీక్షలు :

చితి - చింత

[వచన కవితా సంపుటి]

రచన: వేగుంట రామమోహనప్రసాద్

ప్రచురణ: యం. శేషాచలం అండ్ కో.,

వెల రు. 3—50

T. S. Eliot Religion and Literature అనే వ్యాసంలో క్రైస్తవులు చదవడానికొకరకమూ, క్రైస్తవేతరులు చదవడానికి మరోరకమూ అంటూ సాహిత్యం రెండు రకాలుగా ఉండాలంటాడు. ఈ అభిప్రాయమే ఇటీవల కొందరు రచయితల్లో సాహిత్యం బుద్ధిజీవులకొకరకమూ, సామాన్యులకు మరొకరకముగా ఉండాలనేవిధంగా పరిణమించినట్లుంది. మోహనప్రసాద్‌గారి 'చితి–చింత' నిస్సందేహంగా బుద్ధిజీవులనుద్దేశించి రాసిందే. రోణంకి అప్పలస్వామిగారివంటి బహుభాషాజ్ఞానికికూడా ఏ శీర్షికనైనాసరే "పదేపదే చదివితేనేగాని కవి నిబిడీకరించిన అనుభూతి సరిగ్గా అర్థంకాదు" అంతటి దుర్గ్రాహ్యమైన వచనగేయ సంకలనమిది.

ఈ సంకలనంలోని గేయాలు వైయక్తిక అనుభూతితో నిండి, ప్రశాంత గంభీర తపస్సమాధిలో మునిగి ఈలోకానికి, ఈమనుషులకు అతీతమైన ఏదో అవ్యక్తబ్రహ్మానందాన్ని పొందే ప్రయత్నానికి వాహికలుగా మాత్రమే పనిచేశాయి. ఇందులో సామాజిక జీవనం, వర్గ చైతన్యం గురించిన ప్రసక్తిరాదు. వెదికి లాభంలేదు.

దాదాపు అన్ని (42) గేయాల్లోనూ దిగులు (Melancholy) అంతస్స్రవంతిగా ఉంది. అన్ని గేయాల్లోనూ కవిఅధ్యయనంవలనపొందిన ఒకదార్శనికతా(Philosophy) ఉంది. అయితే ఈ ఫిలాసఫీ పరిసరాలని, సమాజాన్ని ఆఖరికి యీ ప్రపంచాన్ని, అవి ఎంత దీనస్థితిలో ఉన్నాసరే వదిలిపెట్టి పారిపోయే పలాయనాధ్యాత్మికావేశంతో నింపుతుంది.

ఈ పలాయనాధ్యాత్మికావేశానికిమచ్చు :

ప్రకృతి శిక్షిస్తే......

హిమాలయ చిత్రాల మంచుసోనల నీడల్లో దాక్కుంటాను.
అక్కడొక్కచోటే మనిషి
జ్ఞాన నేత్రం తెరుచుకుంటుంది- (ఆలస్యం పేజి 14)

కేవలం చిత్రాల్లోని కృత్రిమ వాతావరణానికే జ్ఞాననేత్రం తెరుచుకుంటే వాస్తవమైందే అయితే ఆ"నేత్రం" సహస్ర దివ్య సూర్యప్రభాభాసురమై ప్రజ్వరిల్లుతుందేమో

ఈయచకు లోకంతో పనిలేదు—
నాకోసం దుఃఖాలు, నానించి దుఃఖాలు.
ఇంకా ఇతర విభక్తి ప్రత్యయ దుఃఖాలు
ఏవీ నన్నంటవు కాల్చవు ఎవరికీ జవాబుదారికాను. (ఆలస్యం-14)

అకడు దుఃఖాన్ని తాగినవాడు, 'అతడు శంకా కులితుడు. అతడి శంకలు 'సామాన్యులనే' అన్నీ సందేహాలే నూకు కావు; అవి తుచ్ఛమైన భౌతిక సమస్యలు, అతడివి ఉత్కృష్టమైన సుఖదుఃఖాల ద్వంద్వభావాలు, కూలిపోయే వంతెనలు మరీ స్పష్టంగా చెప్పాలంటే సామాన్యులకు కప్పుకోను రగ్గులేక శరీరానికి చలి అతడికి మనసంతా చలి. (దీపవృక్షం—పే. 49)

తనకూ ఆధ్యాత్మికతకూ అవినాభావ సంబంధమంటాడు 'సెల్ఫ్ పిటీ' (పే-11)లో:
దేహం ఒకకొసనుండి నాకోసం మండుతూ
వచ్చిన ఆధ్యాత్మికత మిమ్మల్ని కాలుస్తుందని
వెనక్కెనక్కెళ్ళిపోకండి. మంటకూ నాకూ మైత్రి మరి.

ఈ గేయంలోనే ఈ సౌమ్య సౌమనస్య సౌరభం గుబాళించే మానవత్వకొరకు తపనవ్యక్తపరుస్తాడు. చాల సంతోషం. కాని దాన్ని 'ఆత్మ' అవతరించేసరికి మిమ్మల్ని కాలుస్తుందనే భయం తప్పక కలుగుతుంది.

ఈయన ఆధ్యాత్మికదృష్టి ఎంతవాడి అయినదంటే అవి నమిలిన కిళ్ళీలో, కాలిన సిగరెట్‌లోనైతం ఆత్మలూ, ఆత్మాశ్రయపు వియోగపు పొగలను పసిగడుతుంది. విచిత్రమేమిటంటే యీ చూపులోని చురుకుదనమే జాకెట్ జరీలో (బహుశమాటున) మామిడి పిందెలనూ చూస్తాయి. (పగపేటికి చల్లచిందినన్—.పే-21) కవి అస్తిక్యపుధోరణి, పూర్వాపరజన్మలందలి నమ్మకము, విశ్వబంధు సర్వవ్యాపకత్వమూ, తుచ్ఛకాగితాల మీద తనప్రేమను గొప్పచేసుకోవడమూ, 'అతీతం'పే-24 చూడవచ్చు. పలాయనవాదపు పరాకాష్ఠ వ్యక్తిపరమోక్ష కామిత్వమూ చూడండి ఇక- ఏగజ్జికుక్కకన్న ఐదునెత్తురోడే పిల్లలమధ్య రొట్టె విర్చుకుతింటానో /ఆలోకంలోంచి మాలోకంలోంచి/నీటి

బుగ్గలా తన్నుకురాని నీవేగనుక / అర్ధరాత్రి ఒంటెనమ్మించి పర్వేట్టే రైల్లోంచి నీవేలి ఉంగరం విసిరేస్తే /

ఇక్కడేముంది? "ఇక్కడున్నంతవరకూ నిట్టూర్పులే" (అలస్యం_15) నని అధ్యయనంద్వారా (Here, where men sit and hear each other groan—Keats) ను, చింతనంద్వారాను తెలుసుకున్నాడు. తనక్కడికి తీసుకెళ్లే రైలుబండి కోసం బ్రతుకంతా నిరీక్షించాడు." "ఇంతేనా ఈశ్వరా. ఇంకా కరుణించవా" అంటూ "ఊపిరికందని వాక్యవిన్యాసంలో, అర్ధరాత్రి ఆనందాన్ని చంపుకుని లయలో ఏడుస్తున్నాడు. (దీపవృక్షం_50) 'అక్కడి'కి తీసుకెళ్ళేరైలు కూస్తోంది. (పే_15)

యదార్థ జీవిత సమస్యల గురించి "భావనైశ్చల్యసమాధిలో ఉన్నవాణ్ణి" అడిగితే ఏంతెలుసు ఆయనకు "హృషీకేశానికి దారిఎటో" తెలుసు. తరచు తన "క్షేమము నరయు"చిన్మయానందస్వామీ, జీవన్ముక్తానందయోగి గురించి కూలంకషంగా తెలుసు. సామాన్యులగురించి తెలియదు. (ఏదిదారి నాకు పే_31) ఆయన సర్వసంగ పరిత్యాగిత్వాన్ని శంకించనవసరంలేదు. ఆయన సౌభద్రార్జునుడుకాడు_త్రికరణశుద్ధిగా యతి అయినవాడు.

తనకు దొరికిన సినిమా పాటల చరణాలను తన దిగులుతోకలిపి మననంచేసుకుంటాడు (నిరీహ పే_1). లేదా వాంఛాజ్వాల ఎప్పుడో పూర్వపుది వెలిగించి కాస్తంత తేనీరుకాచుకుంటూ (సోసింపిల్ పే_19) గతంలోనే జీవిస్తాడు. అపునుమరి ఆయన "జ్ఞాపకాలన్నీ తుడిచేస్తే యింకెక్కడని నిలిచేది?" (అతీతం పే_25)

"ఏనాడూ శవాన్ని మర్చిపోకం"టూ (లేచి నిలబడు_87) అనుక్షణమూ మృత్యువును గుర్తుచేస్తూ బెదరగొట్టాడు. కార్యోన్ముఖులను, కర్తవ్యోన్ముఖులనూ చేయడం అటుంచి, "మీరందరు ఎక్కడ పనులక్కడ వదిలేసి నాతోబాటు రండి" అంటాడు చుక్కల్లో తప్పటడుగులు వేయడానికి(పురందరదాసు పే_120). ఇలాంటివాణ్ణి, 'నెత్తురు మండే శక్తులు నిండే' యువకులు నమ్మితే ఏంచేస్తాడో, ముందుగానే స్పష్టంగా చెపుతున్నాడు:

ఎప్పుడో ఒకప్పుడు
నెత్తిన ముసుగేసుకుని
నేనీ చీకట్లోంచి
చల్లగా ఏ సన్యాసుల
మఠంలోనో
జాయినయిపోతాను (ఆఖరి ఆశ్రమం పే_4,5)

ఇంకొక్కమాట. కవిత్వం బూజుపట్టిన భావాలను, కుళ్ళిపోతున్న సమాజ వృక్షాన్ని సమూలచ్ఛేదంచేసి సమానధర్మపు(మా)నవసమాజాన్ని స్థాపించడానికితోడ్పడ వలసిన పదునైన కత్తి. ఈ కవి బాధ్యతారహితంగా అభిప్రాయపడినట్లు 'బతుకులో యాక్సిడెంట్' (కలలోపలి కల పే-110)కాదు. పలాయనవాదం కవిత్వానికి వస్తువు కారాదు. కలం పట్టదలచుకున్న ప్రతివాడు Walt whitman కు Phantom చేసిన బోధను మననం చేసుకోవాలి ;

> Know'st thou not there is but one theme for
> ever-enduring bards?
> And that is the theme of War, the fortune of battles,
> The making of perfect soldiers.
>
> (As I Pondered in Silence)

శేషాచలం కంపెనీ వేసాక గెటప్‌గురించి చెప్పాల్సిన పనిలేదు. చాలా విలువయిన గెటప్.

—లక్ష్మీపతి.

స్పందన-వచన కవితా సంకలనం

[స్పందన-కవితాసంకలనం—80+8 పేజీలు 100 పైసలు. ప్రతులకు; స్పందన సాహితి. 1-8-17/2 చిక్కడపల్లి, హైదరాబాదు-20. నిర్వహణ: స్పందనసాహితి, హైదరాబాదు.]

(i) మంచిగారాసి, మంచిగా రాస్తున్న (ii) మంచిగారాసి, చెత్త రాస్తున్న (iii) ఎప్పుడూ చెత్త చెత్తగారాసే-పాతకవులూ, కొత్తకవులూ కలసి మొత్తం 47గురి 47 కవితల సంకలనం యిది. కొత్తవాళ్ళలో మరోవర్గంఉంది. వాళ్ళు కవితాప్రక్రియకు మాత్రమే కొత్త.

పుస్తకంమొదట 'సరికొత్త తరానికి స్వాగతం' రాసిన కుందుర్తి, నవకవులకు కొన్ని మంచి సూచనలుచేస్తూ, తమ వచన కవితోద్యమ ప్రచారం, అనవసర స్వోత్కర్షనుకూడా వీలయినచోటల్లా కుదించి నింపారు. యువకవులు సామాజిక చైతన్యంతో సంబంధంగల యితివృత్తాలను స్వీకరించాలన్నపుడు ఎటువంటి చైతన్యం? ఏ యితివృత్తం అన్నవిషయాలుకూడా స్పష్టంగా రాసి వుండవలసింది.

ఈ సంకలనంలోని ఖండికలలో-

- యివ్వాళటి కావ్యానికి ఛందస్సు-ఉద్యమం / కవిసమయం-
తిరుగుబాటు/విప్లవం. యీనాటి కావ్యానికి స్పందన (వరవరరావు)

-తిండీతిప్పలులేక/వస్తువులతో పనిచేసే / కార్మికుడా ఓకార్మికుడా / కార్మిక రాజ్యము కొరకై విప్లవమే ధ్యేయమని సాగవోయి. (రాంపల్లి)

-పూరించండీ / వెలుగుబాట / తిరుగుబాటు శంఖారావం / మ్రోగించండీ. (ఎ. బి. కె. ప్రసాద్)

కవితలు విప్లవాన్ని, పోరాటాన్ని సూటిగాచెప్తూ—

-ఇప్పుడే స్వాతంత్రానికి - ఇరువదిరెండేండ్లు / అణగారిన యవ్వనప్పొంగులు / పండిన కోర్కెల ప్రాణాల రంధ్రాలు / స్వాతంత్రం ఎద రెపరెప కొట్టుకుంటోంది. (సైబ పరంధాములు)

-దరిద్రదేవత విలయతాండవం / ధనస్వామ్యపు శివతాండవం / కళ్లారా చూసినపుడు/అణువణువునా పొగలుసెగలు లేస్తాయి/అవే భవితవ్యం స్ఫురింపిస్తాయి స్పృశిస్తాయి, సృజిస్తాయి. (శ్రీమతి యలమంచి తాయారు)

-సమానతను నడివీధిలో చెరచి / మానవతను సజీవ సమాధిచేసి / నాగరికత ముసుగుల్లో మానవతనుమరచి / దొంగలా తప్పించుక / (చంద్రమండలానికి) పోకుంటే / మానవుడా ఎలా నాగరికుడనాలినిన్ను (ఎస్. ఎన్. చార్య)

-మీ పదవికి మీ పలుకుకు మీ కీర్తికి మీ దీప్తికి / బండారం పగులుననీ ఉన్నపేరు కూలుననీ / కులమతాల భేదాలతో కుంకుమబొట్లెట్టుకుని/మతకలహాలపేర మారణహోమం చేస్తారా? (అల్లంరాజు వెంకటరావు)

-కట్టెలుకొట్టేవాడి కసాయికుఠారంకింద / గట్టిగా గుట్టుగాపడివున్న చెట్టునుచూసి/ఒక జతగానికోల్పోతున్నానే అని కకావికలవుతున్న మరోచెట్టులా / ఉంది నా పరిస్థితి అంటున్న రాధాకిషన్ రామరాజువంటి కవులలో ఇంకా స్థిరమైన దృక్పథం ఏర్పడకున్నా, సమాజంపట్ల కవి బాధ్యతను గుర్తించివారుగా దాన్నిగూర్చి ఆలోచిస్తూ విమర్శిస్తూ—

నిఖిలేశ్వర్ యువతరాన్ని నిర్వచిస్తూ (దిగంబరతరం), మార్పురావాలని కోరుకుంటూ, మార్పురాకుండా అడ్డుకుంటున్న దానినిగూర్చి చెప్పకుండా అంతఃచింతనతో మనసుమారి మనిషిమారి అప్పుడు సమాజం మారుతుందనే అమాయకధోరణిలో కొట్టుకుపోతున్న అద్దేపల్లి రామమోహనరావు (నాకు మనిషికావాలి) గార్ల కవితలు మార్పును కోరుతున్నకోవలో చేరేవి.

మరుభూమిలో శృంగినాదం (సోమసుందర్), నిశ్శబ్ద సంగీతం (అరిపిరాల విశ్వం), ఎవరిది (త్రిపురసుందరి), శ్రాంతి (సి. వి. కృష్ణారావు), గాలికి ఊయల ఊగింది (ఎ. సూర్యప్రకాశ్) మంచి కవితాత్మగల ఖండికలు.

పోతే, పలాయనవాదం, శుష్క వేదాంతబోధన నిండిన కాగితం పడవ (గుత్తికొండ సుబ్బారావు), దాశరథిరాసిన కలగూరగంప కవిత 'చంద్రాలోకం'గాంధీ శతజయంతి సందర్భంలో – దేశం నాశనమైపోతూంది గాంధీ! మళ్ళీ పుట్టి నువ్వే రక్షించాలి మహాప్రభో! మేము తోళ్లువేలాడిన తొత్తులమైపోయాం. నువ్వంటే ఇది చూసి ఆత్మహత్య చేసుకునేంత ఘోరంగావుంది అని తమ పిరికితనం ఆయన కంట గడుతూ సృష్టించబడ్డ వాగన్లకొద్ది నాన్సెన్స్ కవిత్వంలో చేరే డాక్టర్ తంగిరాల "బాపూజీ బ్రతికుంటే...?" ఏ దృక్పథమూలేక తోచినట్లల్లా రాసుకుపోయే కె. శివారెడ్డి, గంధం జోయెల్‌గార్ల 'శపథం', 'సంస్కరణ', ముసలివాళ్లుకాగానే మామూలువాళ్లు రామా కృష్ణాఅంటూ కాలం వెళ్ళదీసినట్లు, కాలం చెల్లగానే కొందరుకవులు ప్రణయకవిత్వం రాస్తూ భావరతి జరుపుతారేమోననిపించే పురిపండా అప్పలస్వామి, జె. బాపురెడ్డిగార్ల 'సంధ్యావందనం' 'పత్రం-చిత్రం'. అభ్యుదయ కవిత్వాన్నికూడా సినీతత్వంనిండిన పదాలలోతప్ప వ్రాయలేనంత పదసౌందర్యారాధనలో మునిగిన డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి 'మధ్యతరగతి మందహాసం' వగైరాలు ఉన్నాయి.

ఇది స్పందన సాహితివారి "తొలిప్రయత్నంగనుక కొన్నితప్పులుండొచ్చు". ఈసారి "అన్నిరకాల కవితలను పొందుపరిచి...విభిన్నదృక్పథాలను ఒకేవేదికమీదకు తీసుకురావడ"మనే అసమంజసంచేయరని ఆశించవచ్చు.

కొత్తవారికిచ్చిన ప్రోత్సాహం, తక్కువధరలో, అచ్చుతప్పులులేకుండా, మంచిగెటప్‌తో అందించటం ప్రశంసనీయం. రెండోప్రయత్నం కొనసాగడానికి సహకారం ఆశిస్తున్న వీరికి అది అందించవలసిన బాధ్యత పాఠకులపై ఉంది.

— ఎ

ఐదుగురు లోఫర్లు

క్రిషన్ చందర్
అనువాదం : నిడమర్తి ఉమారాజేశ్వరరావు
నిడమర్తి శ్యామలా దేవి
విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
ఏలూరు రోడ్డు, విజయవాడ-2.
వెల: సాదా ప్రతి రు. 3-00. మేలు ప్రతి రు. 4-00.

నేటి భారత సమాజం లోఫర్లను తయారుచేసే అధునాతన యంత్రాగారం. ఈ యంత్రాగారం ఉత్పత్తిచేసిన కోట్లాది లోఫర్లలో 5 గురి గురించి వ్రాసిన నవలే "ఐదుగురు లోఫర్లు"

తాంతియా, బాస్కో, అబ్దుల్, జమున, పాంట్ మాస్టర్ మొదలయినవారు నవలలో ముఖ్యమయినవారు. తాంతియా దొంగతనం నేరంపై జైలుకు వెళ్ళి, విడుదలయి వస్తూ పెద్దమనిషిలా బ్రతకాలనుకోవడంతో మొదలవుతుంది నవల. కొద్దిరోజుల్లోనే తన ప్రయత్నం గాలిలో మేడలని తెలుసుకుంటాడు తాంతియా.

తాంతియా జైలునుండి వచ్చినరోజు పోలీసుకానిస్టేబులుకు సారా త్రాగించడానికై పైర్లదొంగతనానికి బాస్కోతో బయలుదేరిన అబ్దుల్ విచిత్ర పరిస్థితుల్లో జైలుపాలవుతాడు. అతికష్టంమీద గ్యారేజిలో ప్రవేశించిన అబ్దుల్ టైరును ఊడదీసేముందు కారులోపలికి టార్చివేసి దానిసీట్లు, దిండ్లు, రత్నకంబళాలూ చూసి అందాలరాకుమారి అంకతలంపలె ఉందనుకుంటాడు. దానిపై కూర్చోవాలని వాడికి మనసవుతుంది. టైరును దొంగిలించకపోవడానికి కారణమడిగిన జడ్జికి ఇలా సమాధానం చెప్తాడతను: "నాకు నిద్ర ముంచేసుకొచ్చింది దేవరా. స్వర్గంలోని ఉద్యానవనంలో ప్రవేశించినట్లూ స్వర్గసుఖాలు అనుభవించినట్లూ అనిపించిందండి."

బాస్కో చర్చికి నమ్మకమైన భక్తుడు. రోజూ కడుపులో నింపాల్సిన బ్రెడ్ కోసం దొంగతనం చేస్తుంటాడు. జేబుకొట్టినరోజు చర్చిలో మరిన్ని కొవ్వొత్తులు

వెలిగిస్తాడు. ఆడవాళ్ళను కొట్టడం పరమ కిరాతకం అంటాడు. కాని మేరీమాత నవమానించినందుకు జమున చెంప పగలగొడతాడు.

పాంట్‌మాష్టర్ యింటర్‌మీడియట్ ప్యాసై "నిరుద్యోగమనే కుష్ఠు"రోగంతో వీళ్ళలో చేరతాడు. ఈయన కథలూ, గేయాలు (సినీగేయాలూ తెరవెనుక పాడబడని) వ్రాస్తాడు. లోఫర్లకు నాదీకణంలాటివాడు.

జమున కడుపు మాడ్చుకోలేక "మాంసం" అమ్ముకునే భారత నారీరత్నం. తన గర్భంలో బిడ్డెవరో తెలియకపోయినా, బిడ్డకు వొక తండ్రి కావాలని ఆశపడే అభాగ్యురాలు. తాంలియా తల్లి దహనంకోసం నాలుగు రూపాయలు సంపాదించడానికి నాలుగేళ్ల ముసలిదైపోవడానికైనా సిద్ధపడే వేశ్య జమున.

వీళ్ళతోపాటే మరోకుష్ఠురోగిజాన్ ఫుట్‌పాత్‌పై నివసిస్తుంటాడు. మధ్యలో మాజీ సినీ హీరో ప్రేమశర్మ లోఫర్లలో చేరతాడు. ఈయన కాన్సర్‌రోగి. జమున బిడ్డకు తండ్రికావడానికి సిద్ధపడి మన సానుభూతిని సంపాదిస్తాడు.

నెహ్రూ మరణించినరోజున మన ఐదుగురు లోఫర్లకు బడాపేపరు పత్రికా విలేఖరైన శాంతాకౌల్ పరిచయమవుతుంది. నెహ్రూ చావువల్ల విచారంతో కుష్ఠుజాన్ ఆరోజు బిచ్చమెత్తనంటాడు. శాంతపర్సు దొంగిలించిన లోఫర్లు తాము తక్కువకాదని పించుకోడానికి పర్సు తిరిగి యివ్వడానికి నిశ్చయించుకుంటారు. కాని నెహ్రూచచ్చినా బతికినా వాళ్ళ పేగుల్లోని ఆకలి చావదుగదా! కాని పర్సు తెరుద్దామనేధైర్యం ఎవడికీ వుండదు. భావవాదుల సిద్ధాంత రాద్ధాంతాలూ, ఆత్మలూ, పరమాత్మలూ, అఖండ విశ్వాత్మలూ పదార్థంతో సంబంధంలేని ఆలోచనలూ యిక్కడ పనిచేస్తే బావుండును. కాని యిక్కడికి వచ్చేసరికి అవి తోక జాడిస్తాయిగదా? అందువల్ల లోఫర్లు పర్సు తెరవక తప్పదు.

బతకడంకోసం కొంతమంది తక్కువస్థాయిలో పతనమవుతారు. శాంతా కౌల్ పతనస్థాయి అధికమయింది. అందుకే "అమాటకువస్తే ఈ ప్రపంచంలో వొళ్ళు అమ్ముకోని స్త్రీ ఏవరుంది?"అన్న పాంట్‌మాష్టర్ ప్రశ్నకు ఉలిక్కిపడుతుందామె. తన స్థాయి పెరుగడానికి తన అందాన్ని వినియోగిస్తుందామె. కాని పాంట్‌మాష్టర్‌ను ప్రేమించానని తెలుసుకుని, తిరస్కరించబడిప్పుడామె హృదయవిదారకంగా యేడుస్తుంది. అయినా పాంట్‌మాస్టర్ ఆమెనూ, ఆమె ఆశ్రయంవల్ల లభ్యమైన స్వర్గ సుఖాలను వదిలేసి ఫుట్‌పాత్ జీవితానికే తిరిగివస్తాడు.

నెహ్రూ చనిపోయినరోజు విటులకోసం తన మామూలు ప్రాంతానికి వచ్చిన జమునను జుట్టుపట్టుకుని తన్నడానికి సిద్ధపడుతుంది దేజీఅనే మరో వేశ్య. దొంగలనీతి

నియమాలు నిలపడంకోసం బాస్కో దొంగబొమ్మలు కొనేవాడి తమ్ముడి కారు పైరులే దొంగిలిస్తాడు. ఇది తెలీక చేసినపనే. చవుకబారు కథలు వ్రాసి 4, 5 రూ॥లు సంపాదించే పాంట్ మాస్టర్ 50 రూ॥ల కోసం చావుకు సిద్ధమవుతాడు. కాన్సర్‌రోగి ప్రేమ వర్మకు నొవాల్జిన్ టాబ్‌లెట్ కొనలేక అతనిఅన్న తమ్ముడ్ని ఫుట్‌పాత్‌మీద పడేసిపోతాడు. తాంతియా తల్లి బిచ్చమెత్తుకోడమే గౌరవమంటుంది. దేశంలో ఆపని చేయనివాడే లేడంటుంది. తమ వంశం మూడు తరాలనుండి బిచ్చమెత్తుకుంటున్నారంటుంది. "మూడుతరాలు-అంటే రాజా రామమోహనరాయ్ తరంనుండి మహాత్మా గాంధీ తరం వరకు; ఆంగ్లేయ సామ్రాజ్యంనుండి, భారతీయ స్వాతంత్ర్యం వరకు, జాగీర్దారీ విధానంనుండి మిశ్రమ పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థవరకు". శాంతాకౌల్‌చుట్టూ వున్నది మరో సమాజం. సినీహీరోలు, లింకు పత్రికల ఎడిటర్లు, పెట్టుబడిదారులు, కుక్కతోకలతో మోడ్రన్ బొమ్మలువేసే ఆర్టిస్టులు, అక్రమప్రేమ సంబంధాల కథలు ప్రచురించే పబ్లిషర్సు శాంతచుట్టూవున్న ప్రపంచంలోని జీవులు(పరాన్నజీవులు).మంచి మనిషిగా బతకాలనుకునే తాంతియా విఫలుడై చివరికి తల్లి దహనానికికూడా డబ్బు సంపాదించలేకపోతాడు. మన లోఫర్లంతా ఆప్రయత్నంలోంచి విఫలమైతారు. చివరికి మునిసిపాలిటీవాళ్ళతో చనిపోయింది తనతల్లే కాదంటాడు తాంతియా.

క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే సమాజంయొక్క వాస్తవికతను కళ్ళకు కట్టేట్లువ్రాపిన నవల యిది.

ఈ సమాజాన్ని రూపొందించిన బాధ్యత నెహ్రూ సోషలిజానిదే. ఆవిషయం రచయితే అంగీకరిస్తున్నాడు. ఈ సామాజిక పరిస్థితికి పరిష్కారం రేఖామాత్రంగానైనా చూపించాల్సినబాధ్యత రచయితకులేదా? అంటే ఆబాధ్యతను రచయితవదిలేశారు.

ఈ లోఫర్లను తయారుచేసే దోపిడీవ్యవస్థ చట్టాలతో మారుతుందా? లోఫర్లు మనుషులుగా మారాలని అరచినంతమాత్రాన చట్టాలు చేసినంతమాత్రాన వేశ్యావృత్తిని కలంపోటుతో రద్దుచేసినంతమాత్రాన, దొంగలకు జైలుశిక్షవేసినంతమాత్రాన "మరో ప్రపంచం" రాబోదు. దొంగతనం, వేశ్యావృత్తి చట్టంద్వారా యెలా రద్దుకావో, వర్గ దోపిడీ భూస్వామ్య యెస్టేట్లూ అలాగేరద్దుకావు, ఈ సమాజానికి పునాదిరాళ్ళే అవి అయినప్పుడు చట్టం ఏమిచేయగలదు? అలాంటప్పుడు లోఫర్లంతా తాంతియా తల్లిలా కుక్కచావు చావాల్సిందేనా? వీల్లేదు. ఈసమాజాన్ని పునాదుల్తోసహా బద్దలుకొట్టగల మార్గం కావాలి, ఆ మార్గం రక్తమయంకావడం అనివార్యం.

ముందుదారిచూపని ఈ నవల సమాజాన్ని చక్కగా చిత్రించింది. ప్రింటింగ్ బావుంది. తెలుగులోచదువుతుంటే అనువాదం చదువుతున్నామనిపించదు.

నీలం నోట్ బుక్
(నవల)

మూలం; ఇ. కజకెవిచ్

తెలుగు: నిడమర్తి ఉమారాజేశ్వరరావు

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
ఏలూరురోడ్, విజయవాడ-2.
వెల: 2-50

ప్రపంచ కార్మిక వర్గానికి ప్రియతమ నాయకుడు. అధ్యాపకుడైన లెనిన్ రహస్య జీవితకాలంలో కొంతభాగాన్ని వివరించిన బయాగ్రఫికల్ నవలే "నీలంనోట్ బుక్". రాజ్యాంగయంత్రంపై మార్క్సు, ఎంగెల్సులు వ్రాసిన రచనలనుండి ముఖ్యాంశాలను లెనిన్ వొక నీలం నోట్ బుక్‌లో వ్రాసుకున్నారు. రహస్యజీవితానికి వస్తూ ఆ బుక్‌ను తన భార్యదగ్గర వదలివచ్చాడాయన. రష్యన్ కార్మికవర్గ పోరాటం అతి క్లిష్టపరిస్థితిలో ఉన్నప్పుడు దీనికోసం ఆయన తహతహలాడిపోయాడు. ఆసమయంలో రాజ్యాంగ యంత్రస్వభావాన్ని శ్రామికవర్గ దృక్పథంతో వివరించవలసిన అత్యవసర కర్తవ్యమే వ్లాడిమిర్ తహతహకు కారణం.

1917 ఫిబ్రవరిలో రష్యన్ బూర్జువా ప్రజాతంత్ర విప్లవం విజయం పొందింది. అధికారం శ్రామికవర్గ హస్తగతంకాలేదు. ఆసమయంలో లెనిన్ రష్యాలోలేడు.

బూర్జువా కెరెన్‌స్కీ ప్రభుత్వం జర్మనీ ఏజంటనే పేరుతో లెనిన్‌ను నిర్బంధించి హత్యచేయడానికి ప్లానులు సిద్ధంచేసింది. లెనిన్ను కాపాడవలసిన విప్లవకర్తవ్యం సోవియట్ కమ్యూనిస్టు పార్టీ పైబడింది. ఆరోజుల్లో ఆయనను రజ్లీవ్ సరస్తీరంలో దాచారు. ఒక కార్మికుడీపనిని విజయవంతంగా నిర్వహించాడు.

రష్యన్ శ్రామికవర్గపోరాట అంతిమదశలో లెనిన్ జీవితం ప్రమాదభరిత స్థితిలోవుంది. బోల్షివిక్కుల నాడీకేంద్రం లెనిన్. ఆ నాడీకేంద్రాన్ని రూపుమాపడానికి కొన్ని వేలమంది బూర్జువా రహస్య పోలీసులు కుక్కల్లా తిరుగుతున్నారు. అలాంటి పరిస్థితుల్లో ఎమెల్యనోవ్, అతని భార్య, నలుగు కొడుకులూ లెనిన్‌ను కంటిరెప్పలా కాపాడారు. వారి విప్లవదీక్ష, త్యాగమూలేకపోతే విప్లవానికి లెనిన్ నాయకత్వమేలేదు.

రహస్య జీవనకాలంలో పదమూడేళ్ళ ఎమిల్యనోవ్ కొడుకు కోల్యా లెనిన్‌కు ఆప్తమిత్రుడవుతాడు లెనిన్‌లాంటి మేధావి కార్మికులలో కలసిపోయి వాళ్ళలో

ఒకడిలా యెలా మెలుగుతాడో మనం గమనిస్తాం. పిల్లలపట్ల ప్రేమ, ఆప్యాయతలతో లెనిన్ ప్రవర్తించే తీరూ, భవిష్యత్ శ్రామిక రష్యా గురించి చమత్కారంగా వారికి వివరించే పద్ధతినీ గమనిస్తాం. ఎమర్యనోవ్‌సతి లెనిన్‌ను తన ప్రాణంగా భావిస్తూంది. లెనిన్ వారి కుటుంబంపట్ల ప్రదర్శించే ఆప్యాయతకూ, కలుపుగోలు తనానికీ ఆమె చలించిపోతుంది.

సిగరెట్టు కాల్చితే రహస్యజీవితంలో కలిగే కష్టాల్ని ముందే గుర్తించినలెనిన్ వాటి జోలికేపోడు. ప్రతి చిన్న విషయాన్ని ఆయన పరిగణనలోకి తీసుకోవడం మనకు ఆసక్తి కలిగించేవిషయం. కార్మికుల వ్యక్తిగత కుటుంబవిషయాల దగ్గరనుండి మహత్తర రష్యన్ విప్లవంవరకు ఆయన శ్రద్ధగా ఆలోచించేవాడు. ఆయనకుగల దూరదృష్టి, ప్రజలపట్ల గల విశ్వాసం అచంచలమైనది. జినోవీవ్ నిరాశను ఖండిస్తూ, ప్రజల ఉనికియొక్క వాస్తవికతకూ, వారు తాగుబోతులై, నిరాశావాదులయినా, బద్ధకస్తులయినా, వర్గచైతన్యరహితులైనా వారిద్వారానే విప్లవలక్ష్యాన్ని పూర్తిచేయాల్సిన బాధ్యతను వివరిస్తూ జినోవీవ్‌ను మందలిస్తాడాయన

వర్గరాజ్యాంగ యంత్రస్వభావం, విప్లవం మొదలయిన విషయాలపై లెనిన్ భావాలు తిరగదోడబడ్డాయీనాడు. బూర్జువా రాజ్యాంగయంత్రం బలప్రయోగంద్వారా కూలద్రోయబడనిదే శ్రామికవర్గ రాజ్యాంగయంత్రం ఉనికిలోకి రాదన్నది లెనిన్ అవగాహన. కాని నేడు బూర్జువా రాజ్యాంగ యంత్రాన్ని శాంతియుతంగా శ్రామికవర్గపరం చేసే మాంత్రికులు పుట్టారు. పైగా వీరు తామే లెనిన్ వారసులని దబాయిస్తున్నారు.

కెరన్‌స్కీ ప్రభుత్వం లెనిన్ జర్మనీ ఏజంటనీ, కోర్టుకురాకుండా పారిపోయాడనీ చేసిన విషప్రచారానికి కొంతమంది నిజాయితీగల కార్మికులుకూడా లోను

కావడం లెనిన్‌ను కలవరపరిచింది. బూర్జువాకోర్టుకు హాజరయి తన వాదనలద్వారా వారిని చీల్చి చెండాడుదామనుకుంటాడు. కొద్దిసేపట్లోనే బూర్జువా కోర్టులయొక్క వర్గ స్వభావం తలపుకురాగానే, తన ఆలోచనయొక్క హాస్యాస్పదమైన స్థితికి తనే నవ్వుకుంటాడు.

మనదేశంలో కమ్యూనిస్టులమని చెప్పుకునే కొందరు దేశ న్యాయస్థానాలపట్ల చట్టాలపట్ల విపరీతమైనభక్తినీ, శ్రద్ధనూ ప్రదర్శిస్తున్నారు. లేదా వాటిని బుజ్జగించో బెదిరించో రక్తపాతం లేకుండానే లొంగదీయాలనుకుంటున్నారు. రాజ్యాంగయంత్రం పట్ల శ్రామికవర్గ దృక్పథాన్ని ఖూనీచేసిన ఘనత వీరికి దక్కింది. పెట్టుబడిదారులకూ, భూస్వాములకూ, కంట్రాక్టర్లకూ, వారి తొత్తులకూ ఊడిగంచేసే న్యాయస్థానాలు తుపాకులతో నిర్వహించబడుతున్నప్పుడు దోపిడీవర్గ న్యాయం నాశనంకానిదే మారని శ్రామిక మధ్యతరగతి స్థితిగతులమార్పు శాంతియుతపరివర్తనద్వారా సాధ్యమౌతుందా?

"నీలం నోట్ బుక్" ద్వారా కజకేవిచ్ లెనిన్‌ను మనకు మరీదగ్గర చేశాడు. దీన్ని తెలుగులో వ్రాసిన ఉమారాజేశ్వరరావు యిలాంటి పుస్తకాలు వ్రాసి తెలుగు సాహిత్య పురోగతికి దోహదంచేస్తారని ఆశిద్దాం.

లాంగ్ మార్చ్

(విద్యార్థుల ద్విభాషా పక్షపత్రిక)
విద్యార్థులకోసం విశాఖ విద్యార్థులు నడుపుతున్న పత్రిక.
వెల: 25 పైసలు.

దేశ పురోభివృద్ధిలో విద్యార్థుల పాత్రగురించి విచారించాల్సిన పనిలేదు. అలాంటి విద్యార్థులకు లాంగ్‌మార్చ్‌లాంటి పత్రికలు యెన్నున్నా చాలవు. కాని అసలు పత్రికలంటూ లేనిస్థితిలో లాంగ్‌మార్చ్ మన మధ్యకు వచ్చింది.

లాంగ్‌మార్చ్ విద్యార్థులపక్షాన నిలబడే పత్రిక. విద్యార్థుల్లో అజ్ఞానాన్నీ, నిరాశనూ రూపుమాపడం, తమన్యాయమైనహక్కులకోసం పోరాటం నడిపే విద్యార్థులకు బాసటగా నిలవడం. సామ్యవాద సమాజస్థాపనకు తోడ్పడడం లాంగ్‌మార్చ్ ఆశయాలు.

షెడ్యూల్ కులాల హీనస్థితి తమకు ప్రత్యేక హక్కులున్నంతమాత్రాన మారదని, శ్రామికవర్గంతో కలిసి వర్గపోరాటం నిడపడమే వారికి మార్గమని ఉద్బోధిస్తోంది లాంగ్ మార్చ్.

విద్యాలయాల్లో కరుడుగట్టిన కుల, మతత్వాలను చీల్చి చెండాడుతోంది. కుళ్ళిపోయిన ఈ వ్యవస్థ మారడానికి విద్యార్థి పోరాటాలు అవసరమంటోంది. తీవ్రవాద విద్యార్థులతో జరిపిన యింటర్వ్యూను ప్రకటించి విద్యార్థులకు లాంగ్ మార్చ్ యీ క్రింది సందేశాన్ని యిస్తోంది.

"ఈనాడు సంస్కరణలు వృథా. సామాజిక విప్లవం ఒక్కటే శరణ్యం."

లాంగ్ మార్చ్‌లోని "విద్యార్థులు రాజకీయాల్లో పాల్గొనవచ్చునా?" అనే చర్చావేదిక విద్యార్థులకు ఉపయోగకరంగా ఉంది. పత్రికలో చేకూరి రామారావుగారు వ్రాసినట్లు గ్రాంథిక భాషను పాఠ్యపుస్తకాలనుంచి తరమడానికి విద్యార్థులు ఉద్యమం నడపాల్సిందే.

"అడవుల్లో, చీకట్లో
గర్జిస్తున్నాయ్ సింహాలు"

లాటి గేయాలద్వారా ప్రజా పోరాటాలకు తన చేయూతనిస్తోంది లాంగ్ మార్చ్. లాంగ్ మార్చ్‌లో పెత్తందార్లు సినిమాపై సమీక్ష బావుంది. ఇంగ్లీషు భాగంకూడా ఉపయోగకరంగావుంది.

లాంగ్ మార్చ్‌లో నానా గోత్రీలకు అభిప్రాయాలు యివ్వాలని ప్రయత్నించడం సబబుకాదేమో. పేపరు క్వాలిటీ పెంచడమేకాక, Contentయొక్క qualityని నిలబెట్టుకోడం అవసరం.

విద్యార్థులు దేశ భవిష్యత్తును నిర్ణయించే శక్తిగా మారడానికి వారు యెంతో అభివృద్ధిపొందాల్సిన అవసరం ఉంది. వారి ఆలోచనాప్రపంచాన్ని వృద్ధిచేయడంలో లాంగ్ మార్చ్ కృషిచేస్తుందని ఆశిద్దాం.

ఈ రోజుల్లో పత్రిక నడపడం తేలికైనవిషయంకాదు. ఆర్థిక యిబ్బందులు మామూలే. అందువల్ల లాంగ్ మార్చ్ నిర్వాహకులు విరాళాలను కోరుతున్నారు. పంపదలుచుకున్నవారు క్రింద అడ్రసుకు పంపవచ్చు.

మేనేజరు, లాంగ్ మార్చ్, 11-9-3, ప్రకాశరావుపేట - విశాఖపట్నం.

—ఆర్. బి. ఆర్.

మిఠాయీలు కాదు
విద్యార్థులకీనాడు పంచాల్సినవి
విప్లవ భావాలు
ఆయుధాలవంటి ఆలోచనలు

—సుధాకర్.

మినీప్రశంస:

అంపశయ్య

ప్రయోగం ప్రతీదీ పిచ్చికాదు. ప్రయోగం ప్రయోగంకొరకే పరిమితమై ప్రయోజనరహితమయినపుడు అది పిచ్చి. అంపశయ్య ప్రయోగాత్మకమయిన (అట్లా ప్రచారంచేసి పబ్లిషర్స్ ఆ నవలకు అన్యాయమేచేసారు) నవలమాత్రమేకాదు ప్రయోజనాత్మకమయిందికూడ. తెలుగు కవిత్వంలో దిగంబరకవుల ప్రయోగాలు ఎట్లా కుళ్ళిపోయిన, నిల్వనీళ్ళయిపోయిన తెలుగు కవితా ప్రవాహాన్ని కదిగేశాయో, అట్లాతెలుగు నవలా సాహిత్యాన్ని నిర్భయంగా, సాహసికంగా. చిత్తశుద్ధితో కడిగేసినఘనత అంపశయ్యది. ఇద్దరికీ ఆయుధంబూతే, అయితేనేం వజ్రాన్ని వజ్రంతోనే కోయాలిగదా. ఈ బూతుసమాజాన్ని బూతుతోనే 'వ్యాక్సినేట్' చేసారు. వాళ్లా కొన్ని పిచ్చిపనులు చేశారు. దిగంబరకవులు అని పిలిపించుకోవడం, ఆ సన్యాసులపేర్లు, అర్థంలేని రుతువులు, తమ కవిత్వాన్ని దిక్‌లంటామనడం వంటి పిచ్చిప్రయోగాలు కేవలం సెన్సేషన్ కొరకే మొదటి రెండు సంపుటాల్లో ఏన్నోచేసారు. అయినా యీ పిచ్చిమాటున చాల స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నవాళ్ళ righteous anger తెలుగు దేశాన్ని నిద్రలేపింది, అంపశయ్యలోనూ 18గంటలజీవితం, చైతన్యస్రవంతి టెక్నిక్, అడాలసెంట్ యేజ్‌లో వుండే భ్రమలు, అయిడయిలిజం–అన్ని పిచ్చులూ వున్నాయి. కాని దానివెనుక ఈ నాటి విద్యావిధానంలోని డొల్లతనం, నిష్ప్రయోజకత, కుట్ర చాల సూటిగా, స్పష్టంగా బలంగా కనిపిస్తున్నాయి. అందుకే యూనివర్శిటీ విద్యార్థులకు 'అంపశయ్య' హాట్‌కేక్ అయింది. దిగంబర కవుల ప్రయోగాలన్నీ ఒక మహత్తర ప్రయోజనంలోకి మూడవ సంపుటిలో కల్మినేట్ అయినట్లు అంపశయ్య చివరన హోటల్ సీన్‌లో కర్తవ్యనిర్దేశం వున్నది. నవీన్ మళ్ళీ రవి 'నిరుద్యోగపర్వాన్ని' రాస్తాడని, నిరుద్యోగంలో యీనాటి విద్యార్థిచేసేది ఉద్యోగ(ప్రయత్న) మేనని, ఉద్యోగఫలితం యుద్ధమేనని మహాభారతం నుంచే మళ్ళీ (అంపశయ్యవలె) నవీన్ తెలుసుకుంటా (కున్నా)డని, ఆయన 'కురుక్షేత్రా'న్ని రాస్తే ఆనందంగా స్వీకరిస్తామని ఎదురుచూస్తున్నాం.

—కె. వెంకటనారాయణ.

విప్లవకారుని వీలునామా

మేజర్ ఎర్నెస్టో చే గువేరా ఫైడెల్ కాస్ట్రోకు వ్రాసిన చరిత్రాత్మక మైన వీడ్కోలు లేఖ.

పరిచయం:

ఎర్నెస్టో చే గువేరా జన్మించినది అర్జెంటినాలోని గోసారియోలో 1928 జూన్ 14న. తండ్రి ఐరిష్, తల్లి స్పానిష్ జాతీయులు.

పుట్టుకనుండికూడా గువేరా శారీరకంగా బలహీనుడు రెండవ ఏట పట్టుకున్న ఆస్తమా అతన్ని తుది క్షణందాకా వెన్నంటేవున్నది ఈ లోపంవల్ల తల్లివద్దనే ఓనమాలు నేర్చుకున్న గువేరా విద్యార్థిగా అసాధారణప్రతిభ కనపరచి 25వ ఏట 1953 లో వైద్యశాస్త్రంలో పట్టభద్రుడయేడు.

విద్యార్థిదశలో గువేరా విరివిగా పర్యటనలుచేసి వివిధప్రాంతాల ప్రజలను గురించి ప్రత్యక్ష పరిజ్ఞానం సంపాదించేడు. ఈ పర్యటనల ఖర్చులకోసం పోర్టర్‌గా నావికుడుగా, పళ్ళేలు కడిగేవాడుగా రకరకాల ఉద్యోగాలూ చేశాడు.

డాక్టర్‌పట్టా పుచ్చుకున్న వెంటనే క్యూబాకు బయలుదేరిన ప్రథమ విమోచన విప్లవదశలో డాక్టర్‌గా చేరి తన వీరోచిత కృత్యాలతో అనతికాలంలోనే గొప్ప గెరిల్లా యోధుడుగా, నాయకుడుగా గుర్తించబడ్డాడు.

కాస్ట్రో మాటల్లో గువేరా ఒక "సాటిలేని యోధుడు: యుద్ధ వ్యవహారాలలో అసాధారణమైన సాహసోద్రేకాలు గల గెరిల్లా!" కనుకనే గువేరా అనతికాలంలోనే క్యూబన్ ప్రజలకూ. విప్లవకారులకూ ప్రియతముడైనాడు. క్యూబన్ విప్లవ విజయానంతరం పునర్నిర్మాణ కార్యక్రమంలో ప్రముఖపాత్ర వహించాడు.

బోలీవియాకు బయలుదేరుతూ కాస్ట్రోకు వ్రాసిన వీడ్కోలు లేఖ యిది. ఈ అనువాదం మక్కీకి మక్కీగా (word to word) చేసినదికాదు. అలాగని మూలం లోనిదేదీ వదలటం జరగలేదు. సౌలభ్యతకోసం కొంత సడలింపూ. వివరణా జరిగింది అంతే.]

ఫైడెల్,

మనం మేరియా ఆంటోనియా గృహంలో కలుసుకున్నపుడు మీరు క్యూబా విమోచనోద్యమంలోకి నన్నాహ్వానించటమూ, క్లిష్టమూ. ఉత్సాహోద్రేకభరితమూనైన మన సన్నాహాలు ఆదిగాగల గతస్మృతులన్నీ యీ క్షణాన నా మనోపథంలో మెసలుతున్నాయి.

ఈ సందర్భంగా మనలో ఎవరయినా వీరమరణం పొందిన పక్షంలో... ఆ విషయం తెలుపబడవలసిందెవరికనే ప్రశ్న వొకరు వేసినపుడు... ఆ ప్రశ్న వెనుక గల వాస్తవం మనల్ని కదిలించి వేయటాన్నికూడా యీ క్షణాన నేను గుర్తు చేసుకుంటు

న్నాను. నిజమైన విప్లవోద్యమంలో విజయమో, వీరస్వర్గమో వినా మరొకటి ఉండబోదనే వాస్తవాన్ని ఆ తరువాత కాలంలో మనం అనుభవపూర్వకంగా గుర్తించాం.

ఈ విజయ యాత్రలో మన కామ్రేడ్స్ అనేకమంది నేలకొరిగారు.

అనుభవం రాపిడితో రాటుదేలిన మనకీనాడివేవీ విశేషాంశాలుకావు. కాని, చరిత్ర పునరావృతమవుతూనే ఉన్నది.

ఇంతకాలంగా క్యూబా విమోచనోద్యమానికి బంధించి నిస్సక్కడ నిలిపి ఉంచిన బాధ్యతలను సక్రమంగా నిర్వర్తించగలిగాననే నమ్ముతూ, ఇప్పటికే నావారయిపోయిన మీనుండి, మన కామ్రేడ్స్‌నుండి, విప్లవ క్యూబా ప్రజానీకంనుండి సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

మన పార్టీ నాయకత్వంలోని నా స్థానాన్నీ, ప్రభుత్వంలో నాకుగల మంత్రి పదవినీ, సైన్యంలో నాకున్న మేనేజర్ హోదానూ, నా క్యూబా పౌరసత్వాన్ని వదలుకుంటున్నట్లుగా నేనిదివరకే ప్రకటించి ఉన్నాను.

కనుక...

ఈ క్షణంలో నన్నే బాధ్యతలూ క్యూబాతో బంధించలేవనే నమ్ముతున్నాను. మిగిలిన బంధాలంటూ ఏవన్నా ఉంటే అవి మరోకోవకు చెందినవి.

పదవులలా వదలుకోటానికి వీలులేని ఆత్మీయమైన అనుబంధాలవి.

నా గత జీవితాన్ని మననంచేసుకుంటూన్న యీ క్షణంలో నేను మన విప్లవ విజయాలను దృఢతరం చేసేందుకై శ్రద్ధాగౌరవాలతో శాయశక్తులా కృషిచేశాననే నమ్ముతున్నాను.

నా ఒకేఒక ముఖ్య లోపమల్లా మొదటినుంచీకూడా విప్లవకారునిగా, మహోద్యమ నాయకునిగా మీ యోగ్యతలను తగినంతగానూ, త్వరితంగానూ గుర్తించిఉండకపోవటమే.

నేనీ క్యూబా గడ్డపై అపూర్వమైన క్షణాలనేకం అనుభవించి ఉన్నాను...

ఉత్తేజకరమూ, విషాదభరితమూకూడానైన కరిబియన్ సంక్షోభసమయంలో మీ సరసన నిలబడి, ప్రజల మనిషిగా అనుభూతి నందగలిగాను.

ఆ సంక్షోభకాలంలో మరే మహానాయకుడైనా మీకన్నా చైతన్యవంతంగా వ్యవహరించి ఉండటం అసంభవం.

ఆ పరీక్ష సమయంలో నేను నిస్సంకోచంగా మిమ్మనుసరించినందుకూ, మీ ఆలోచనా ధోరణితో, అవగాహనలతో, సూత్రీకరణలతో ఏకీభవించగలిగినందుకూ ఈనాడు గర్వపడుతున్నాను.

ఈ విశాల విశ్వంలోని యితర ప్రాంతాలనుండి నా సేవలకై పిలుపందినపుడు దానిని అందుకోగల స్థితిలో నేనేనీనాడున్నాను.

కాని_

క్యూబా అధినేతగా మీకుగల బాధ్యతలు మిమ్మల్నిమాత్రం యిక్కడనే బంధించి ఉంచుతున్నాయి.

కనుక, ఫైడెల్...!

మనం విడిపోవలసిన, దూరంకావలసిన, సమయమాసన్నమైనది.

ఆనంద విషాదాలు రెండూ ముప్పిరిగొంటున్న క్షణంలో నేనీ నిర్ణయానికి వచ్చినట్లు మీకు తెలుపుకుంటున్నాను.

ఒక నిర్మాతగా నాకుగల స్వచ్ఛమైన ఆశలనూ, నేను గాఢంగా ప్రేమించే ఆత్మీయులనూ యిక్కడ వదలి వెళ్లుతున్నాను...

తన్ను తనబిడ్డలా ఆదరించిన విప్లవ క్యూబా ప్రజానీకంనుండి సెలవు తీసుకుంటున్నాను... ఇది నాకత్యంత బాధాకరమైన క్షణమే...

కాని...

మన ప్రజలలోని విప్లవోద్వేగాన్నీ...

మీనుండి నేర్చుకున్న అకుంఠిత విశ్వాసాన్నీ... విప్లవ బాధ్యతపట్ల మనకుగల కర్తవ్యాన్నీ... సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక పోరాట పవిత్ర బాధ్యతలనూ...

నావెంట నూతన యుద్ధరంగాలకు కొనిపోతూండగలటం ఈ నాబాధ నుపశమింపజేస్తున్నది...

ఫైడెల్,

నా అంతిమ క్షణాలు మరో భూభాగంపై ఎదురయే పక్షంలో...

ఆ తుదిఘడియలలో విప్లవక్యూబా ప్రజానీకమూ, ప్రత్యేకించి మీరూ నా స్మృతిపథంలో నిలుస్తారు.

నేనెక్కడున్నా మీరు చేసిన బోధనలకూ, చూపిన మార్గదర్శకత్వానికీ కృతజ్ఞుడనై ఉంటూ, నా కార్యకలాపాల అంతిమ ఫలితాలపట్ల బాధ్యతాయుతంగా వ్యవహరించ యత్నిస్తాను.

సదా విప్లవ క్యూబా విదేశాంగ విధానంతోనే నా పేరు ముడిపడివున్నది. భవిష్యత్‌లోకూడా అలాగేఉంటూ నేనొక క్యూబన్ విప్లవకారుడిననే విషయం సదాగుర్తుంచుకుంటూ ఆ గౌరవాన్ని నిలబెట్ట యత్నిస్తాను.

నా భార్యా బిడ్డలనిక్కడ ఏ జీవనాధారం లేని స్థితిలో వదలి వెళ్తున్నందుకు నేనేమీ చింతించటం లేదు. వారికై మిమ్మేమీ అభ్యర్థించనవసరంలేదనీ, విప్లవ క్యూబాయే వారిని కనిపెట్టి ఉండగలదనీ నాకు తెలుసును.

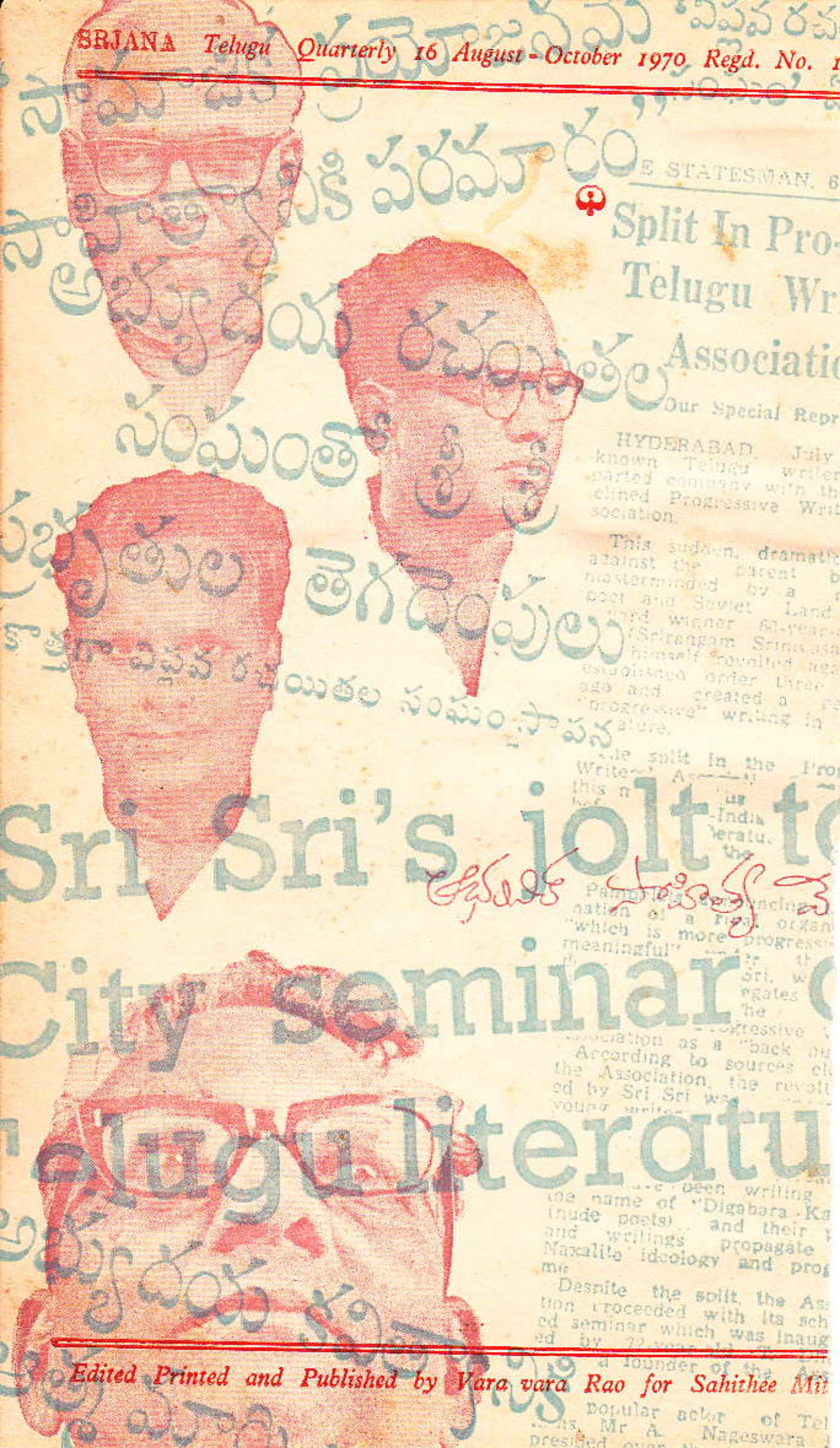
మీకూ, మన ప్రజలకూ ఎన్నెన్నో చెప్పుకోవాలని యీ క్షణాన నా కనిపిస్తున్నది. కాని, అది అనవసరం. నాలోని భావాలన్నీ వాక్యవిన్యాసం వివరించజాలదు. వట్టిమాటలు నిష్ప్రయోజనకరం.

విప్లవ విజయ సాధనాదిశగా సాగిపోతూన్న ఈ క్షనాన...

మిమ్ము నా విప్లవాలింగనంలో పొదువుకుంటూ శలవు తీసుకుంటున్నాను.

అనువాదం: చలసాని ప్రసాదరావు. — చే.

SRJANA Telugu Quarterly 16 August - October 1970 Regd. No. 1

Edited Printed and Published by Vara vara Rao for Sahithee Mit